

ભગવદ્ભજનમંજરી

સાહિત્ય સંગ્રહની પ્રથમ પ્રસાદી.

(પૂર્વાધ^૯)

પદ

“રસિયા રસને પ્રીછતા, અદ્ભુતરસ-રસછંદઃ
“ભવનિર્ણ”ધ તો ભોગીને, ભોગીને ભવક્ષંદ !
“એ ભોગીને ભવક્ષંદ—મંજરીએ મનડું”

200 ભગવદ્ભજનમંજરી.
પ્રકાશકર્તા

કિં. એક રૂપિયો.

પાંડિત શ્રી હિંમતિરામ શર્મા.
મુદ્રા.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૮૮-૫ કિંમત ૧.૦૦

ગ્રંથનામ ભાગ્યદ ભજનમંજરી

વર્ગિક ૬-૧૧

ભગવદ્ભજનમંજરી

સાહિત્ય સંગ્રહની પ્રથમ પ્રસાદી.

(પૂર્વાર્ધ)

ભાવિક ભક્ત જનોના હિતાર્થે

પ્રકટકર્તા

પંડિત શ્રી હિંમતરામ શર્મા મહારાજ

“શ્રી ભગવદ્ધર્મ પાઠશાળા ” ના પ્રવચનકાર.

માધવબાગ-મુંબઈ નં. ૪

પ્રેક્ષક

“ વીતરાગભયક્રોધા મન્મથા મામુપાશ્રિતાઃ

“ બહુવો જ્ઞાનતપસા પૂતા મદ્ભાવભાગતાઃ ॥ ”

ભ. ગીતા. અ. ૪-૧૦

અર્થ:—રાગાદિ દોષો વિનાના, મહાઈં ધ્યાન ધરનારા અને મહાને અનુસરી સ્વવર્ણાશ્રમધર્મોનું પાલન કરનારા, ધર્માએ જ્ઞાની-ભક્તો જ્ઞાનતપવડે પવિત્ર થઈ મને પામ્યા છે.

મુંબઈ

સંવત ૧૯૬૭

પ્રથમાવૃત્તિ:

પ્રત ૧૦૦૦

કિં. એક રૂપિયા

પ્રકાશક;—પં. હિંમતિરામ છાલાલાલ શર્મા,

ટે. સીક્કા નગર, વીઠલબાઇ પટેલ રોડ, ઇ. બ્લોક નં. ૨.

મુંબઈ, નં. ૪.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૦૨૨૨૨

મુચના.

આ પુસ્તક સને ૧૯૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવેલું છે. તેનો સર્વહક પ્રકટ કર્તા પં. હિંમતિરામ છા. શર્માનો છે, માટે કોઈએ તેની નકલ કરી છાપવું છપાવવું નહિ.

મુદ્રક—જાદવજી પીતાંબર ઠક્કર,
આનંદ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ. દેવકરજી મેનશન
પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

५. श्री दिगन्तराम शर्मा सदाशिव,
 श्री लगवधर्म पठशाळाना प्रवचनकार
 भावचभाग, मुम्बई.

ભૂમિકા

“ભગવદ્ભજનમંજરી” એટલે ભગવદ્ભાવ પ્રકટાવે એવાં ભજનોની મંજરી. “અદ્વૈષ્ટા સર્વભૂતાનાં” એ આદિ ભ. ગીતા, અ. ૧૨ માં ધર્મ્યામૃતરૂપે કહેલા સર્વ ભગવદ્ભાવો તેજ આ ભ. ભજન મંજરીના ભજનોનો ફલિતાર્થ—મુખ્ય પ્રયોજન છે, જેનો સુદૃઢ પરિપાક થતાં ભગવત્સાક્ષાત્કાર થાય છે. “યસાં બ્રાહ્મી સ્થિતિઃ પાર્થ” (ભ. ગી. ૨-૧૨) આ બ્રાહ્મી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરનાર પુરૂષ ફરી મોહ પામતો નથી, પણ બ્રહ્મ નિર્વાણ-પદ—મોક્ષને મેળવે છે. અનુભવી મહાનુભાવોનું વચન મથાર્થ છે કે—“ભજનારો પણ ભજતાં ભજતાં ભાનભુલી ભગવદ્ બની જાયે—” કીટ બ્રમર ન્યાયે ભક્ત નરનો નારાયણ થાય છે.

પણ અહિં એક પ્રશ્ન પુછાય છે, શું ભ. ભજનમંજરીના ભજનોથી આવો દુર્લભ ભગવદ્ભાવ કે ભગવત્સાક્ષાત્કાર થઈ શકે છે ? સાંભળો. આવો પ્રશ્ન તો ભગવદ્ભજનના અને ભજનને યોગ્ય અધિકારી જનના વાસ્તવિક સ્વરૂપોને નહિ સમજવાથી, અથવા તે સંબંધી ઘટતો વિચાર નહિ કરવાથીજ થઈ શકે. માટે આપણે તેનો પ્રથમ વિચાર કરીએ.

તુલસીના પવિત્ર રોપાની પેઠે આ ભ. ભજન મંજરીના રોપાને પણ તેને ભાવતી ભૂમિ જોઈએ, તે વિના ભજનમંજરીનો રોપો ઉછેરાતો નથી તો ફાલે ફળે તો શાનોજ ? સદાચારી સ્વધર્મનિષ્ઠ શ્રદ્ધાળુ મનુષ્યોનાં પવિત્ર હૃદયો આ ભજન મંજરીના પવિત્ર રોપામાટે ભાવતી ભૂમિ જેવાં છે, તેવા હૃદયોમાંજ ભગવદ્ભજનનો પવિત્ર રોપો સરલતાથી ઉછેરાય છે

અને કહે છે. કારણ “યતોઽમ્યુદયનિઃશ્રેયસ્સિદ્ધિઃસ ધર્મઃ।” (વૈશે. દર્શન) સ્વર્ગપવર્ગીય સર્વ ઉન્નતિઓનું મૂળ ધર્મ છે અને “આચારઃપ્રથમો ધર્મો ધર્મસ્તુ પ્રમુક્યતો” એ ધર્મનું મૂળ સદાચાર છે, તેમ વેદ પ્રણિહિત ધર્મ પણ સ્વયંબ્રહ્મ-લગવત્સ્વરૂપ છે એવો શાસ્ત્રસિદ્ધાંત છે. તેથી સદાચારી સ્વધર્મનિષ્ઠ શ્રદ્ધાળુ મનુષ્યોજ લગવદ્લજનના તેમ લગવદ્લજન મંજરીના પણ સાચા મુખ્ય અધિકારીઓ છે. તેમના પવિત્ર હૃદયોમાંજ લજનો લગવદ્ભાવ પ્રકટાવે છે અને તેમનેજ લગવત્સાક્ષાત્કાર થાય છે. બીજા દુરાચારી પુરુષોના અપવિત્ર હૃદયોમાં લજનોની કંઈજ અસર થતી નથી. તેમને લગવત્સાક્ષાત્કાર થતોજ નથી, “ન માં દુષ્કૃતિનો મૂઢાઃ પ્રપચન્તે નરાધમાઃ।” (ભ. ગીતા ૭-૧૫) લગવદ્લજનને યોગ્ય અધિકારીનું સ્વરૂપ કહેવાયું. હવે અંથપ્રતિપાદ મુખ્ય વિષય લજનોનું સ્વરૂપ વિચારીએ. ઘણા લોકો લજનનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ સમજતા નથી અને તેથી લોકવ્યવહારમાં લજનને નામે ઘણી અનર્થકરી અંધ પરંપરા ચાલી રહી છે. પણ પાણી વલોવે કંઈ માખણ નીકળે છે? માટેજ લજનનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ સમજવાની ખાસ જરૂર છે. “લજ-સેવાયાં”-લજ ધાતુ સેવાના અર્થમાં યોજાયો છે, તેથી લજન શબ્દનો અર્થ પણ સેવા કે સેવના એવો થાય. પણ સેવા એટલે શું? લગવત્સેવા કેને કહેવી? “ચેતસ્તત્પ્રવણં સેવા તદર્થે તનુવિત્તજા” ચિત્તની પ્રભુ પરાયણતા તે સેવા. તેની સાધનરૂપા બીજી બે તનુજા અને વિત્તજા, એટલે કે કાયાથી થતી સેવા અને દ્રવ્યાદિથી થતી સેવા-એમ ત્રણ પ્રકારની સેવા લજનના અર્થમાં શ્રીવલ્લભાચાર્ય-ચરણે કહી છે. તેમ વૈદિક પદ્ધતિથી લજનનું ત્રિવિધ સ્વરૂપ

દશાવતાં ગીતાકાર ભગવાન્ શ્રીકૃષ્ણે સ્પષ્ટપણે કહ્યું છે કે-
 “સતત્ત્વં કીર્તયંતો માં” (ભ. ગીતા ૯-૧૪) મહાત્મા ભગવદ્ ભક્તો
 ભક્તિવડે ગ્રંથ પ્રકારે ભજન કરીને નિત્યયુક્ત થતા મને
 ભજે છે. “મન્મના મમ મદ્ભક્તો મદ્યાજી માં નમસ્કુરુ” (ભ. ગી.
 ૧૮-૬૫) ૧ કાયા વડે વર્ણાશ્રમ ધર્માનુષ્ઠાનોમાં દ્રઢ પ્રતિધારી થઈ
 યજ્ઞદાન તપ આદિ કર્મો નિષ્કામપણે કરીને, ૨ વાણીવડે સતત
 ભગવદ્ગુણાનુવાદરૂપ સ્તુતિ-સ્નાન-ભજનાદિ કીર્તનો કરીને,
 અને ૩ આત્માવડે પ્રભુ ચરણમાં ચિત્તને જોડવારૂપ ભગવદ્ધ્યાન
 કરીને. એમ ત્રિવિધ પ્રકારે ભજી મને પામે છે. તેમાં “યોગિનઃ
 કર્મ કુવાતિ સંગં ત્યક્ત્વાત્મશુદ્ધય” (ભ. ગીતા ૫-૧૧) પ્રથમ કાયિક
 નિષ્કામ કર્મયોગવડે મુખ્યત્વે અંતઃકરણની વિશુદ્ધિ થતાં ભક્તને
 વિષયોમાં વિરાગ થાય છે. પછી વાચિક-ભગવદ્ ગુણાનુવાદરૂપ
 ભક્તિયોગવડે પ્રભુપ્રેમ પ્રકટ થતાં ચિત્તની એકાગ્રતા સાથે
 તેમનાં હૃદયમાં અર્પણ ભગવદ્ભાવોનો ઉદ્ભવ થાય છે. તદા રજસ્તમો
 ભાવા : (ભા. ૧-૨-૧૯) અને કંચટે માનસિક-અધ્યાત્મયોગવડે
 આત્માનુસંધાન ભગવદ્ધ્યાન કરવાથી “ધ્યાનેનાત્માને પश्यन्ति”
 તેમના જીવભાવનો વિલય થતાં તેમને ભગવત્સાક્ષાત્કાર થાય છે. એ
 રીતે વિધિપૂર્વક ભગવદ્ ભજન કરવાથી ‘તદા દૃષ્ટુઃ સ્વરૂપેઽવસ્થાનમ્’
 (પાતંજલદર્શન), દ્રષ્ટાજીવની સ્વ સ્વરૂપમાં અવસ્થિતિ-સાયુજ્યતા
 થાય છે. અર્થાત્ ભજનનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ-“કાયેન વાચામન-
 મેન્દ્રિયૈર્બા” (ભાગવત ૧૧-૨-૩૬) કાયિકાદિ સર્વ શુભ ક્રિયાઓ
 વડે અને શુભ ભાવનાઓ વડે પૂર્ણભાવથી થતી જીવની ભગવત્પ-
 રાયણતા એ છે. કર્મોપાસના અને જ્ઞાનયોગ વડે સર્વભાવે
 ધન્યશભિમુખ થવું તેનું નામ ભજન છે. અને એવા ભજનથી જ
 પરા શાંતિરૂપ શાંતિ પહોંચી પ્રાપ્તિ થાય છે. “તમેવ શરણં મચ્છ”

(ભ. ગી. ૧૮-૬૨) એકલું કર્મ, એકલી લક્ષિત કે એકલું જ્ઞાન શોભતું નથી, કારણ તે સર્વ નિરર્થક છે એ લક્ષિત નથી, ભજન નથી, કર્મ નથી, જ્ઞાન પણ નથી. નૈષ્કર્મ્યમપ્યચ્યુત્તમાવ. (ભા. ૧-૫-૧૨.) નથી, કર્મ આ રીતે ભજનનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ શું છે અને ભ. ભજન મંજ- રીનો પ્રતિપાદ્ય વિષય શો છે, તે કહેવાયું અને સાથે ભ. ભજનથી ભગવત્સાક્ષાત્કાર શી રીતે થઈ શકે એ મૂળ શંકાનું પણ યથામતિ નિરસન કરાયું.

હવે ભજનમંજરીના પ્રકાશનનો હેતુ પણ કહીએ. ભજનોનાં ઘણાં પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ થતાં રહે છે; તેમાં લોકોપયોગિતાની દ્રષ્ટિએ આ ભજનમંજરીમાં વિશેષ શું છે? અને તેના પ્રકાશનનો હેતુ શો છે તે દર્શાવવાની પણ જરૂર છે.

શાસ્ત્રપ્રતિપાદિત ભજનનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ લક્ષમાં રાખીને આ ભજનમંજરીની રચનામાં ત્રણકાંડ રાખેલા છે. પ્રથમ કાંડમાં સદાચારની શિક્ષા સાથે વૈદિક વર્ણાશ્રમ ધર્માઢાન રૂપે સંધ્યા-દિ નિત્ય કર્મો અને ભોજન શયનાદિ વ્યવહારોની સરહુસ્ય પ્રયોગપદ્ધતિઓ આપી-દિનચર્યા અને રાત્રિચર્યાનો સદ્બોધ અપાયો છે. બીજાકાંડમાં નીતિ ધર્મોનો ઉપદેશ આપી દુરાચાર અને દુર્ગુણોનો પરિત્યાગ કરાવવા અને ભગવદ્ ભાવોની અભિ-વૃદ્ધિ કરાવવા ઇષ્ટદેવોનાં સ્તુતિ સંગ્રહો, ભગવદ્લીલાનાં વિવિધ પદો સાથે જ્ઞાનભક્તિ વૈરાગ્ય પરિપોષક એવાં ભજનોનો સદ્બોધ અપાયો છે. તેમ છેલ્લા ત્રીજા કાંડમાં ભગવદ્ધ્યાનને ઉપકારક ભગવત્સાક્ષાત્કારના હેતુભૂત એવાં યોગાભ્યાસ અને તત્ત્વનિઢાનાં પ્રતિપાદક ભજનોનો સદ્બોધ અપાયો છે. આ સર્વ પ્રબંધનો હેતુ સામાન્ય જનતા જે અત્યારે સ્વધર્મકર્મથી વિમુખ થતી જાય છે, તેમને ધર્મનો-સ્વકર્તવ્યનો અને તેના વાસ્તવિક સ્વ-

રૂપનો કંઈક બોધ થાય અને તેઓ પુનઃ સ્વધર્મ પરામણુ થાય એ રીતે ધર્મનો અને લક્ષિત લજનનો સાચો માર્ગ બતાવેલો છે. અને તેટલા માટેજ આ સાહિત્ય પ્રવૃત્તિનો મહારો પ્રયાસ છે. વળી આ સાહિત્યની રચના સરલ ગુજરાતી ભાષામાં જ કરાઈ છે, જેનો લાભ સર્વ કોઈ સ્ત્રી પુરુષો લઈ શકે છે. અને ધારે તો તેઓ સાહિત્યને સરલપણે કંઠસ્થ કરી શકે છે. આમાં કાંઈ પાંડિત્ય બતાવ્યું નથી પણ સર્વજન સુલભ સાદો બોધ કરાયો છે. સારાંશ, આમાં બનતા પ્રયત્ને અનુભવી લગવદ્-લક્ષ્મીનાં કંઠસ્થ સાહિત્યની પ્રસાદીરૂપ વીણી વીણીને સંગ્રહ કરેલાં ભજનોની રસથાળ પીરસી છે, જેના સેવનથી અધિકારી જનોનાં હૃદયોમાં ભજનનાંદની રસછોળો સદાએ છલકાતી રહે. આવાં પુસ્તકોની ઉપયોગિતા કેટલી છે અને કેટલે અંશે આ પ્રવૃત્તિદ્વારા મહારા ધ્યેયને હું અનુસરી શક્યો છું, તેનો નિર્ણય કરવાનું કામ વિદ્વજ્જનોનું છે. મેં તો જન સાધારણની પરિસ્થિતિ વિચારીતેમના યોગ્ય લોક સેવારૂપે લોકભાષામાં આ સાહિત્ય સામગ્રી પીરસી છે, અને તે જનતા જનાર્દનને ચરણે ધરી છે. એટલે એમાંથી જેમને જેટલું રુચે તેટલું તેઓ ગ્રહણ કરે, ન રુચે તેટલું રહેવા દે, એ મારી વાંચકવૃંદને પ્રાર્થના છે. મારી પેઠે થોડાને પણ આ સાહિત્ય સંગ્રહ પ્રસન્ન કરશે તોએ બહુ છે ! હવે રહી આભાર માનવાની વાત.

સ્વર્ગ. શેઠ ઇશ્વરદાસ ત્રિભુવનદાસના પુણ્ય સ્મારક રૂપ માધવબાગની “શ્રી ભગવદ્ધર્મ પાઠશાળા”ના સંચાલકો શ્રીમાન શેઠ મનોહરદાસ ત્રિભુવનદાસ અને શ્રીમાન શેઠ ધર્મદાસ ત્રિભુવનદાસનો હું અહિં આ તકે આભાર માનું છું; કારણ કે તેમણે પ્રવચનકાર તરીકે એ પાઠશાળામાં મહારી નિયુક્તિ કરી

છે, જેને લીધે નિત્યનાં ધાર્મિક પ્રવચનોદ્વારા બોધ આપવાના મહારા કાર્યની સાથે સાથે શુભેચ્છાપૂર્વક આવી સાહિત્ય પ્રવૃત્તિ દ્વારા પણ લોક સેવા કરવાની મને તક મળી શકી છે, જેનો લાભ ઘણા સંભાવિત સજ્જનો જોઈને ને લાઘવો લેતા રહ્યા છે અને લેશે.

વળી હાલના મુંબઈમાં ચાલુ રહેતા કેમી રમખાણોના જેવા ભયંકર પ્રસંગમાં પણ કેટલીક અડચણો વેઠીને પોતાના પ્રેસમાં આ પુસ્તક સત્વર પ્રકટ કરી આપવાનો શ્રમ લેનાર અને મને ધીરજ આપનાર મારા સ્નેહિ ઠંકર બદવળ પીતાંમર-શ્રી આનંદ પ્રિ. વર્કસના માલીકનો પણ આભાર માનું છું. છેલ્લે આવા ભયંકર પ્રસંગને લીધે અને પુસ્તક જલદી પ્રસિદ્ધ કરવાની આતુરતાને લીધે ખુફે તપાસવાનું કાર્ય કાળજી ભરી રીતે થઈ શક્યું નથી અને તેથી કેટલીક અશુદ્ધિઓ ભાષાશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ રહી જવા પામી છે તેને માટે વાંચક વૃંદની હું ક્ષમા માગું છું અને બાણકાર વર્ગ સુધારીને વાંચે એવી વિજ્ઞપ્તિ કરું છું. આ ભજન મંજરી પ્રબના જીવનમાં નિત્ય નવો ઉત્સાહ પ્રેરી તેમને સ્વધર્માભિ-મુખ કરે એવી પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વરની અંતીમ પ્રાર્થના કરી આ લેખ સમાપ્ત કરું છું.

મુંબઈ
અપાઠી પૂર્ણિમા
સં. ૧૯૯૭. }

સિં.
વિદ્વદનુચર
પં. હિંમતિરામ શર્મા.

દાનવીર શાહ ડુગરદાસ લદુભાઈ.
 એલ્યુમીનયમ મેન્યુફેક્ચર ફેક્ટરીના માલિક મુંબઈ.
 શ્રી ભગવદ્ધર્મ પાઠશાળાના માનનીય સભ્ય

આભાર દર્શન.

સ્વનામ ધન્ય શેઠ ડુંગરદાસ લલ્લુભાઈ !

આપ દશા ખડાયતા વૈશ્ય જ્ઞાતિના બુષણરુપ સદ્ગૃહસ્થ છો. આપના ભાઈ હરગોવિંદભાઈ સાથે રામ લક્ષ્મણની પેઠે શ્રી ભગવદ્ધર્મ પાઠશાળામાં આવી નિત્ય શ્રવણનો લાલ લેનારા માનનીય સભ્યોના બુષણરુપ છો. નામ પ્રમાણે સ્વધર્મમાં આપની નિષ્ઠા અચલ છે. ભગવદ્ભક્તની પેઠે પરોપકારના કાર્યમાં સદા પ્રવૃત્ત થનારા છો, સ્વભાવે શાંત નિરભિમાની, મિતભાષી, સદાચારી અને સુશીલ છો. અને પ્રસંગોચીત કાર્ય ગૌરવને સમજનાર છો. આપે લોકોપકારિણી આ ભજનમંજરીના પ્રકાશન કાર્યમાં પ્રથમથી ઉદારતા દર્શાવી યથામતિ દ્રવ્યની સહાયતા આપી મહારા કાર્યમાં મને સહાયભૂત થયા છો. આપ સહિત્યના ઉપાસક છો એ આદિ ગુણોથી આકર્ષાઈ આ સ્થળે અને આ પ્રસંગે આપનો સવિશેષ આભાર માનતાં મને ઘણો હર્ષ થાય છે. પરમ કૃપાળુ પ્રભુ આપના સર્વ શુભાર્થો સફલ કરાવે અને આપને હાથે અધિક લોક સેવા કરાવે એવી શુભેચ્છા સાથે પ્રભુ પ્રાર્થના કરું છું.

પં. શ્રી હિંમતિરામ શર્મા.

વિષયાનુક્રમ

પ્રથમકાંડ-ક્રમયોગ.		પૃષ્ઠ	નિત્યદાન	...	પૃષ્ઠ
સમપંચુ	૧	વૈશ્વદેવ	...	૧૦
મંગલાચરણ	...	૩	ભોજનવિધિ	...	૧૨
સ્વધર્મશિક્ષા	૪	પરિશિષ્ટપ્રકરણ	...	૧૩
મંગલદર્શન	...	૬	સાધકાલિકકર્મ	...	૧૫
જ્યોતિર્લિંગ	...	૧૦	શયનવિધિ	...	૧૭
ભાગવતવંદના	...	૧૦	રાત્રીચર્યા	...	૧૮
ધોડશનામાવલી	...	૧૧	બીજેકાંડ-ભક્તિયોગ.		
ભારતસાવિત્રી	...	૧૨	નીતિધર્મોપદેશ	...	૭૪
નંદેમાતરં	...	૧૩	આરતીસંગ્રહ	...	૭૬
રાષ્ટ્રધ્યજ્ઞવંદન	...	૧૪	સ્તુતિસંગ્રહ	...	૮૫
પ્રભાતસંગ્રહ	૧૫	ભગવદ્દશા	...	૯૬
નિત્યક્રમકલ્પ	૨૫	પદધોળસંગ્રહ	...	૧૦૬
સ્નાનવિધિ	...	૨૫	ત્રીજેકાંડ-જ્ઞાનયોગ.		
સંધ્યોપાસના	...	૨૬	ભજનમંજરી	૧૧૨
નિત્યહોમ	...	૩૫	વૈરાગ્યોપદેશ	...	૧૨૯
દેવપૂજા	૩૭	ભક્તિઉપદેશ	...	૧૩૪
બ્રહ્મચર્ય	...	૫૩	જ્ઞાનયોગોપદેશ	૧૪૪
તપંચુવિધિ	...	૫૬	ભજનનીધૂન	૧૬૧

ભજનાનુક્રમ

અખીયાંહરીદર્શનકી૦	...	૩૭	આજ તો હમારે	...	૨૨
અખિલબ્રહ્માંડ૦	...	૧૭	આતમ ધનમાં	...	૧૮૧
અગરહૈશૌકમીલનેકા	...	૧૫૨	આનંદ મંગલ કર્મ	...	૭૬
અનુકંપા તહારીઆજ	...	૧૫૮	આરતી જીગલકિશોરકી	...	૮૪
અધિમાતૃબુમિતહારા	...	૧૩	આબ્યાહો ગોકુળ	...	૯૮
અરે આશુમાનવનો,	...	૧૨૬	આવોઆવોને દીન	૪૭

પ્રતનાવું કરનારવામી	૧૩૫	જય આખ્યા શકિત ...	૭૯
પ્રસતન ધનકીકાન ...	૧૩૨	જય કૃષ્ણ હરે જય ...	૧૬૧
ઉઠ પ્રભાતસમર ...	૨૧	જય દત્ત દીન દયાલ ...	૯૨
ઉઠોની અલખેલી ...	૧૯	જય હરિ હરા જય ...	૮૧
ઉત્તમ વ્રત એકાદશી ...	૧૦૮	જય દેવ જય દેવ ...	૮૨
ઉતારો આરતી શ્રીકૃષ્ણ ...	૮૩	જળ કમળ ખાંડી ...	૯૯
ઓ અંબા અલખેલી ...	૮૮	જાગને જાગવા ...	૧૫
ઓ ભાષરે શાંતિપ્રમાડે ...	૧૨૪	જાગીએ રઘુનાથ ...	૨૩
ઓમા જેમતુરાખેરે ...	૮૭	જાગીએ વૃજરાજ ...	૨૩
કનૈયો તરોકારો ...	૧૦૩	જાગીને જોઈં તો ...	૧૭
કલ્પવૃક્ષનારી ...	૬૯	જાગોને જગ જનની ...	૨૦
કૈલાસ ગિરિસે ...	૯૭	જીસ રાહમેં ચલતા હે ...	૧૫૮
કાષ પ્રેમી દેવાંશી ...	૭૦	જીના ધરમ દ્યોતે ...	૧૨૫
કાષ મને કૃષ્ણ ...	૧૦૭	જીઓ માજી હું અરજ ...	૮૬
કાષ મેરે કામ ન આયો ...	૧૩૭	જે કાષ પ્રેમી અંશ ...	૧૨૩
કાન ગાતિ જુજનાથ ...	૧૩૮	જે ગમે જગત ...	૧૬
ખખર નહિ આજીવમે ...	૧૨૦	જેનાં મુખમાં હરિનું ...	૩૭
ખુદાકી ખીંદગી કરી ...	૧૨૨	જેને શીર કીરતાર ...	૧૨૭
ખેલી આજ અજબ ...	૧૦૧	જેવી કરે જે કરણી ...	૧૨૭
ગુરુ ગીતાકાશાન ...	૧૪૪	જેગીન્દ્ર પશુ શિવજી ...	૯૬
ગૃહી કરેછે યજ્ઞ ...	૬૪	જે દિલ ચાહ ધરે ...	૧૫૩
ગોકુળમેં સહિ ...	૧૦૪	તજ મન હરિ વિમુખનકો ...	૧૧૯
ગોરસદ્યો ગોરસ ...	૧૧૩	તમે યોગખોતે આતમ ...	૧૨૨
ચેતચેતવું ચતુર ...	૧૩૦	તરણા યોથે કુંગરરે ...	૧૧૬
છે સર્વધર્મનો સાર ...	૧૪૭	તિલક તિલક ...	૫૧
જમનામાં કુદપર્યો ...	૯૮		
જય મંગળ પ્રભુ ...	૧૧૨		

(૧૨)

તું તો ન્યારો રહીને ...	૧૩૯	બાપજી પાપમે કવજી ...	૧૮
દગરસ ભર મોરે ...	૧૫૭	બહારની બહુ શુદ્ધિરે	૧૧૫
દિલ દરિયામાં માર ...	૧૫૪	ભજન બિન ભવજલ ...	૧૨૦
દીનાનાથ દયાળ ...	૧૪૩	ભજન રામચરણ ...	૧૨૩
દીવાના તે કહે શાશ્વત ...	૧૨૮	ભરૂંસો દદમન ...	૧૩૮
દીવાના પ્રેમના પંથી ...	૧૨૮	ભારત સાવિત્રી ...	૧૨
દુનિયા મતલબકી ...	૭૧	મધુરાષ્ટક ...	૯૧
દુર્લભ માનુષ દેહ ...	૭૨	મન માયાના કરનારા ...	૧૩૦
દેખો કર્મકંડી ગર્ભ ...	૧૧૯	મહા મંગળ રૂપ ...	૨૪
ધન્ય એકાદશી ...	૧૦૯	માલીકના બાળક સૌ ...	૧૨૬
ધન્ય જેણે હરિગુણ ...	૧૪૫	મારા અંતરમાં જ્યોતિ ...	૧૬૦
ધન્ય શ્રી જમનાંજી ...	૧૦૬	મારી નાડ તમારે હાથ ...	૧૪૨
નહિરે વિસાઈ હરિ ...	૧૪૧	મીઠા મધુને મીઠા ...	૫૨
નાથ તુમ જનતણો ...	૧૩૯	મુજ હિંદ રાષ્ટ્ર ધ્વજને ...	૧૪
નારાયણનું નામજ ...	૧૨૧	મુઝકો આનેમેતો ...	૧૦૫
નારાયણે નારી સજી ...	૬૮	મુઝે અપ ચાર તેરા ...	૧૩૪
નારાયણે નિદ્રા સજી ...	૬૭	મુખડાની માયા લાગીરે ...	૧૪૧
નિયમ વિના યોગ નહિ ...	૧૫૧	મેરેતો ગીરીધર ગોપાળ ...	૧૩૬
પતિવિના પ્રમદાના ...	૬૯	મેંતો પ્રભુકે દરસકી ...	૧૫૫
પ્રભુજી ધુન મચાવ ...	૧૩૮	મેંતો આખ થકા સજ ...	૧૩૩
પ્રાત થયો ચક્રવર્તન ...	૨૪	મેંતો આરતી ઉતાઈ ...	૮૫
પ્રાત સમે ઉઠી ...	૨૨	મોહન મલપંતા ઘેર ...	૧૦૯
પાનીમે મીન ખાસી ...	૧૫૬	મો સમ કાન કુટિલ ...	૧૪૫
પિતા માતા ...	૬૩	મોરી ધીરેસે ગગરીયાં ...	૧૦૩
પીધીરે હવે પરમાનંદ ...	૧૫૯	મોહન માધવ મુકુંદ ...	૯૦
પુલા પુલા કહાતક ...	૧૩૨	મંગલાચરણ ...	૩
		મંજરીએ મનકુ ...	૧

મંગલ માંદિર ખોલો ...	૩૭	સદા સંસારમાં ...	૧૩૧
મધુના તીરે કનૈયો ...	૧૦૦	સખિ અખછોર ...	૧૪૬
મહ પ્રેમ સદા બરપુર....	૧૪૩	સખિ અખ સખ ...	૧૫૫
રઘુવર તુમકો મેરી	૧૪૦	સખિ આજની ધડી ...	૧૧૦
રાત રહે જાહરે ...	૧૮	સમરને શ્રીહરિ	૧૫
રાષ્ટ્ર ધ્વજવંદન ...	૧૪	સદાચાર શિખ ...	૭૪
રૂપે શું મન રાચો	૧૩૦	સમજ્યા વિનાનું ...	૭૮
રેમન મુરખ જનમ ...	૧૪૫	સત્ય નહિ તે ...	૭૮
લલના લટકે લલચાવે...	૭૧	સર્વ ત્યજીને બજીએ ...	૧૧૧
લેતે જાઓરે સામળીયા	૪૮	સ્વધર્મ શિક્ષા ...	૪
વાગેછોરે વાગેછે ...	૧૦૧	શ્રધ્ધા નથી હૃદયમાં ...	૭૬
વાઈ મારા વીરાંરે ...	૧૧૮	સાચુ સમરણ નારાયણ... ૧૪૭	
વૈષ્ણવ નથી થયો	૧૧૩	સાચુ સમજ્યુ તેજ ...	૧૪૬
વૃજના જીવન કઈ ...	૧૦૭	સુરતા લાગીરે જોને ...	૧૫૦
વૃજવહાલુરે વૈકુંઠ	૧૦૪	સોકારન હ મગુર ...	૧૧૮
શશિધર વિષધર ...	૮૮	હમારો બવબચ ...	૧૩૬
સ્વામ રંગ સંજે	૧૦૨	હરિનામ જપત ...	૧૧૪
શ્રીપતિ ગણપતિ ...	૮૫	હરિને મારગ	૧૧૫
શ્રી રામચંદ્ર કૃપાળુ ...	૯૪	હરિને ભજતાં હજી	૧૧૨
શંકર મહાદેવ ...	૨૧	હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમી ...	૧૨૯
સંતના ચરણની ...	૧૮	જ્ઞાનવીણ મુકિત. ...	૧૪૮
સંત પરમહંતકારી ...	૧૧૭	જ્ઞાની જ્ઞાન દશાની. ...	૧૫૦
સદા શીવસર્વવરદાતા ...	૮૯		

(૧૪)

શુદ્ધિપત્રક.

પાન	પંક્તિ	અશુદ્ધિ	શુદ્ધિ
૩	૬	મશેષ	મહૌષ
૩	૧૦	વિષ્ણુ	વિષ્ણુ
૩	૧૩	પ્રભશંભવે	શંકરાત્મને
૧૦	૨	જ્યોતિર્લિંગ	જ્યોતિર્લિંગ
૧૦	૨	વજનાથ	વૈજનાથ
૧૦	૬	જ્યોતિર્લિંગ	જ્યોતિર્લિંગ
૧૦	૧૩	ભીષ્મકાઘાઃ	ભીષ્મકાઢિન્
૧૦	૧૪	વિભીષણાઘા	વિભીષણાઢિન્
૩૧	૧૨	મગ્રં	મગ્ન્યં
૧૨૭	૩	ભમેરે	હરેરે
૧૨૭	૪	ભમેરે	કરેરે

ભગવદ્ભજનમંજરી

સમર્પણ.

(ભજનમંજરી)

પદ ૧

(મંજરીએ મનકું મોહયું રે મનગમતા મહારાજ એ રાગ)

મંજરીએ મનકું મોહયું રે, શુભચિંતક મહારાજ, અમારા (૨)

અમ દિલકું એ શું પ્રોયું રે, શુભચિંતક મહારાજ—ટેક

(સાખી)

મંજરી મનગમતી ઘણી, મુખથી કેમ મગાય ?

માગે મળે કે ના મળે, ઘટે માન પત જાય,

એ ઘટે માન પત જાય—અમ દિલકું એ શું પ્રોયું રે, શુભ. ૧

(સાખી)

માગે માન ઘટે નહિ, ગુણી જન ગુણી ઢાતાર;

મંજરીમાં શું અધિક છે ? સમજ કહો લગાર,

એ સમજ કહો લગાર—

મંજરીએ. ૨

(૨)

(સાખી)

મનહર મંજરી મધમધે, ઉત્કટ એનો ગંધ !

જામર લોગી શુંજી ભમે, એને સહજ સુગંધનો છંદ !

એને સહજ સુગંધનો છંદ—

મંજરીએ. ૩

(સાખી)

રસિયા રસને પ્રીછતા, અદ્ભુત રસ-રસછંદ;

ભવનિર્ઘંધ તો લોગીને, ભોગીને ભવદ્દંડ !

એ ભોગીને ભવદ્દંડ—

મંજરીએ. ૪

(સાખી)

ભજનમંજરી ભક્તજન; ભુગતા ભુગતી ભેડ;

અરપું મંજરી ઉરધરો, (તમ) પુરાય મનના કોડ !

એ પુરાય મનના કોડ—અતિ ઉદારદિલ તમ ભોયું રે—

શુભચિંતક મહારાજ, અમારા શુભચિંતક મહારાજ !

મંજરીએ. ૫

વિન્ધાત્મા વિપ્રવે વસ્ત્યા, વિન્ધલીલા વિપ્રવેશ;

જલતરંગ જલ નીપજી, જળે વિલાય અશેષ.

એ જળે વિલાય અશેષ—

મંજરીએ. ૬

ભજનમંજરી ભાવરૂપ, ભક્ત હૃદય રોપાય;

ભક્ત હૃદય બૂધર વસે, ભગવચ્ચરણ સોહાય !

એ ભગવચ્ચરણ સોહાય—

મંજરીએ. ૭

હિંમત હરખે હેતથી, નિરખે નિરંજન રાય;

અકુળ ગતિ આ ભજનની, મુખથી કહી ન શકાય !

એ મુખથી કહી ન શકાય—

મંજરીએ. ૮

મંગલાચરણ

પદ ૨

(શ્લોકો)

નારાયણં નમસ્કૃત્ય, નરં ચૈવ નરોત્તમમ્;
 દેવીં સારસ્વતીં વ્યાસં, તતો જય મુદીરયેત્. ૧

ગજાનનં મંગલમૂર્તિમંડિતમ્;
 વેદાંતવેદં પરમાર્થપંડિતમ્;
 સ્વાનંદજસિદ્ધિવિચિત્રગંડિતમ્
 નમામિ તં શોકમશેષખંડિતમ્. ૨

મંગલં ભગવાન્ વિષ્ણુર્મંગલં ગરુડધ્વજઃ
 મંગલં પુંડરીકાક્ષો, મંગલાયતનં હરિઃ. ૩

યસ્ય સ્મરણમાત્રેણ, મૃત્યુસંસારબંધનાત્;
 વિમુચ્યતે નમસ્તસ્મૈ શંભવે પ્રભશંભવે. ૪

યજ્જપાન્મુચ્યતે જંતુર્દારિદ્રાદાશુ દુસ્તરાત્;
 લભતે ચ મહાસિદ્ધિં તસ્મૈ કાલાત્મને નમઃ. ૫

સર્વમંગલં માંગલ્યે, શિવે સર્વાર્થસાધિકે;
 શરણ્યે યંબકે ગૌરિ, નારાયણિ નમોસ્તુતે. ૬

અક્ષાર્પણં અક્ષહવિર્અક્ષાગ્નો અક્ષણા હુતમ્
 અક્ષૈવ તેન ગંતવ્યં, અક્ષકર્મ સમાધિના. ૭

ભક્તિ ભક્ત ભગવંત ગુરુ ચતુરનામ વપુ એક;
 તેનાં પદ વંદન કરું નાશે વિદ્મ અનેક. ૮

(૪)

સ્વધર્મશિક્ષા

પદ ૩

(દોહરા)

ઉત્થાન—(પથારીમાંથી જાગી ઉઠતાં પ્રથમ હાથ જોડી ખોલવાનું)

પંડોદીએ નિત્ય ઉઠીને, ધરવું ધૃત્વર ધ્યાન;
જે જગદીશ જગાડીને, સઉને દે બળ-જ્ઞાન. ૧

જેની ઇચ્છાએ બધો, ચાલે છે જગતત્ર;^૧
તેની મરજીએ ચાલવું, એ જીવનનો મંત્ર. ૨

ધરણીધરની ધારણા, તે કહેવાયો ધર્મ;
વેદ સ્વયંભૂ પ્રદા છે, જગરચના ગુણકર્મ.^૨ ૩

જીવ જગદીશનો અંશ છે, જળ તરંગ જેમ એક;
સઉને નમીને ચાલવું, એ છે વેદ-વિવેક. ૪

નિદ્રા ત્યજે ન માનવી, પુણ્યનો ક્ષય થઈ જાય;
હુઝાર હારિદ્રને દીનતા, વણ માગે ધર ધાય. ૫

ધૃત્વરસ્મરણ—“વસુદેવસ્યુતં દેવં, કંસચાણૂરમર્દનમ્,
“દેવકીપરમાનંદં, કૃષ્ણં વંદે જગદ્ગુરુમ્”. ૬

“મૂકં કરોતિ વાચાલં, પંશુ લંઘયતે ગિરિમ્;
“મત્કૃપા તમહં વંદે, પરમાનંદમાધવમ્”. ૭

નારાયણના નામથી પાપપ્રલય થઈ જાય;
રસના^૩ રટીએ રામને, નર નારાયણ થાય ૮

૧ જગતત્ર-જગતનો વ્યવહાર. ૨ જગતની રચના એ ગુણકર્મનો વેકાસ છે. ૩ રસના-જીભ.

(૫)

રસના રસરસ પંડિતા, રસરસ રામનું નામ;
રસના રામ રટયા પછી, ના આઢે રસચામ.^૧ ૯
(નામમંત્ર) “હરે રામ, હરે રામ, રામ રામ, હરે હરે,
“હરે કૃષ્ણ હરે કૃષ્ણ, કૃષ્ણ કૃષ્ણ હરે હરે.” ૧૦

કરકર્શન—(પોતાની હથેલી જોષને નીચે પ્રમાણે ઝોલવું.)

કરકર્શન કરીએ પછી, કરણી કરને હાથ;
કર હર્ષણુ છે કરણીનું, કરમાં દેવનો સાથ ૧૧
કરમૂળે બ્રહ્મા વસે, કર મધ્યે જગદીશ;
કર અંત્રે શિવ શંકરા, કરમાં શ્રી-વાગીશ. ૧૨
કરણી કરવી શુભ સદા, કૃપા દેવની થાય;
શાશ્વત મુખ સંપત મળે, ભવબંધન ટળી જાય. ૧૩

ભૂમિવંદન—(પથારી બહાર પગ મુકતાં પૃથ્વીની સ્તુતિ કરવી)

ધરણી સઉની ધારિણી માતથી અધિકી માત;
તેને પણ વંદન કરી, ક્ષમા માગીએ સાથ. ૧૪
“સમુદ્રવસના દેવી, પર્વતસ્તનમંડિતા;
“વિષ્ણુપત્ની નમું તને, પાદ સ્પર્શ ક્ષમા કરો.” ૧૫
તુજ ખેળે વસીએ સદા, ગતિ નહિ મુજ અન્ય;
પૂજ્ય છતાં પગ મુકીએ, ક્ષમા કરે તું મન્ય. ૧૬

શ્રીધર્મ—પતિ સુતા પછી મુઠ જવું, ઉઠતાં પહેલાં બાગવું;
પતિચરણે વંદન કરી ધરના કામે લાગવું. ૧૭

શૌચવિધિ—શૌચક્રિયા, હાતણુ કરી, કરી કેશ સંસ્કાર;
ભૂમાર્જન કરતાં મુખે ગાઓ જગદાધાર. ૧૮

(૬)

શૌચક્રિયા વિધિવત્ કરો, દૂર જઈને ધરી ખંત;
કર-પદ-મુખ પખાળીને, કરવી શુદ્ધિ ઇંત. ૧૬
સુરજ સામે ન બેસવું તજવું પવિત્ર સ્થાન,
વસ્ત્ર ધરી શીર મુખ કરે મૌન ધરો એકાંત. ૨૦

ઈન્દ્રધાવન-(દાતણ હાથમાં રાખી નીચેના શ્લોક બોલી પછી દાતણ કરવું.)

આયુષ બળયશ્વ તેજ ને પ્રભા, પશુ, લક્ષ્મી અતિ;
પ્રજ્ઞા, મેધા, બ્રહ્માં, તું દે મુજને હે વનસ્પતિ. ૨૧

આચમન-આચ્મન્ માર્જન જળવડે, કરીએ કાયની શુદ્ધિ;
પ્રભાતપદ મંગળ બદી, કરીએ નિર્મળ બુદ્ધિ. ૨૨

(જળ લઈ છાતીએ પ્રેક્ષણ કરવું અને નીચેના શ્લોક બોલવો)

“અપવિત્ર પવિત્રો વા સર્વાવસ્થા વિશેજ જે;
સંભારે પુંડરીકાક્ષ બાહ્યાભ્યંતર શુચિજ તે.” ૨૩

શૌચક્રિયા પાવની સદા, ક્રિયાસિદ્ધિનું મૂળ;
તે વિષ્ણુ નિબદ્ધ બધી ક્રિયા, તંદુલવિષ્ણુ તુષ-ધૂળ. ૨૪

વિદ્યાર્થી વિદ્યા ભણે, ભોગાર્થી તજે ભોગ;
ધંધાર્થી ધંધો કરે, સાધે જોગી જોગ. ૨૫

નિત્યકર્મ વેદે કથ્યાં, તપો, યજ્ઞને દાન;
પાવન કરનારાં કરે, સમજી હેતુ જ્ઞાન. ૨૬

વર્ણશ્રમના ધર્મનો, આશ્રય ધરીને ધીર;
સત્સંગ-જ્ઞાને તરી જવાં, ભવસાગરનાં નીર. ૨૭

સ્નાન કરી સંઘ્યા કરે, હોમ પૂજાને પાઠ;
તર્પણ પિતૃદેવનું, બલિ દાન મળી આઠ. ૨૮

દેવો દે છે ભોગને, ભોગવી જગ પોષાય;
 જગ જ્યારે યજ્ઞ કરે, ત્યારે દેવ પોષાય. ૨૯
 પરોપકાર એ યજ્ઞ છે, પરોપકાર છે પુણ્ય;
 પરોપકાર જે કરે નહિ, તેનું જીવન શૂન્ય. ૩૦
 ગૃહીધર્મ છે યજ્ઞમય, તેથી કિલ્લિય જાય;
 જે પાળે નહિ ધર્મ તે, પૂરો પાપી થાય. ૩૧
 ત્યજી અભિમાન ક્ષણપટલા, વિધિપૂર્વક કરે કર્મ;
 યજ્ઞનપૂજન જપમતાસઉ, યજ્ઞરૂપ નિજ ધર્મ. ૩૨
 દેવદ્વિજગુરુપ્રાજ્ઞજન પૂજન, શૌચ સદાચ;
 બ્રહ્મચર્ય, આતિથ્ય એ હિતકર તથા કહેવાય. ૩૩
 અનુપકારી સુપાત્રને, સમય પરખી દેવાય;
 જે જે શ્રદ્ધાથી બધું, દાન રૂડું કહેવાય. ૩૪

આહાર—આયુષ્ય બળ આરોગ્યને, સુખ પ્રીતિ કરનાર;
 રસમય સ્નિગ્ધ મનોપ્રિય, સાત્વિક હોયો આહાર. ૩૫
 ભોજન કરીએ ભાવથી. નિષ્કપટ વ્યવહાર,
 સાંજે લઘુલઘુ આટપી, હોયો આરામ અપાર. ૩૬
 ગીતા ગાયો પ્રેમથી, રટો રામ ધરી ધ્યાન,
 હયા કરી દીનદાન દો, હોયો સત્સંગે જ્ઞાન. ૩૭
 બાણી વહવી મીઠડી, સાચી હિતકર વાત,
 અનર્થકર વહવું નહિ, સત લક્ષણ સાક્ષાત ૩૮
 પરધન પથ્થર બાણીએ, પર સ્ત્રી માત સમાન,
 સ્વપ્ન સપ્નો સંસાર છે, ત્યજીએ મોહ ને માન ૩૯

(૮)

સર્વમાં એક રહ્યો વસી, ઘટઘટ બ્યાપી રામ;
 જૂત દયા દિલમાં ધરી, ભુંડું કરીએ ન કામ. ૪૦
 જળમાં જીવે કમળ પણ, દૃષ્ટિ ખં-આકાશ,
 નિત્ય તૃપ્ત નિર્લિપ્ત રહી, લજીએ બ્રહ્મ પ્રકાશ. ૪૧
 નિત્ય નિયમથી આચરે, સદાચાર ધરી ધીર,
 બળબુદ્ધિ સંપત વધે, સુખમાં રહે શરીર. ૪૨
 વિદ્યા વિનયને પાત્રતા, લોકાદર ધન લોગ,
 અવિચળ સુખડાં જીવતાં, મરતાં શ્રેય સંજોગ. ૪૩
 હિંમત હેતે ગાઢ્યે નિર્ભયપદ નિર્વાણ,
 પદ નિર્દ્વંદની સાધના, સમજે ચતુર સુબાણ. ૪૪

(૯)

મંગલદર્શન

(સ્તોત્રોક્તો)

સૂર્યસ્તુતિઃ—આદિત્યસ્ય નમસ્કારઃ યે કુર્વન્તિ દિને દિને;
જન્માંતરસહસ્રેષુ, હારિદ્ધં નોપભવતે—૧

દેવસ્તુતિઃ—બ્રહ્મામુરારિ સ્ત્રિપુરાંતકારી,
બાનુ શશીભૂમિસુતો બુધશ્ચ,
શુક્રશ્ચશુક્રઃ શનિરાહુકેતવઃ
કુર્વન્તુ સર્વેમમ સુપ્રભાતમ્ —૨

બ્રાહ્મણસ્તુતિઃ—આપદ્મધનધ્વાંતસહસ્રબાનવઃ,
સમીહિતાર્થાર્પણકામધેનવઃ
સમસ્તતીર્થાર્થુપચિત્રમૂર્તયો, રક્ષન્તુ માં બ્રાહ્મણપાંદપાંસવઃ—૩
ચિરંજીવીસ્તુ—માર્કંડેયોઽખલિવ્યોસો, હનૂમાંશ્ચ વિભીષણ;
ધ્રુવઃપરશુરામશ્ચ સમૈતે ચિરંજીવિનઃ—૪

પુણ્યપ્રલોકસ્તુ—પુણ્યપ્રલોકો નલો રાજા, પુણ્યપ્રલોકો યુધિષ્ઠિરઃ
પુણ્યપ્રલોકા ચ વૈદેહી, પુણ્યપ્રલોકો જનાર્દનઃ—૫

સંતીસ્તુતિ—સાવિત્રી દ્રૌપદી સીતા, હમયંતી ને સુકન્મકા;
અનસૂયા નર્મદા નામ સ્મરણં પુણ્ય વર્ધનમ્—૬

ગૌપાર્થના—કામહુધા સમુત્પન્ના મથ્યમાને મહોદધૌ,
નંદા નંદકરી પુણ્યા તસ્યૈ ધેન્વૈ નમોનમઃ—૭

તુલસી પ્રાર્થના—મહાપ્રસાદજનની સર્વસૌભાગ્યવધિની,
આધિવ્યાધિહરા નિત્યં તુલસિ ત્વં નમોસ્તુતે—૮

શંત્યં પ્રભાતે પરમં પવિત્રં પઠેત્ સ્મરેદ્વા શબ્દયાગ્ય તદ્ભવત્
હુઃસ્વપ્નનાશાસ્તિવહ સુપ્રભાતં, ભવેચ્ચ નિત્યં ભગવત્પ્રસાદાત્—૯

(૧૦)

બાર બ્યોર્તિંગ રમરણુ

(શ્લોકા)

સોરઠમાં સોમનાથ, શ્રીશૈલે મહિલકાર્જુન,
ઉબ્બેનમાં મહંકાલ, ઝોંમકાર અમલેશ્વર. ૧
પરેશ્વર વજનાથં ચ, કાકિન્યાં ભીમશંકર,
સેતુબંધે તુ રામેશ, નાગેશં દાડકાવને. ૨
વિશ્વેશ્વર કાશી વસે, ગંગાંક તો ગૌતમી તટે,
હિમાલયે તુ કેદારં, ધૃષ્ણેશં તુ શિવાલિકે. ૩
દ્વાદશ બ્યોર્તિંગ આ, સાંજ સવારે જે પડે,
સાતે જનમનાં પાપ તે, પ્રજાળે સ્વર્ગપદે ચડે. ૪

ભાગવતવંદના

મહાહનારદપરાશરપુંડીરક—

બ્યાસાંબરીષથુકશૌનકભીષ્મકાઘા;
રૂકમાંગદાર્જુનવસિષ્ઠવિભીષણાઘા
એતાનહં પરમભાગવતાન્નમામિ. ૧
ધર્મો વિવર્ધતિ યુધિષ્ઠિરકીર્તનેન
પાપં પ્રણશ્યતિ વૃકોદરકીર્તનેન
શત્રું વિનશ્યતિ ધનંબ્યકીર્તનેન;
માદ્રી સુતૌ કથયતાં ન ભર્વાતિ રોગાઃ ૨
યે માનવા વિગતરાગપરાવરજ્ઞાઃ
નારાયણં સુરગુરૂં સતતં રમરંતિ;
ધ્યાનેન તેન હૃતકિદિબધયેતનાસ્તે
માતૃપયોધરસં ન પુનઃ પિબંતિ. ૩

(૧૧)

ષોડશનામ

(શ્લોકો)

ઔષધે ચિંતયેદ્ વિષ્ણું લોજને ચ જનાર્દનં
શયને પદ્મનાભં ચ વિવાહે ચ પ્રજપતિમ્ ૧
યુધ્ધે ચક્રધરં દેવં પ્રવાસે ચ ત્રિવિક્રમં
નારાયણં તનુત્યાગે શ્રીધરં પ્રિયસંગમે. ૨
દુઃસ્વપ્ને રમર ગોવિદં સંકટે મધુસૂદનં,
કાનને નારસિંહં ચ પાપકે જલશાયિનમ્. ૩
જલમધ્યે વરાહં ચ પર્વતે રઘુનંદનં,
ગમને વામનં ચૈવ સર્વં કાર્યેષુ માધવં. ૪
ષોડશૈતાનિ નામાનિ પ્રાતરુત્થાય યઃ પઠેત
સર્વં પાપં વિનિર્મુકતો વિષ્ણુલોકે મહીયતે. ૬

(૧૨)

ભારત ગાયત્રી

પદ ૪

માતા પિતા હજાર ને, સેંકડો પુત્ર ને ઠાર;
પૂર્વજન્મકંઠ થઇ ગયાં થામ ને થશે અપાર—૧
હરખના પ્રસંગ હજાર, શોકનાં પણ કંઠ સેંકડો;
આવે જાયે જીવનમાં, જેમ તડકે ને છાંચડો.—૨
મૂરખ મન સંતાપતા કરવા દે નહિ સ્થિર;
જ્ઞાનીને મન કંઠ નહી, માને ઝાંઝનું નીર:—૩
ઉંચે હાથે ફરીફરી, ઘાંટાં પાડી ગુરુ કથે;
વેડ પુરાણની સાખ હઇ સમજવા સર્વે મથે—૪
સાંભળે કોઇ ન વાત, ગાંડા બેને ચેરીયા;
સમજી સુણી મન રીઝતા, પરખા ફરતા ફેરીયા—૫
“જો ચાહો ધન કામ, ધર્મથી સાચાં પામીએ;
“ધર્મ છે સુખની ખાણ, શા માટે નવ સેવીએ—૫
“કામથી કે ભય લોભથી, છોડો નહિ નિજ ધર્મ;
“જીવવા ખાતર પણ કહિ, છોડો નહિ નિજ ધર્મ—૬
“સુખદુઃખ ભોગ અનિત્ય છે, ધર્મ નિત્ય રહેનાર;
“કગણી માયા સરી જશે, જીવ ખાશે જમનો માર—૭
“સજ્જન ચતુર જે ચેતશે, નિત્ય ગાયત્રી આ ગાય;
“ભારત ફલ અહિં ભોગવી, અતે પ્રભુપદ જાય—૮

(૧૩)

વદેમાતરમ્

— ❦ —

૫૬ ૫

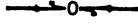
(જનની જન્મભૂમિશ્ચ સ્વર્ગાદિપિ મરીયસી)

અચી માતૃભૂમિ તહારા, ચરણોમાં શીર નમાવું,
હું ભક્તિ ભાવે લેદ લઈ તારા શરણમાં આવું—૧
માથે ચઢાઉં ચંદન, કંઠે સમરપું માળા,
જીભાએ ગીત ગાતાં તારા ચથો હું ગાઉં—૨
તારા સુપુત જાયા શ્રી રામ કૃષ્ણ જેવા
તહારા ચરણની ધૂલી, બાલે સદા હું લગાવું—૩
સાતે સમુદ્ર જેનાં ચરણો, પખાળે પ્રીતે;
એ પદ કમલને પુણું હું ભક્તિ ધૂન મચાવું—૪
મ્હારી મ્હારી કરતા, ધણી માનતા મર્ચા છે,
હું તો છું માંડી જાયો, તુજ ખોળે પ્રાણ પાવું—૫
સેવામાં તારી નિશંદિન, તન મન ધન ચઢાવું,
તુજ પુણ્ય નામ પ્રીતે, પ્રતિદિન સુધુ સુધાવું—૬
તારેજ કામ આવું, તારેજ મંત્ર ગાઉં,
અલિહાન રૂપે શીર સુજ, તુજ ચર્ણમાં ઝુકાવું—૭

(૧૪)

રાષ્ટ્રધ્વજ વંદન

૫૬ ૬

(ભગવો ઝંડો)

- મુજ હિંદ રાષ્ટ્રધ્વજને પ્રેમે કરું પ્રણામ. ૧
- ગૌરવભર્યો વિહંગે, કરકે કરું પ્રણામ. ૨
- રોપાયો દિલનિકુંજે, પ્રેમે કરું પ્રણામ ૩
- ગૌરવ ભર્યો ભુવનમાં, કરકે કરું પ્રણામ ૪
- સ્વારાજ્યનિધિ નિહાન, પ્રેમે કરું પ્રણામ ૫
- અમ જાતિ ધર્મ નિશાન, કરકે કરું પ્રણામ ૬
- મુજ પ્રાણુથી એ ખ્યારો પ્રેમે કરું પ્રણામ ૭
- મુજ મન વિશ્વંચોમે કરકે કરું પ્રણામ ૮
- સર્વસ્વતું બલિદાન અર્પી કરું પ્રણામ ૯
- હિંમત હરખે હૈયે, કરકે કરું પ્રણામ ૧૦

(૧૫)

મંગળ પ્રભાત

પ્રબોધ

૫૬ ૭

જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા, તુજ વિના બેનમાં કોણ જાશે?
ત્રણસે'ને સાઠ ગોવાળ ટોળે મળ્યા, વડોરે ગોવાળિયો કોણ થાશે? ૧
કઠિં તણાં દેથરાં ઘી તણાં બેભરાં, કઠિયલ દુધ તે કોણ પીશે?
હરિ તાર્યો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, ભૂમિનો ભાર તે કોણ લેશે? ૨
જમુનાને તીરે ગૌધણ ચરાવતાં, મધુરીશી મોરલી કોણ વાશે?
મણે નરસૈયો તારા ગુણ ગાઠ રીઝિયે, બુડતાં બાંહેડી કોણ સહાશે? ૩

જીવને પ્રબોધ

૫૬ ૮

સમરને શ્રીહરિ મેઘ્ય મમતા પરી,^૧ જોને વિચારીને મૂળ તારૂં;
તું અઘ્યા કોણ ને કોને વળગી રહ્યો, વગર સમજે કહે મ્હારૂં મ્હારૂં. ૧
હેહ તારી નથી, જો તું જીગતે કરી. રાખતાં નવ રહે નિપ્રયે જાયે.
હેહ સંબંધ તજે નવનવાં બહુ થયે. પુત્ર કલત્ર પરિવાર બહાએ.^૨ ૨
ધનતણું ધ્યાન તું અહોનિશ આદરે, એજ તારે અંતરાય મોટી;
પાસેછે પિયુ અઘ્યા તેને નવ પરખિયો, હાથથી બાજીગમ થયોરે ખોટી. ૩
ભરનિંદ્રા ભર્યો રૂંધિ બેર્યો ઘણો, સંતના શબ્દ સુણિ કાં ન જાગે;
જાગતાં નરસૈયા લાભ છે અતિઘણો, જન્મોજનમ તારી ખાંત^૩ ભાગે. ૪

૧ પરી-આલી. ૨ બહાએ-છેતરે. ૩ ખાંત-તૃણ્યા.

(૧૬)

જીવ પ્રબોધ

૫૬ ૯

જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદીશને, તે તણો ખરેખરો ફેક કરવો;
આપણો ચિંતવ્યો અર્થ કાંઈ નવસરે, ઉગરે એક ઉદ્દેશ ધરવો. ૧

હું કરું હું કરું એજ અજ્ઞાનતા, શકટનો ભાર જેમ જ્ઞાન તાણે;
સૃષ્ટિ મંડાણ છે સર્વ એણીપેરે, જોગી જોગેશ્વરા કોઈક જાણે. ૨

નીપજે નરથી તો કોઈ ન રહે દુઃખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે;
રામ ને રંક કોઈ દૃષ્ટે આવે નહીં, ભવનપર ભવનપર છત્ર ઢાખે. ૩

ઋતુ લતા પત્ર ફળ પુલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ શોચે;
જેહના ભાગ્યમાં જેહને જે લખ્યું, તેહને તે સમે તે જ પોહોચે. ૪

શ્રેયે ગડબડ કરી વાત ન કરી ખરી, જેહને જે ગમે તેને પૂજે;
મન કર્મ વચનથી આપ માની લહે, સત્ય છે એજ મન એમ સુઝે. ૫

સુખ સંસારિ ભિચ્યા કરી માનજો, કૃષ્ણ વિના ખીજું સર્વ કાચું;
જીગલ કરજોડી કરી નરસઈઓ એમ કહે,

જન્મ પ્રતિ જન્મ હરિનેજ જાચું. ૬

(૧૭)

પ્રભુની વિભુતા

૫૬ ૧૦

અખિલ પ્રલ્હાડમાં એક તું શ્રીહરિ, જીજ્ઞાસુ રૂપે અનંત ભાસે;
 દેહમાં દેવ તું તેજમાં તત્ત્વ તું, શૂન્યમાં શબ્દ થઈ વેદ વાસે. ૧
 પવન તું પાણી તું ભૂમિ તું ભૂધરા, વૃક્ષ થઈ પુલ્લી રહ્યો આકાશે,
 વિવિધ રચના કરી અનેક રસ લેવાને, શિવથકી જીવ થયો એજ આશે. ૨
 વેદ તો એમ વદે શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડળ વિષે ભેદ નહોયે;
 ઘાટ ઘડયા પછી નામ રૂપ જીજ્ઞાસુ, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે. ૩
 વૃક્ષમાં બીજ તું બીજમાં વૃક્ષ તું, જોઈ પડતરો એજ પાસે;
 ભણે નરસૈયો એ મન તણી સાધના, પ્રીત કરે પ્રેમથી પ્રગટ થાયે. ૪

વિદ્યલીલા

૫૬ ૧૧

જાગીને જોઈ તો જગત દીસે નહિં, ઉંઘમાં અટપટા ખેલ ભાસે !
 ચિત્ત ચૈતન્ય વિલાસ તદ્રુપ છે, પ્રલ્હા લટકો કરે પ્રલ્હા પાસે ! જાગી. ૧
 પંચ મહાભૂત પરિપ્રલ્હા વિષે ઉપજ્યાં, અણુઅણુ માંહે રહ્યારે વળગી,
 પુલને ફલ તે તો વૃક્ષનાં જાણવાં, થડથકી ડાળ તે નહીરે અળગી. જાગી. ૨
 વેદ તો એમ વદે શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનકકુંડલ વિષે ભેદ નહોયે,
 ઘાટ ઘડયા પછી નામરૂપ જીજ્ઞાસુ, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે જાગી. ૩
 જીવને શિવ તો આપ ઇચ્છાએ થયા, રચી પરપંચ ચૌદ લોક કીધા,
 ભણે નરસૈયો એ “તેજ તું” “તેજ તું” એને સમર્પીથી કંઈ સંત
 સીધ્યા^૧—જાગી. ૪

(૧૮)

જીવ પ્રબોધ

પદ ૧૨

રાત રહે જ્યાહરે પાછલી ખટધડી, સાધુ પુરૂષને સુષ ન રહેવું;
નિંદ્રાને પરહરી સમરવા શ્રી હરિ, એક તું એક તું એમ કહેવું; ૧
ભેગીયા હોય તેણે ભેગ સંભાળવા, ભોગીયા હોય તેણે ભોગ તજવા;
વેદીયા હોય તેણે વેદ વિચારવા, વૈષ્ણવ હોય તેણે કૃષ્ણ ભજવા. ૨
સુકવિ હોય તેણે શાસ્ત્રગ્રંથ બાંધવા, ઢાતાર હોય તેણે ઢાન કરવું.
પતિવ્રતા નારીએ કંથને પુછવું, કંથનું કથન તે ચિત્ત ધરવું; ૩
આપણે આપણા ધર્મો સંભાળવાં કર્મનો મર્મ સમજી વિચારી;
નરસૈયા સ્વામી ને સ્નેહથી સમરતાં, ફરી નવ અવતરે નર ને નારી. ૪

સંત મહિમા

પદ ૧૩

સંતના ચરણની રેણુ મસ્તક ધરું, જે થકી કોટિ કલ્યાણ પામું;
નિરખતાં નેહશું નેણુ અમૃત ઠરે, ભવ તણાં પાપ ક્ષણમાંજ વામું.
ભક્તને ભેટતાં કિલ્લિષ નવ રહે, જ્ઞાન દીપક થતાં તિમિર નાશે;
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય જે સાધુ સંગત કરે, કૃષ્ણ કીર્તન થકી કૃષ્ણ ભાસે.
એક ક્ષણ વાર જે સંત સંગત કરે, ધન્ય ઘડી જંતુની તેજ બાણું;
ભણે નરસૈયો ભવસાગરે જીડતાં, સંતજન નાવ નિશ્ચે પ્રમાણું.

જીવનો પશ્ચાતાપ

પદ ૧૪

બાપજી પાપ મહેં કવણ કીધાં હશે, નામ લેતાં તારૂં નિદ્રા આવે,
ઉંઘ આળસ આહારમાં આથડયો, લાભવિણ લવરી કરવીજ
ભાવે—૧

(૧૯)

પાણીના પૂર પેરે વરસ વહી જાય છે, પાપનાં વાપીઆં વૃક્ષડાળાં,
અકિત જૂતળ વિષે નવ ઠરી તાહરી, ખાંડયાં સંસારનાં થોથાં

ઠાણાં—૨

દેહ છે જીઠડી કરમ છે જીઠડાં, જગત જીઠાનું સઉ કામ કાચું,
ફરી ફરી વરણવું શ્રી હરિ તુજને, પતીતપાવન તારૂં નામ

સાચું—૩

તારી કરૂણા વિના કૃષ્ણ કોડામણા, કળ અને વકળનું બળ ન કાવે;
નરસંધ્યા રંકને જખના તાહરી, પ્રેમ કરી શરણમાં રાખ

ભાવે—૪.

દેવી પ્રાર્થના

૫૬ ૧૫

ઉઠોની અલબેલી અંબા! દેવિ દુંગર વાળી રે.

દેવી દુંગરવાળી મોરી મૈયાં, પાવાગઢ મહાકાળીરે—ઉઠોની. ૦

પ્રાતઃ કાળે માયે ખેરી પાવડી, કનક કળશ કર છાલીરે,

અમરવેલનાં દાતણ લઈને, આળ્યાં છો લટકાળીરે—ઉઠોની. ૧

ચાલીને ચાચરમાં મા આળ્યાં, બેઠાં બાજઠ ઢાળીરે,

મુખડાં પખાળી માએ સુખડાં દીધાં, દુઃખડાં નાખ્યાં ટાળીરે ૨

ચાંદલો ચળકે ભાળે હીરા ઝળકે, નાકે વેસર વાળીરે.

ઝાલ ઝણકે માને ઝુંમણાં બહેકે, આંખડી અંબળીરે—ઉઠોની. ૩

આવીને આંગણીએ ઉભાં, દેવિ દીન દયાળીરે,

અરૂણ ઉદય થયો આજ્ઞા આપી, અવનિ બધી અજવાળીરે ૪

કર કંકણ ચુડી કટિમેખળા, ટીલડી આનંદ કારીરે;

હાસ કિશોર કહે હરખી નિરખું, સાક્ષ કરો સંભારીરે—ઉઠોની. ૫

(૨૦)

દેવી પ્રાર્થના

૫૬ ૧૬ *

જગોને જગજનની અંબા, બહુચરી તું બિરહાળીરે,
બહુચરી તું બિરહાળીમા અંબા, અલખ તું લખ લટકાળીરે-જગોને
ખલક મંદિર પટ તિમિરનો ટારો, મોહની નિંદ્રા નિવારોરે,
પવન પાવડી કલ્પના નુપુર, મા ખેરી જગ ઉન્નરોરે-જગોને ૧
ચાચરચોક પખાળી માના, કનક કળશ ગંગ વારિરે;
કલ્પતરૂ હાતણ સુરભિ લઈ, ઉભો ઈંદ્ર કેવારીરે-જગો ૨
મલકતે મુખડે પ્રગટ થયાં મા, ચાલ લટક લટકાળીરે,
કોટિ કંકર્પ લાવણ્યની ભૂર્ત્તિ, રચામા દીન દયાળીરે-જગો ૩
રત્ન જડિત હેમ પાટ ખીછાવ્યો, ખેઠાં ભદરકાળીરે;
મુખડાં પખાળી માએ મુખડાં દીધાં, દુઃખડાં નાંખ્યાં ટાળીરે ૪
ગંગા જમનાં માને સ્નાન કરાવે, તીરથ વરુણે આણ્યાંરે;
સપ્તર્ષિ અભિષેક કરાવે, વિધિમુખ વેદે વખાણ્યાંરે-જગોને ૫
દિવ્યાભરણો સુગંધિ માલ્યો નવનિધિરત્ન વિરાજેરે,
સિધ્ધિ સકલ માના ચરણે સોહાયે, ભૂવર ભોગો સાજેરે ૬
ચાંદો સુરજ નભ દીપકમાળા, અગર ગુગળ ધૂપવાળારે,
ખદ્યા હરિ હર આરતી ઉતારે, ગાય ગંધર્વ છંદ રસાળારે ૭
સુર મુનિવર દાનવ માનવ સૌ માનો મહિમા જાણેરે,
હિંમત હરખે નિરખી માને, જીવન ધન્ય પ્રમાણેરે-જગોને ૮

(૨૧)

ગણેશ પ્રાર્થના

પદ ૧૭ (રાગ-ખિભાસ દ્રુત ચોતાલ)

ઉઠ પ્રભાત સમર લે તું શ્રી ગણેશ દેવા,
માતા જાકી પાર્વતી, પિતા શંકર દેવા,
નામ લેતાં વિઘ્ન હરત, સફળ જાકી સેવા—ઉઠ. ૧
એક દન્ત દયાવન્ત, ચાર ભુજા ધારી,
મસ્તકપે સિંધુર સોહ્યે, મૂષકકી સ્વારી—ઉઠ. ૨
પત્ર પુષ્પ ફળ સેવામેં, આવેકુ જાકુ મેવા,
સકલ સૃષ્ટિ તાકુ નમે, સો દેવાધિદેવા—ઉઠ. ૩
સંગ સિદ્ધિ બુદ્ધિ નાર, ચમર નિત્ય કરહિં,
નામ તાકો રટીએ નિત્ય, સર્વ વિઘ્ન હરહિં—ઉઠ. ૪
કનક થાલ મુકતામાલ, જાવત સહુ વારી,
તાનસેન ગજનંદ, ગાવત સુખકારી—ઉઠ. ૫

શંકરસ્તવન

પદ ૧૮

શંકર મહાદેવ દેવ, સેવક સખ જાકે,
સેવક સખ જાકે લાલ, નોકર હમ વાંકે.—ટોક
લપટ લપટ જાત બાલ, ઓઠત ગજ સિંહજાલ,
ફંદમાલ ચંદ્રમાલ, દ્રગ્ધ વિશાલ જાકે—શંકર. ૧
ભસ્મ અંગ શીશ ગંગ, બાહુન અતિ મેલ પ્રચંદ,
ગિરજા અર્ધાંગ સંગ, શ્રી ગણેશ જાકે—શંકર. ૨
ફદ્ર ફપ બ્યાન ધરત, હાનવકુલ પ્રાણુ હરત,
એસે પ્રભુ લેખ ધરત, નિલ કંઠ જાકે—શંકર. ૩

(૨૨)

પાવત નહીં પાર શેષ, ધ્યાવત ઋષિ મુનિ સુરેશ,
નારદ મુની ધ્યાન ધરત, પ્રહ્લાદિકે જાકે-શંકર. ૪
તાનસેન અતિ અનૂપ, નિરખત શંકરકે. ૩૫
બારબાર ત્રિલોકી ભૂપ, ચરણ વંદે જાકે-શંકર. ૫

પદ ૧૯

આજ તો હમારે ભાગ્ય, જટાધારી આયે,
જટાધારી આયે સો, મેરે મન ભાયે—આજ. ૧
ઉજરી વિભૂતિ અંગ, જટામેં ખિરાજે ગંગ,
મુખ તો પુનમચંદ, નંદી સ્વારી લાયે—આજ. ૨
ગલે ખીચ રૂંઢમાલ, અંબર ગજ સિંહ છાલ,
બેઠનેકું મૃગચર્મ, પામરી ઝોઢાયે—આજ. ૩
સબહીં સાહેલી સાથ ઉમીયાકું કહે ખાત;
સખિ તેરે પરમ ભાગ્ય, શંભુ વર પાયે—આજ ૪
જાકે ભેગી ધરત ધ્યાન, બેઠહી કરત બખાન;
તાનસેન અતિ ઉમંગ, શંકર શુભ ગાયે—૫

સ્વામી સેવા

પદ ૨૦

પ્રાત સમે ઉઠી જનક નંદની, ત્રિભુવનનાથ જગાવેરે; ટેક.
બગે નાથ મમ નાથ પ્રાણ, પ્રિય ભૂપતિ ભુવન યુલાવેરે;
હસ્ત કમળસે ચરણ પલોંટત, લેલે દ્રગન લગાવેરે;—પ્રા. ૧
સૌંધ પદ પરસત ગૌતમ નારી, પરમ અભય પદ પાવેરે—પ્રાત. ૨
કનક કળશ નીર ભરી લાયે, હાતણ હાન કરાવેરે;
કમળ નેન મુખ નીરખી શંભકે, આનંદ ઉર ન સમાયેરે—પ્રાત. ૩

મંગળમાલ ગલે મોતનકી, કર અંગુરી શણગારે રે;
 શુંગરમાલ અલખ વહન છળી; પગીયાં પેચ સ મારે રે પ્રાતં ૪
 સંત જનોકી એહી વિનતી આરત વચન સુનાવેરે;
 તુલસીદાસ છળી નીરખી રામકી હરખે હરિ ગુન ગાવેરે પ્રાતં ૫

મંગળપ્રસાદ

પદ ૨૧ (રાગ વિભાસદ્રુત ચોતાળ)

જાગીયે રધુનાથ કુંવર પંછી વન ખોલે;
 પંછી વન ખોલે લાલ ચીડીયા વન ખોલે.— જાગીયેં ૧
 પ્રાત બાનુ પ્રગટ બયો, રજનીકો તિમિર ગયો;
 જમર કરત કુંજ ગાન, કમળન દલ ખોલે.— જાગીયેં ૨
 ચંદ્ર કિરણ શિતળ ભઇ ચકલી પીયકુ મીલન ગઇ;
 ત્રિવિધમંદ ચલત પવન, પદલવદુમ ડોલે.— જાગીયેં ૩
 બ્રહ્માદિક ધરત ધ્યાન, સુરનર મુનિ કરત ગાન;
 જાગનકી ઘેર બયી, નયન પલક ખોલે.— જાગીયેં ૪
 તુળસિદાસ અતિ આનંદ, નીરખીને મુખારવિંદ,
 દીનનકુ પ્રભુ દેત દાન, આનંદ અખોલે.— જાગીયેં ૫

પદ ૨૨ (રાગ ઉપરનેા)

જાગીયે ધ્રીજ રાજ કુંવર નંદ કે દુલારે;
 નંદકે દુલારે માત યથોદા કે ખ્યારે.— જાગીયેં ૧
 સૂરજ ઉગ્યો પ્રાત બયો છુપ ગયે સખ તારે
 ચંદ્ર કળા હીન ભઇ, સૂરજકે અજવારે.— જાગીયેં ૨
 મથુરામે જન્મ લીયો ગોકુલ સિધાયે;
 કંસકો વિશ્વંસ કીયો પૂતના પછારે.— જાગીયેં ૩

(૨૪)

બ્રજપર જળ ઈંદ્ર કૌપ, ગ્વાલ બાલ હારે
પ્રભુલ પતીત પાવન અવિચલ બ્રહ્મ ધારે જાગીયે. ૪

દેવોત્થાન

પદ ૨૩ (રાગભૈરવ)

પ્રાત થયો ચદુનંદન જાગો, અલખ હવે લખ થાયો રી—ટેક
રજનિ ગઇ દિન આવી ઉભો છે, વાટ જીએ પ્રભુજાગોરી—પ્રાત. ૧
હજવે હજવે તારા થાતા, અસ્ત—ઉગે છે જાનુરી—પ્રાત. ૨
પ્રકટની ભકિત પ્રકટે જ્યારે, પ્રકટે સ્વરૂપ સાનુરી^૧—પ્રાત. ૩
ચાહવ વંશતણા રવિ કેરાં, દર્શન આ રવિ કરનો રી—પ્રાત. ૪
હૃદય કમળ કે કમળજ વિકસે? વિષ્ણુદાસ નહી કળતોરી—પ્રાત. ૫

ગુરુમહિમા.

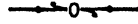
પદ ૨૪ (કલ્યાણ દુપદ)

મહામંગલરૂપ શ્રી ગુરુદેવ શ્રી મહાપ્રભુ;
જાકે પાપપદ્મકે પ્રથમ શીર નાંધ્યે^૨. મહા. ૧
નામ લેત ઉદય હોત, પરમ આનંદ કંદ;
પાપ તાપ હરત, સખ જાકી છખ^૩ ધ્યાઇએ મહા. ૨
બ્રહ્મા શિવ વિષ્ણુ પર બ્રહ્મા સો શ્રી ગુરુરાજ,
સકલ તીરથ આદિ, જાકી અંધિરજ નાંધ્યે મહા. ૩
હયો કહે આચાર્ય પ્રભુ, અધિક દુર્જો^૪ નાહી,
ગુરુસેવા ચિંતામણી, ઇર્ષાસત ફલ પાઇએ મહા. ૪

૧ જ્ઞાન-શિખર ૨ નાંધ્યે-નમાવીએ ૩ જળ-જળી ૪ દુર્જો-બીજો

(૨૫)

નિત્યકર્મ.

૧ સ્નાનવિધિ

સંકલ્પ—(હાથ પગ મુખ જળ વડે ઘોષ જમણા હાથમાં જળ લઈ બોલવું.)

અત્રાઘ મહામંગલકારી અમુક માસે, # અમુક પક્ષે અમુક તીથો અમુક વાસરે મમ કાર્યિક વાર્યિક માનસિક સાંસર્ગિક-સકળ પાતક વિનાશનપૂર્વક વિહિતકર્માનુષ્ઠાન સ્નેહ્યથે, ગૃહે સ્નાનવિધિના સ્નાનં અહં કરિષ્યે. (જળ નીચે મુકવું, પછી પ્રાર્થના કરવી.)

(દોહરા)

“ નારાયણ જળમાં વસો, જળમય તું જગદીશ!

“ જળ પાતક હરનાર છે, સંભારું અહીં ઇશ. ૧

“ ત્વં રાજ સર્વ તીર્થનાં, ત્વમેવ જગતઃ પિતા;

“ આચિતં દેહિ મે તીર્થે સ્નાન કાલે સદા મમ. ૨

“ પુષ્કર પ્રયાગ તીર્થો, ગંગાદિ નદીઓ વળો,

“ આવો પવિત્ર કરવા, સ્નાન કાલે બધાં મળી, ૩

“ દેવદેવ જગન્નાથ શંખ ચક્ર ગદાધર;

“ અનુજ્ઞા દેહિ મે દેવ, તવ તીર્થાવગાહને.” ૪

“ નમામિ ગંગે તવ પાદપંકજં સુરાસુરૈર્વંદિતદિંબરૂપં

“ ભુક્તિં ચ મુક્તિં ચ દદાસિ નિત્યં ભાવાનુસારેણ સદા નરાણાં

ગંગા સિંધુ સરસ્વતી ચ ચમુના, ગોદાવરી નર્મદા;

“ કાવેરી સરયૂ મહેન્દ્રતનયા, ચર્મણુવતી વેદિકા,

જે મહિનો, પક્ષ, તિથિ, વાર હોય તે બોલવાં.

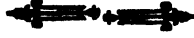
- “ક્ષિપ્રા વેત્રવતીમહાસુરનદી, ખ્યાતા જ મા ગંડકી
 “પૂર્ણાઃ પૂર્ણજલૈઃ સમુદ્રસાહેતાઃ કુર્વન્તુ નો મંગલમ્”
 “વિષ્ણુપાદાશ્રસંભૂતે, ગંગે ત્રિપથગામીનિ;
 “ધર્માદિન્ સકલાન્ દેહિ, પાપં મે હર ભહ્નવી. ૭
 “ઝોમકારે બ્રહ્મજેત્રે, નર્મદા યોર સંગમે,
 “સર્વત્ર દુર્લભા દેવા સર્વ પાપ પ્રણાશિની ૮
 “ગોમતિ ગોમયસ્નાનં ગોદાનં ગોપીચંદનં
 “દર્શનં ગોપીનાથસ્ય ગકારાઃપંચદુર્લભાઃ ૯
 “હરિ ભાંગીરથી વિપ્રા, વિપ્રા ભાગીરથી હરિઃ
 “ભાગીરથી હરિ વિપ્રાઃ સારમેકં જગત્ ત્રયમ્ ૧૦
 “વિપ્રવેશં માધવં ધુંઢિં, દંડપાણ્યં ચ લૈરવમ્
 “વંદે કાશ્મીં ગુહાં ગંગાં ભવાનીં મહિષકર્ષિકાં ૧૧
 “અપવિત્રઃ પવિત્રો વા સર્વાવસ્થાંગતોષિ વા
 “યઃસ્મરેત્ પુંડરીકાક્ષં સંખાઘ્નાઘ્યંતરઃ શુચિઃ ૧૨
 “નિત્ય સ્નાન જન જે કરે, પામે પુણ્ય અપાર
 “રૂપસૌભાગ્યને સંપદા, આયુષ્ય બળ નિરધાર. ૧૩

(જળમાં તર્પણ કરવું) તીર્થાયનમઃ તીર્થરાજયનમઃ તીર્થપતયેનમઃ
 વરૂણાયનમઃ : વિષ્ણુવેનમઃ :

“તીર્થસ્નાન કોટિકર્યાં તબ્યો ન દુષ્ટ સ્વભાવ;

— “પાતક કરવાં નવ છુટયાં, બાણો બુડયું નાવ. ૧૪

પ્રાતઃસ્મરણ.

સ્નાન કરી પવિત્ર વસ્ત્રો પહેરી ઓઢી પછી પંચદેવનાં પ્રભાત
સ્મરણે નીચે પ્રમાણે બોલવાં.

પ્રાતઃસ્મરામિ ગણુનાથમનાથ બંધું,

સિંદુરપૂર્ણપરિશોભિતગંડયુગ્મ;

ઉદ્ધંડવિઘ્નપરિખંડનચંડકંડ-

માખંડલાદિસુરનાયકવૃંદવંધમ્

૧

પ્રાતઃસ્મરામિ સ્મરતામભિલાષદાત્રી;

ધાર્ત્રી સમસ્ત જગતાં દુરિતાપહંત્રી;

સંસાર બંધન વિમોચન હેતુભૂતાં,

દેવી સમસ્ત સુરભૂર્ત્તિમનેકરૂપામ્

૨

પ્રાતઃસ્મરાત્રિ ખલુ તત્સવિતુર્વરેણ્યં,

રૂપં હિ મંડલમૃચોદયતનુર્યજ્ઞંધિ;

સામાનિ યસ્ય કિરણાઃ પ્રભવાદિ હેતું,

પ્રજ્ઞાહરાત્મકમલક્ષ્યમચિંત્યરૂપં

૩

પ્રાતઃસ્મરામિ રઘુનાથ મુખારવિંદં,

મંદસ્મિતં મધુરભાષિ વિશાલભાલં

કર્ણાવલંબિચલકુંડલશોભિગંડં,

કર્ણોત્તરીર્ધનચનં નયનાભિરામમ્

૪

પ્રાતઃસ્મરામિ ભવભીતિહરં સુરેશં
 ગંગાધરં વૃષભવાહનમંબિકેશમ્
 ખટવાંગશૂલ વરદાભય હસ્તમીશં
 સંસારરોગહરમૌષધમદ્વિતીયમ્ ૫

પ્રાતઃનમામિ ગિરિશં ગિરિભર્ધદેહં,
 સર્ગસ્થિતિ પ્રલય કારણ માહિદેવં
 વિશ્વેશ્વરં વિજીતવિશ્વમનોભિરામં,
 સંસારરોગહરમૌષધમદ્વિતીયમ્ ૬

પ્રાતઃર્જ્જ્ઞમિ શિવમેકમનંતમાદ્યં,
 વેદાંત વેદમખિલં પુરુષં મહાંતમ્
 નામાહિલેહરહિતં ષડભાવશૂન્યં,
 સંસાર રોગહર મૌષધમદ્વિતીયમ્, ૭

પ્રાતઃસમુત્થાય શિવંવિચિંત્ય,
 પ્રલોકત્રયં ચેડનુદિનં પઠંતિ,
 તે દુઃખજાતં બહુજન્મસંચિતં,
 હિત્વા પદં ચાંતિ તદેવ શંભો. ૮

(૩૯)

૨ સંધ્યાપાસના

(દોહરા)

સંધ્યારહસ્ય—સંધ્યા નિત્ય ઉપાસે જે નરનારી જગમાંય;
નિષ્પાપી રહે સર્વદા મરતાં વૈકુંઠ ભય. ૧

માનવ દેહજી કલ્પવૃક્ષ, મૂળ સંધ્યા કહેવાય;
શાખા વેદ ને પાન પુલ, કર્મ ધર્મશ્રુતિ ગાય ૨

મૂળનું રક્ષણ જે કરે, તે પામે કૃણ ભોગ;
રક્ષે નહિ દુઃખ ભોગવે, પાપ થોડાં સંભોગ ૩

સેવા પૂજા વ્યર્થ છે, જો સંધ્યા નવ થાય;
પાપ હણ્યા વિણ પુણ્ય નહિ, દીપ વિણ તમ નવ ભાય. ૪

સ્નાન કરી પવિત્ર વસ્ત્રો પહેરી ઝોઢી દરરોજ પૂર્વ કે ઉત્તરાભિમુખે સૂર્યની સામે કે દેવ મંદિર સામે આસન ઉપર બેસી પોતાની પાસે તરબાણું, જળપાત્ર, આચમની, અહર્યાપાત્ર અને બીજાં ઉપયોગી પૂજાનો સામાન ચંદન, પુષ્પ, દુર્વા, દર્ભા તુલસી, બીલી, જવ, તલ વીગેરે એક થાળમાં મુકી રાખવો અને વિધિપૂર્વક નીચે પ્રમાણે સંધ્યા કરવી.

વિભૂતિધારણ—જમણા હાથમાં ચન્દ્રકુંડની કે તીર્થપ્રસાદ રૂપ વિભૂતિ લઈ નીચેના મંત્રો ભણી મૃત્યુંબય રૂદ્ર દેવતાની સ્તુતિ કરી ત્રિપુંડ્રરૂપે અનુક્રમે કપાળે, કંઠે, બન્ને ખભે અને હૃદયે લગાડવી. (સીઓએ અને શુદ્રોએ ઠેકરી જળ વિનાની વિભૂતિ લગાડવી.)

(૬૦)

(દોહરા)

“દિવ્યવિભૂતિ યજ્ઞની, ટાળે દેહ અભિમાન,
દિવ્યભાવ દેહે ધરી ધરીએ પ્રભુનું ધ્યાન. ૫

અવિનાશી છે આતમા, અવિનાશી હરિનામ,
ભસ્મીભૂત આ દેહ છે, ત્યજીએ ગર્વ તમામ ૬

ત્રિગુણાતીત અંબક ભણું ધરું વિભૂતિ અંગ;
મૃત્યુંજય મૃત્યુહરો આપો પુષ્ટિ સુગંધ ૭

૪૦ અંબક શિવ ત્યજીએ અમે મૃત્યુંજય મહાકાળ,
મૃત્યુ પાશને ટાળજો ધરીએ વિભૂતિ ભાલ. ૮

ઉપમન્યુ મારકંડના જીવન કરીઆં ધન્ય,
અમર જીવન તેવાં કરો શરણાગતનાં ધન્ય ૯

એતાનિ શિવમંત્ર પવિત્રિતાનિ,
ભસ્માનિ કામદહનાંગ વિભૂષિતાનિ;
ત્રૈપુંડ્રકેણ રચિતાનિ લલાટ દેશે,

હુંપંતિ દેવ લિખિતાનિ હરક્ષરાણિ ૬

હળદકંકુ (ત્રીઓ માટે)

કુંમ કુંમ ચચિત ચાંદલો સૌભાગ્ય સૃજનાર,
ભાળે આલેખું સદા અખંડ પાલનહાર ૧૦

પછી સંપ્રદાય પ્રમાણે પોતાને કપાળે તિલક, ચાંદો કરવો.
(સંઘ્યા અને પ્રાણાયામ કરવાની વિધિ કોઈ વિદ્વાન ગુરુ, આચાર્ય
કે બ્રાહ્મણ પાસેથી શીખી લેવી.)

શિખાખંધન—નીચેના મંત્ર ભણી શિખાખંધન અથવા
શીખાનો સ્પર્શ કરી મસ્તકે ચંદન પુષ્પ ચઢાવવું.

ઉર્ધ્વકેશ પ્રભુચરણુ છે, પ્રકટી સૃષ્ટિગંગ,
વૈદિક જીવનની ધ્વજા, ફરકે ઉર્ધ્વ અભંગ ૧૧

ઉર્ધ્વકેશી વિરૂપાક્ષી દાનવ શોષિત ભોજને
તિષ્ઠ દેવી શિખામધ્યે, રૌદ્રી રક્ષ સદા જયે. ૧૨

યજ્ઞોપવિત (નીચેનો મંત્ર ભણી યજ્ઞોપવીત પુંજીને ધારણ
કરવું. અથવા સ્પર્શ કરવો.)

ૐ પ્રહસુત્ર ઉપવીત છે યજ્ઞરૂપ પવિત્ર,
યજ્ઞાર્થે પાવન થવા, સજીએ શુભ્ર સવિત્ર ૧૩

“ૐ યજ્ઞોપવીતં પરમં પવિત્રં, પ્રજાપતેર્યત્ સહજં પુરસ્તાત,
આયુષ્યમગ્રં પ્રાતિમુચ્ય શુભ્રં, યજ્ઞોપવીતં બલમસ્તુ તેજઃ”

આચમન—ૐ કેશવાય નમઃ ૨ ૐ નારાયણાય નમઃ ૩
ૐ માધવાય નમઃ (ત્રણ આચમન કરવાં) પછી હાથ ધોઈને
બીજાં નામો ભણી શરીરનાં અંગોએ જળનો સ્પર્શ કરવો.

૪ ૐ ગોવિંદાય નમઃ (ઉપલા હોઠે જળનો સ્પર્શ કરવો)

૫ ૐ વિષ્ણુવેનમઃ (નીચલા ,, ,,)

૬ ૐ મધુસૂદનાય નમઃ (જમણે નાકે ,,)

૭ ૐ ત્રિવિક્રમાય નમઃ (ડાબે નાકે ,,)

૮ ૐ વામનાય નમઃ (જમણી આંખે ,,)

૯ ૐ શ્રીધરાય નમઃ (ડાબી ,,)

(૩૨)

- ૧૦ ઓં હૃષીકેશાય નમઃ (જમણા કાને જળનો સ્પર્શ કરવો)
 ૧૧ ઓં પદ્મનાભાય નમઃ (ડાબા ,, ,,)
 ૧૨ ઓં હામોદરાય નમઃ (જમણા ખભે ,,)
 ૧૩ ઓં શંકરપ્રભાય નમઃ (ડાબા ,, ,,)
 ૧૪ ઓં વાસુદેવાય નમઃ (છાતીએ ,, ,,)
 ૧૫ ઓં પ્રદુર્ગનાય નમઃ (ઉદરે ,, ,,)
 ૧૬ ઓં અનિરૂદ્ધાય નમઃ (જમણી કેડે જળ ,,)
 ૧૭ ઓં પુરુષોત્તમાય નમઃ (ડાબી કેડે ,, ,,)
 ૧૮ ઓં અધોક્ષજાય નમઃ (જમણી જાંઘે ,,)
 ૧૯ ઓં નારસિંહાય નમઃ (ડાબી ,, ,,)
 ૨૦ ઓં અચ્યુતાય નમઃ (જમણી ગુંટણે ,,)
 ૨૧ ઓં જનાર્દનાય નમઃ (ડાબા ,, ,,)
 ૨૨ ઓં ઉપેન્દ્રાય નમઃ (જમણા પગે ,,)
 ૨૩ ઓં હરયે નમઃ (ડાબા ,, ,,)
 ૨૪ ઓં શ્રી કૃષ્ણાય નમઃ (સર્વાંગે ,, ,,)

પ્રાણાયામ—(નીચેનો મંત્ર બાણી એક વખત કે ત્રણ વખત પ્રાણાયામ કરવા. પ્રાણાયામની વિધિ બ્રાહ્મણ પાસેથી શીખવી)

“ઓં નમો ભગવતે વાસુદેવાય.” (દ્વાદશાક્ષરી મંત્ર)

સંકલ્પ—(હાથમાં જળ લઈ સંકલ્પ કરવો.)

અત્રાઘ દિને મમ સકલ પાતક ક્ષયદ્વારા પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર પ્રીત્યર્થે સંધ્યોપાસનં અહં કરિષ્યે. (જળ નીચે મુકવું.)

સૂર્યધ્યાન—ધ્યેયઃસદાસવિતૃમંડલમધ્યવર્તી,—

નારાયણુઃ સરસિન્નસનસંનિવૃટ્ઃ;

કેયૂરવાન્ મકરકુંડલવાન્ કિરીટી,

હારી હિરણ્મયવપુર્ધૃતશંખચક્રઃ ॥ ૧ ॥

ગાયત્રી ધ્યાન—ગાયત્રીં ત્ર્યક્ષરાં બ્રહ્માં સાક્ષસૂત્રકમંડલું,

ત્રવેતવશ્ચાં ચતુર્હસ્તાં હંસવાહનસંસ્થિતાં;

સર્વવેદ કૃતોત્સંગાં સર્વસિધ્ધિસમન્વિતાં,

બ્રહ્માણીં બ્રહ્મદૈવત્યાં બ્રહ્મલોકનિવાસિનીં,

ધ્યાયામહે વરાં દેવીમાયાંતીં સૂર્યમંડલાત્,

આગચ્છ વરદે દેવિ ત્ર્યક્ષરે બ્રહ્મવાદિનિ;

ગાયત્રિ વેદ માત્રચ બ્રહ્મયોનિ નમોસ્તુતે ॥૨॥

(નમસ્કાર કરી પછી જમણા હાથમા જળ લઈ નીચે પ્રમાણે
ગાલી પ્રાચિન્ન કરવા મંત્રાચમન કરવું)

મંત્રાચમન—કાળાત્મા તમે સૂર્યછો, કામ ક્રોધ તમહાર;

(દોહરા) સઘળાં પાતક બાળજો, સાદ્ય કરો અઘહાર. ૬

કાચિક વાચિક માનસિક, જેજે પાતક મેં કર્યા;

સંભારેં ફરી નહિ કરું, પરજાળો હવિરુપ ધર્યાં. ૧૦

હોમુંછું તુંજ જ્યોતમાં, તું જ્યોતિ અમૃત;

ભસ્મ કરી રક્ષો મને, તું છે સત્ય તું ઋત. ૧૧

“ૐ સૂર્યે જ્યોતિષિ જ્યુહોમિ સ્વાહા” (આચમન કરી જવું)

માર્જન—(નીચેનો દોહરો બાણી જળથી શરીરે માર્જન

પ્રોક્ષણ કરવું)

શ્રધ્ધા રુપ જળદેવતા તું સુખદાતા માત;

“હુઃખહારિદ્રને દૂર કરી, દો સુખ શાંતિ સાથ. ૧૨

અર્ધ્ય પ્રદાન—(નીચેનો ગાયત્રી મંત્ર અથવા દ્વાદશાક્ષરી મંત્ર
ભણી ઉભાથઈને સૂર્યનારાયણને ચાર વખત અર્ધ્ય એટલે
ગંધ પુષ્પ તુળસી સાથે જળની અંજળીઓ આપવી.)

ગાયત્રી મંત્ર—ૐ “યો દેવઃસવિતાઽસ્માકં મનઃ પ્રાણૈર્દ્રિય ક્રિયાઃ
“પ્રચોદયતિ તદ્ભર્ગો, વરેણ્યં સમુપાસ્મહે”;

દ્વાદશાક્ષરી મંત્ર—“ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય.”

ૐ સવિતા સૂર્યનારાયણાય ઇદં અર્ધ્યં દત્તાંનમમ.

(જળ તરભાણામાં પાડવું)

ઉપસ્થાન—(અર્ધ્ય આખ્યા પછી નીચે પ્રમાણે બોલી સૂર્યપ્રાર્થના કરવી)

“ઉદયગિરિમુપેતં ભાસ્કરં પદ્મહસ્તં

“નિખિલભુવનનેત્રં, રત્નરત્નોપમેયં;

“તિમિરકરીમૃગેન્દ્રં, બોધકં પદ્મિનીનાં,

“સુરવરમભિવંદે, સુંદરં વિશ્વવંદ્યમ્ ॥ ૧ ॥

“એક ચક્ર રથો ચસ્ય દિવ્યઃ કનક ભૂષિતઃ;

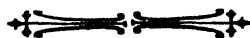
“સમે ભવતુ સુપ્રીતઃ પદ્મ હસ્તો દિવાકરઃ ॥ ૨ ॥

ગાયત્રી જપ—(ઉપસ્થાન કરી, પછી બેસીને ગાયત્રી મંત્રકે
દ્વાદશાક્ષરી મંત્રના જપ યથા શક્તિ કરવા, પછી જળ
લઈ નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો)

કર્મપ્રદ્યોત્સર્જન—અનેન સંકયોપાસનકર્મણા પ્રદ્યોત્સર્જી ભગવાન્
પરમેશ્વરઃપ્રીયતાં નમમ.

ૐ તત્સદ્ગુપ્તપ્રદ્યોત્સર્જનમસ્તુ (જળ નીચે મુકવું)

ૐ વિષ્ણુવે નમઃ, વિષ્ણુવે નમઃ, વિષ્ણુવે નમઃ ૐ

(૩૫)

૩ નિત્યહોમ

સંકલ્પ—(હાથમાં જળ લઇ) અત્રાઘ૦ નિત્ય કર્માનુષ્ઠાન સિદ્ધર્થઃ
નિત્ય હોમં કરિષ્યે. (જળ નીચે મુંકવું)

ભુશુદ્ધિઃ—(ત્રાંખાના કુંડામાં અથવા છાણુ માટીથી લીંપેલી એકવેંત
લાંખી પહોળી માટીની વેદી ઉપર દર્બ અને જળથી
નીચેનો મંત્રભણી પૂર્વાભિમુખે બેસી પ્રોક્ષણ કરવું)
“ૐ અપવિત્રઃ પવિત્રોવા, સર્વા વસ્થાં ગતોપિવા;
“યઃ સ્મરેત્ પુંડરિકાક્ષં, તેન શુદ્ધિઃ સદા ભવેત્.”

(પછી તેમાં લૌકિક અગ્નિ (દેવતા) મુકી ગંધ પુષ્પ ચઢાવી નમસ્કાર
નીચેનો હોહરો ભણી કરવા)

પૂજન—“દિવ્ય તેજ સઉ દેવનું, છો તમે દેવનું મુખ;

“નમન કરી સ્વાગત કરું રહો આગન સન્સુખ.” ૧૩

(પછી ધીમાં બોળેલા દર્બના એકવેંત લાંખા ત્રણ કકડા,
અથવા સમિધના કે સુખડ છાણના ત્રણ ધીમાં બોળેલા કકડા,
ઉભા થઇને અગ્નિમાં હોમી દેવા. જળથી અગ્નિ કુંડની પ્રદ-
ક્ષણ કરવી, પછી બેસી ગાયત્રી ભણી ભુંગળીથી પુંક મારી
ભડકો કરવો અને તેવા પ્રજ્વલિત અગ્નિમાં ચોખા અથવા
જવ ધીવાળા અને તે સાથે સુખડ ગુગુળ કપુર કાચલી ખાંડ
વીગેરે સુગંધી પદાર્થનો થોડો ભુકો ઉમેરી, તેમાંથી જમણા
હાથની વચલી બે આંગળીઓ અને અંગુઠાથી ચપટી ભરી
છતે હાથે નીચે પ્રમાણે મંત્રો ભણી છ આહુતિઓ આપવી.

૧ ૐ અગ્નયે નમઃ ઇદં અગ્નયે નમમ, ૨ ૐ વાયવેનમઃ ઇદં
વાયવેનમમ,, ૩ ૐ સૂર્યાય નમઃ ઇદં સૂર્યાય નમમ.

૪ ઓં અગ્નિવાયુ સૂર્યેભ્યો નમઃ ઇદં અગ્નિવાયુસૂર્યેભ્યો
 નમમ, ૫ ઓં પ્રજાપતયે નમઃ ઇદં પ્રજાપતયે નમમ,
 ૬ ઓં અગ્નયે સ્વિષ્ટકૃતેનમઃ ઇદં અગ્નયે સ્વિષ્ટકૃતે નમમ.

પ્રાર્થના—શ્રદ્ધાં મેઘાં યશઃ પ્રજ્ઞાં, વિદ્યાં પુષ્ટિં શ્રિયં ભલં
 (દોહરા) “તેજ આયુષ્યમારોગ્યં દેહિ મે હવ્યવાહન” ૧

“કાંડદ્રયોપપાદાય, કર્મ પ્રદાસ્વરુપિણે;
 “સ્વર્ગોપવર્ગદાત્રે ચ યજ્ઞેશાય નમોસ્તુ તે. ૨
 “અપુત્રા : પુત્રિણુ : સંતુ, પુત્રિણુ : સંતુ ધાર્મિકાઃ
 “નિર્ધના : સધના : સંતુ, જીવંતુ શરદાં શતભૂ ૩
 “સર્વેપિ સુખિન : સંતુ સર્વેસંતુ નિરામયા;
 સર્વે ભદ્રાણિ પશ્યંતુ, મા કશ્ચિત્ દુઃખમાપ્નુયાત્.” ૪
 ઓં શાંતિ : શાંતિ : ઓં શાંતિ: (વિભૂતિ કપાળે લગાડવી.)

સંકલ્પ—(જળ લઈ) અનેન નિત્ય હોમાર્ચનેન ભગવાન યજ્ઞેશઃ
 પ્રીયતાં નમમઃ ઓં તત્સદ્ગ્ર પ્રદ્યાર્પણુ મસ્તુ.

સૂચના—આ અગ્નિ રસોડામાં લઈ જઈ તે ઉપર રસોઈ કરવી,
 તથા તેજ અગ્નિ ઉપર વૈશ્વદેવ ભોજન વખતે કરવો.
 જેને ચેર પુરૂષ વર્ગ નિત્ય હોમ, પૂજા તર્પણને વૈશ્વ-
 દેવ કરતા હોય, તેને ચેર સ્ત્રીઓએ તે કર્મો જુદાં
 કરવાં નહિ, વળી જેમનાથી જ્યારે હોમ ન બની શકે
 ત્યારે હોમન બદલે ઘી કે ચોખાનું દાન દક્ષિણા મુકી
 પ્રાદ્યાર્પણને આપવું, પણ કર્મનો લોપ કરવો નહિ.

૪ દેવપૂજા

દેવપૂજન કરતાં પહેલાં ધરના અને દેવમંદિરના ઉમરા
અખોટ જળથી કરી કંકુ, પુલ ચઢાવી વાસ્તુદેવતાને નીચે પ્રમાણે
જોલી નમસ્કાર કરવા.

(દોહરા) “ઉમરા પુણ હું પુણું ધરના વાસ્તુ દેવ;
ગૃહ સુખ આપો સર્વદા હુઃખ ટાળો તત્પ્રેવ.” ૧
(પછી દેવમંદિર સન્મુખ આસન પર બેસી નીચેનું પદ બોલવું.

મંગળમંદિર

પદ ૨૫ (રાગ ભૈરવી ત્રિતાલ)

મંગળ મંદિર ખોલો, હયામય મંગળ મંદિર ખોલો.
જીવનવન અતિ વેગે વટાવ્યું દ્વાર ઉભો શિશુ લોળો;
તિમિર ગયું ને જ્યોતિ પ્રકાશ્યો, શિશુને ઉરમાં લો લો હયાં ૧
નામ મધુર તમ રટું નિરંતર, શિશુસહ પ્રેમે ખોલો;
દિવ્ય ભાવ તરસ્યો છું ખાળક, પ્રેમ અમીરસ ઢોળો—હયાં ૨

પદ ૨૬ (ગૌરી તીનતાલ)

અખીયાં હરિ હરસનકી ર્યાસી—
દેખ્યો આહત કમલ નૈનકો,
નિશદિન રહત ઉઠાસી—અખીયાં ૧
કેસરી તિલક મોતનકી માલા,
બિંદ્રા બનકે વાસી—અખીયાં ૨
સુરદાસ પ્રભુ તુમરે હરસબિન,
નહિ દુટત જનમ મરણકી કાંસી અખીયાં ૩

(૩૮)

દેવ મંદિરમાં પંચાયતન દેવ સ્થાપનનો ક્રમ

વિષ્ણુ પંચાયતન

(પૂર્વ)

સૂર્ય પંચાયતન

શિવ	ગણેશ
વિષ્ણુ	
દેવી	સૂર્ય

શિવપંચાયતન

શિવ	ગણેશ
સૂર્ય	
દેવી	વિષ્ણુ

(ઉત્તર)

વિષ્ણુ સૂર્ય

શિવ

(દક્ષિણ)

દેવી પંચાયતન

દેવી ગણેશ

ગણેશ પંચાયતન

વિષ્ણુ	શિવ
દેવી	
સૂર્ય	ગણેશ

(પશ્ચિમ)

વિષ્ણુ	શિવ
ગણેશ	
દેવી	સૂર્ય

ઘંટા

૦શાંખ

સૂચના—શિવ, વિષ્ણુ, સૂર્ય, દેવી અને ગણેશ એ પાંચ દેવોમાં જેને જે દેવ મુખ્ય ઇષ્ટ રૂપ હોય તેણે તે દેવને મંદિરમાં મધ્ય ભાગે પધરાવી પછી ઉપર તેના પંચાયતનમાં બતાવ્યા પ્રમાણે બીજા દેવોને ચારે ખુણે પધરાવવા. તેજ ક્રમ પ્રમાણે તે તે દેવને રોજ સ્થાનમાં રાખવા. પણ ક્રમમાં ફેરફાર કરવો નહિ. ગમે તેમ ગોઠવે પાપ લાગે છે.

પ્રથમ આચમન પ્રાણાયામ કરી અથવા જમણે કાને નેત્રે જળનો સ્પર્શ કરી નીચે પ્રમાણે ઇષ્ટ દેવોને નમસ્કાર કરવા.

શ્રી ગણેશાયનમઃ શ્રી લક્ષ્મી નારાયણાભ્યાં નમઃ શ્રી ઉમા માહેશ્વરાભ્યાં નમઃ શ્રી વાણી હિરણ્યગર્ભાભ્યાં નમઃ શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ શ્રી માતાપિતૃચરણ કમલેભ્યો નમઃ શ્રી સર્વેભ્યો દેવેભ્યો નમઃ શ્રી સર્વેભ્યો બ્રાહ્મણે ભ્યોનમો નમઃ સ્વસ્તિસ્તુ.

ગણપતિ સ્મરણ

- (પ્રલોકાઃ) સુમુખ યૈકદંતપ્રચ કપિલો ગજકર્ણકઃ
લભોદર પ્રચ વિકટો વિઘ્નનાશો વિનાયકઃ ૧
- ધૂમ્રકેતુર્ગણાધ્યક્ષો ભાલચંદ્રો ગજનનઃ
દ્વિદશૈતાનિ નામાર્ન યઃ પઠેન્નૃણ્યાદપિ ૨
વિદ્યારંભે વિવાહે ચ પ્રવેશે નિર્ગમે તથા
સંગ્રામે સંકટે ચૈવ વિઘ્નસ્તસ્ય ન જાયતે ૩
- શુકલાંબરધરં દેવં શશિવર્ણં ચતુર્ભુજં
પ્રસન્નવદનં ધ્યાયેત્સર્વાવિઘ્નોપશાન્તયે ૪
- લાભસ્તેષાં જયસ્તેષાં કુતસ્તેષાં પરાજયઃ
યેષામિન્દીવરશ્યામો હૃદયસ્થો જનાર્દનઃ ૫
- અભીષિતાર્થસિદ્ધર્થં પૂજીતો યઃ સુરાસુરૈઃ
સર્વાવિઘ્નહરસ્તસ્મૈ ગણાધિપતયે નમઃ ૬
- વક્રતુંડમહાકાય સૂર્ય કોટી સમ પ્રભ
નિર્વિઘ્નં કર્ મે દેવ સર્વ કાર્યેષુ સિદ્ધિઃ ૭
- સર્વદા સર્વકાર્યેષુ નાસ્તિ તેષામમંગલં
યેષાં હૃદિસ્થો ભગવાન્ મંગલાયતનં હરિઃ ૮

સર્વમંગલમાંગલ્યે શિવે સર્વાર્થસાધિકે
શરણ્યે ચ્યંબકે ગૌરિ નારાયણિ નમોસ્તુ તે ૯

તદેવ લગ્નં સુદિનં તદેવ તારાબલં ચંદ્રબલં તદેવ
વિદ્યાબલં દેવબલં તદેવ લક્ષ્મીપતે તેડંદ્રિયુગં રમરામિ ૧૦

યત્ર યોગેશ્વરઃ કૃષ્ણો યત્ર પાર્થો ધર્મુધરઃ
તત્ર શ્રીર્વિજયો ભૂતિર્ધ્રુવાનીતિ મતિર્મમ ૧૧

સર્વેષ્વારંભકાર્યેષુ ત્રયસ્ત્રિભુવનેશ્વરાઃ
દેવા દિશંતુ નઃ સિદ્ધિં પ્રહોશાનજનાર્દનાઃ ૧૨

વિનાયકં ગુરું ભાતું પ્રહ્લવિષ્ણુમહેશ્વરાન્
સરસ્વતીં પ્રણમ્યાદૌ સર્વકાર્યાર્થસિદ્ધયે ૧૩

સંકલ્પ—(જમણા હાથમાં આચમનીમાં પાણી લઈ
અથ પૂર્વોચ્ચારિતતિથૌ. અમુક વાસરે મમ આત્મનઃ શ્રુતિ સ્મૃતિ
પુરાણોક્ત પુણ્યફલ પ્રાપ્ત્યર્થં સકુટુંબાનાં ક્ષેમઃ સ્થૈર્યં, આયુઃ
આરોગ્ય, ઐશ્વર્યાદિ અભિવૃદ્ધ્યર્થં શ્રી પરમેશ્વર પ્રીત્યર્થં યથાશક્તિ
યથાજ્ઞાનેન સર્વ દેવપૂજાં કરિષ્યે. (પાણી મૂકી દેવું અને
ફરીથી પાણી લેવું). તદંગભૂતં આસન દ્વિત્રક્ષણ કલશારાધનં ચ
કરિષ્યે (પાણી મૂકી દેવું).

આસનં—પૃથિવ ત્વયા ધૃતા લોકા દેવિ ત્વં વિષ્ણુના ધૃતા,
ત્વંચદારયમાં દેવિ, પવિત્રંકુરૂં આસનમ્

દ્વિત્રક્ષણ :—(ડાબા હાથમાં ચોખા અથવા સર્પવ રાખી
તેના પર જમણા હાથ ઢાંકી બોલવું)

અપસર્પંતુ તે ભૂતા યે ભૂતા ભૂમિ સંસ્થિતાઃ
યે ભૂતા વિપ્લવકર્તારસ્તે નશ્યંતુ શિવાજ્ઞયા.

અપકામંતુ ભૂતાનિ પિશાચા ; સર્વતો દિશં;
સર્વેધામવિરોધેન પૂજકર્મ સમારભે. ૨

(ચારે બાજુએ ચોખા વેરી નાંખવા. ને જમણે કાને પાણી
અડકાડી, ડાબી તરફ જમીન પર ચોખા મૂકી તેના પર પૂજનો
પાણીનો ભરેલ કળસ મૂકી જમણા હાથથી કલશને અડકી
નીચેનો મંત્ર બોલવો.)

કલશારાધન-ગંગે ચ યમુને ચૈવ ગોદાવરી સરસ્વતી;
નર્મદે સિંધુકાવેરી, જલેડસ્મિન્સન્નિધિં કુરુ ૧
બ્રહ્માંડોદરતીર્થાનિ, કરૈઃ સ્પૃશ્વાનિ તે રવે;
તેન સત્યેન મે દેવ, તીર્થં દોહ્ય દિવાકર ૨

શ્રી દિવાકરાય નમઃ ચંદન પુષ્પ ચઢાવી સૂર્યને નમસ્કાર
કરવા. પછી કળશમાં ચંદન પુલ નાંખી કળશને ચાર બાજુપર
ચાંદલા કરવા ને પગે લાગવું. વરુણાય નમઃ સર્વોપચારાર્થે
નમસ્કારાન્ સમર્પયામિ.

પૂજના સર્વ સાહિત્યને જમણે હાથેથી તેમાંનું પાણી છાંટવું
તે મંત્ર નીચે પ્રમાણે બોલવો.

ૐ અપવિત્ર : પવિત્રો વા, સર્વાવસ્થાંગતો પિ વા

“યઃ સ્મરેત્પુંડરીકાક્ષં, સ બાહ્યાભ્યંતરઃ શુચિઃ

(એ મંત્રથી પોતાના શરીરને પણ પાણી છાંટી પવિત્ર
કરવું.)

દીપપૂજન-લો દીપ બ્રહ્મરૂપ, સ્વંશ્ચંદ્રકાર નિવારક;

ઇમાંમયા કૃતાંપૂજાં ગૃહણ્યસ્તેજઃ પ્રવર્ધય.

દીપાચનમઃ ગંધાક્ષત પુષ્પં સમર્પયામિ.

શંખપૂજન—(શંખને નવડાવી ચંદન પુલ ચડાવવાં).

ચંદ્રાદૌ શંખદ્વેવત્યં કુક્ષૌ વરુણ દેવતાં
પૃષ્ઠે પ્રજાપતિઞ્ચૈવ અગ્ને ગંગા સરસ્વતી ૧

ત્વં પુરા સાગરોત્પન્નો વિષ્ણુના વિધૃત : કરે
નિર્મિત : સર્વદેવૈશ્ચ પાંચજન્ય નમોસ્તુ તે ૨

શંખાયનમ : સકલ પૂજાર્થે ગંધાક્ષત પુષ્પાણિ સમર્પયામિ.

ઘંટાપૂજન—(ઘંટાને ચંદન પુલ ચડાવી વગાડવી.)

આગમર્થં તુ દેવાનાં, ગમનર્થં તુ રક્ષસામ્
કુરુ ઘંટારવં શુદ્ધં, દેવતાદ્દહાદનાય ચ ૩

હિનરિત દૈત્યતેજાંસિ સ્વનેનાપૂર્ય્યા જગત
સા ઘંટાપાતુ નો દેવી પાપેભ્યો ન : સુતાનિવ. ૪

ઘંટાયૈ નમ : સકલ પૂજાર્થે ગંધાક્ષત પુષ્પાણિ સમર્પયામિ

સર્વદેવ ધ્યાનમ્—નમોસ્તવનંતાય સહસ્ર મૂર્તયૈ,

સહસ્રપાદાક્ષિ શિરોરુ બાહવે;
સહસ્રનામ્ને પુરુષાય શાશ્વવતે,
સહસ્રકોટી યુગ ધારિણે નમઃ ૧

શ્રી અમુક પંચાયતન દેવેભ્યો : નમઃ ધ્યાનં સમર્પયામિ

આવાહન—આગમ્ન દેવ દેવેશસ્થાને ચાત્ર સ્થિરો ભવ,

ચાવત્પૂજાં કરિષ્યામિ તાવત્ત્વં સંનિધૌ ભવ ૧

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ આવાહનાર્થે પુષ્પ સં

આસન—રમ્યં સુશોભનં દિવ્યં સર્વ સૌખ્યકરં શુભં;

આસનંચ મયા દત્તં ગૃહાણુ પરમેશ્વર ૨

(૪૩)

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ આસનાર્થે પુષ્પં સમર્પયામિ
પાદ-ઉચ્છ્રોદકં નિર્મલં ચ સર્વ સૌગન્ધ્યસંયુતં;

પાદપ્રક્ષાલનાર્થાય હત્તં તે પ્રતિગૃહ્યતાં ૩

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ પાદં સમર્પયામિ.
અર્ધ્ય—(આચમનીમાં પાણી ચંદન પુષ્પ લઈ ચડાવવું).

અર્ધ્યં ગૃહાણુ દેવેશ ગંધપુષ્પાક્ષતૈઃ સહ;
કરુણાકર મે દેવ ગૃહાણુઅર્ધ્યં નમોસ્તુ તે. ૪

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો અર્ધ્યં સમર્પયામિ.
આચમનીયમ્—સર્વતીર્થસમાયુક્તં સુગંધી નિર્મલં જલં;
આચમ્યતાં મયા હત્તં ગૃહાણુ પરમેશ્વર. ૫
શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ આચમનીયં સમર્પયામિ.

સ્નાન—ગંગા સરસ્વતી દેવા પયોબ્ધી નર્મદા જલૈઃ
સ્નાપિતોડસિ મયા દેવ તથા શાન્તિં કુરૂષ્વ મે.
શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ સ્નાનં સં

પંચામૃત સ્નાનમ્—(દુધ, દહી, ઘી, મધ, ખાંડ ચડાવવાં).

પયોદધિ ધૃતચૈવ મધુ ચ શર્કરાયુતં

પંચામૃતં મયાનીતં સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતાં

શ્રી અમુકદેવેભ્યો પંચામૃતં સં (જે છુટું ચડાવવું હોય તે)

પયઃસ્નાનમ્—કામધેનુ સમુદ્ભૂતં સર્વેષાં ભુવનં પરં;

પાવનં યજ્ઞહેતુશ્ચ પયઃ સ્નાનાર્થમર્પિતં ૧

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ પયસ્નાનં સમર્પયામિ.

પયસ્નાનાંતે શુષ્કોદક સ્નાનં સ૦

ઢધિસ્નાનમ્—પયસસ્તુ સમુદ્ભૂતં મધુરામ્લં શશિપ્રભં;

દધ્યાનિતં મયા દેવ સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતાં ૨

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ ઢધિસ્નાનં સ૦ ઢધિસ્નાનાંતે શુ૦

ધૃતસ્નાનમ્—નવનીતસમુત્પન્નં સર્વં સંતોષકારકં;

ધૃતં તુભ્યં પ્રદાસ્યામિ સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતાં. ૩

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ ધૃતસ્નાનં સ૦ ધૃતસ્નાનાંતે શુ૦

મધુસ્નાનમ્—તરપુષ્પસમુદ્ભૂતં સુસ્વાદુ મધુરં મધુ;

તેજઃ પુષ્ટિકરં દિવ્યં સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતાં ૪

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ મધુ સ્નાનં સ૦ મધુસ્નાનાંતે શુ૦

શર્કરાસ્નાનમ્—ઇક્ષુસારસમુદ્ભૂતા શર્કરા પુષ્ટિકારિકા

મલાપહારિકા દિવ્યા સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતાં ૫

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ શર્કરાસ્નાનં સ૦ શર્કરાસ્નાનાંતે શુ૦

ઉદ્ધર્તનસ્નાનમ્—નાનાસુગંધિ દ્રવ્યં ચ ચંદનં રજનીયુતં

ઉદ્ધર્તનં મયા દત્તં સ્નાનાર્થં પ્રતિગૃહ્યતાં ૬

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ ઉદ્ધર્તનસ્નાનં સ૦ ઉદ્ધર્તનસ્નાનાંતે શુ૦

પછી નવડાવી ગંધં પુષ્પં સ૦ સર્વોપચારાર્થે નમસ્કારં સ૦

(પછી ઉપરથી પુલ લઇ બેઠે આંખે અડકાડી ડાળી બાબુ

પર મૂકવું પછી શંખ જળથી ભરી દેવ ઉપર અભિષેક કરવો.)

(૪૫)

(દોહરા)

અભિષેક—સવિતા દેવ આ વિશ્વનાં દુરિત કરેા સૌ દૂર

વરસાવો સુખડાં બધે વહે પૂરનાં પૂર ૧

ખાનપાન સૌ જીવનનું જીવન જળ કહેવાય,
આપો શાંતિ શાશ્વતી આપો દેવી માય ૨

તું બ્યાપી છું જળ સ્થળે નભમાં નારાયણ,
શાંતિ : શાંતિ : સર્વમાં શાંતિની શાંતિ પણ ૩

પૂર્ણમહ : પૂર્ણમિદં પૂર્ણાત્પૂર્ણમુદ્ભવ્યતે
પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે ૪

ૐ શાંતિ : શાંતિ : શાંતિ :

(પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું) ૫

વસ્ત્રમ—સર્વભૂષાધિકે સૌમ્યે લોકલજ્જનિવારણે

મયોપપાદિતે તુલ્યં વાસસી પ્રતિગૃહ્યતાં ૭

શ્રી અમુકં દેવેભ્યોં વસ્ત્રં વસ્ત્રાન્તે આચમનીયં સં

યજ્ઞોપવિતમ—નવભિસ્તંતુભિયુક્તં ત્રિગુણ્યં દેવતામયં :

ઉપવીતં મયા હતાં ગૃહાણુ પરમેશ્વર. ૮

શ્રીં યજ્ઞોપવિતં સં યજ્ઞોપવીતાંતે આચમનીયં સં (પાણીમૂકવું).

ચંદન—શ્રીખંડં ચંદનં દિવ્યં ગંધાદયં સુમનોહરં;

વિલેપનં સુરશ્રેષ્ઠ ચંદનં—પ્રતિગૃહ્યતાં. ૯

(૪૬)

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ ચંદનં સં

અક્ષતા—અક્ષતાશ્ચ સુરશ્રેષ્ઠ કુંકુમાક્રતાઃ સુશોભિતાઃ :

મયા નિવેદિતા ભક્ત્યા ગૃહાણુ પરમેશ્વર ૧૦

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ અક્ષતાન્ સં

દૂર્વા-કાંડેકાંડે વધી જતી અવિનાશી તું દુરવા

ગૌરિનંદન પ્રિયરૂપા વંશ વૃદ્ધિકરી સદાં

શ્રી ગણેશાય દુર્વાઃ સમર્પયામિ ૧૧

તુલસી પત્ર—તુલસી હેમરૂપાં ચ રત્નરૂપાં ચ મંજરી

ભવમોક્ષપ્રદાં તુલ્યમર્પયામિ હરિપ્રિયાં ૧૨

શ્રી વિષ્ણુવે તુલસી સમં

ખિલ્વપત્રાણિ—ત્રિલલં ત્રિગુણાકારં ત્રિનેત્રં ચ ત્રિયાયુધં

ત્રિજન્મ પાપસંહાર મેક ખિલ્વં શિવાર્પણં ૧૩

શ્રી શંકરાય ખિલ્વપત્રાણિ સં

પુષ્પાણિ—માલ્યાદીનિ સુગન્ધીનિ, માલ્યાદીનિ વૈ પ્રભો

મયાનીતાનિ પુષ્પાણિ, પૂજર્થે પ્રતિગૃહ્યતાં ૧૪

શ્રી અમુકં દેવેભ્યોં પુષ્પાણિ સં

સૌભાગ્ય—અખીલં ચ ગુલાલં ચ હરિદ્રાદિ સમન્વિતં

નાનાવિધ પ્રકારેણ પ્રીયતાં પરમેશ્વર

શ્રી અમુક દેવેભ્યોં અખીલં ગુલાલં સં ૧૫

ધૂપ—વનસ્પતિરસોદ્ભૂતો ગંધાદ્યો ગંધ ઉત્તમઃ :

આધ્રેયઃ સર્વદેવાનાં ધૂપોડયં પ્રતિગૃહ્યતાં ૧૬

(૪૭)

શ્રી અમુક દેવેભ્યોઽમ્ર ધૂપં આધ્રાપયામિઽ
દીપં—સાભ્યં ચ વર્તિસંયુક્તં વહ્નિના યોજિતં મયઃ।

દીપં ગૃહાણુ દેવેશ ત્રૈલોક્યતિમિરાપહ ૧૭
શ્રી અમુક દેવેભ્યોઽમ્ર દીપં દર્શયામિઽ

નૈવેદ્યં—શર્કરા ખંડખાદ્યાનિ દધિક્ષીરધૃતાનિ ચ
આહારં ભક્ષ્યભોજ્યં ચ નૈવેદ્યં પ્રતિગૃહ્યતાં ૧૮
શ્રી અમુક દેવેભ્યોઽમ્ર નૈવેદ્યં સઽ (પછી ઈં નમો ભગવતે
વાસુદેવા ય મંત્ર બાણી તેના પર પાણી છાંટવું ને ડામો હાથ
આંખ આગળ રાખી પંચપ્રાણાહુતિ આપવી.)

પ્રાણાયનમઃ અપાનાયનમઃ ઽયાનાય નમઃ સમાનાયનમઃ
ઉદાનાયનમઃ

લોજનથાળ

પદ ૨૭

આવો આવોને દીન દયાળ દુઃખડાં હરવાને
મેં પ્રેમે પીરસ્યો થાળ; લોજન કરવાને,
તમે જગત જીવાડણુ નાથ, હેત ધરી આવો;
હું દુર્બળ જોડું હાથ, મુજ મન એ બહાવો;
તમે ભકત તણી સંભાળ લો છો હું જાણું રે,
છો રંક તણા પ્રતિપાળ; વાણી શું રે વખાણું રે,
તમે બીલણુ કેરાં બોર, હેતે હરિ લીધાં
નરપતિનાં ઉત્તમ અન્ન, અંગીકૃત નહિ કીધાં
સુદામા તણા તાંદુલ, અમૃત સમ ગણીઆ;
તેને રિધિ સિધિ દીધી અનેક, કંચને ઘર ચણીયા

પ્રભુ વિદુરજીને ઘેર, જમી આવ્યા બાજી
 દુર્યોધનનાં મિષ્ટાન, હરિ દીધાં ત્યાગી
 વળી કરમાબાઇનો ખીચડો, બાણું તમે જમીયા,
 સખળ પર નહિ ચિત્ત, નિજ જન મન ગમીયા
 એવાં જોઇ અતિ દષ્ટાંત, મુજ મન રાચું છું
 હું દુર્બળ કેરું અન્ન લીયો એ યાચું છું
 આતો સુક્ષ્મ છે રે પ્રસાદ નહિ પડશે ભારી
 પૂરો નીજ જન કેરી આશ, સુણી વિનતી મારી
 જળ પાત્ર ધર્યું છે પાસ; પાન કરો પ્રીતે;
 વળી તાંબુલનો મુખવાસ, મેલ્યો જગ રીતે.
 પ્રભુ પ્રીતે કરું સાળાંગ, મન માની લેજો;
 નરસિંહ બાણી નિજ અંગ, દાન દયા દેજો.

પદ ૨૮ (મુખવાસ)

લેતે જાનેરે શામળીઆ બીડી પાનનકી	
બીડી પાનનકી, રે-બીડી પાનનકી	લેતે.
કાથો રે ચુનો રામા લવીંગ સોપારી;	
બીડી બની હૈ નાગરપાનનકી	લેતે.
હમ તુમ મીલકર ચોસર ખેલે,	
બાજી બની હૈ દીલો જાનનકી	લેતે.
ખિંદ્રાબનકી કુંજગલનમં,	
જોડી બની હૈ રાધે શ્યામ નકી	લેતે.
ચંદ્ર સખીરે બળે બાલકૃષ્ણકું,	
જય બોલો રે-રાધે શ્યામનકી	લેતે.

(૪૯)

મુખવાસ—(મુખવાસ અર્થે પાન સોપારી ધરાવવાં)

”પૂગીક્ષ્ણં મહદ્દિવ્યં નાગવલ્લી સમન્વિતં;

”એલાદિત્યુર્ણં સંયુક્તં તાંબુલં પ્રતિગૃહીતાં.” ૧૬

શ્રી અમુકપં દેવેભ્યો નમઃ મુખવાસાર્થે તાંબુલં સમં

દક્ષિણા—(હિરણ્યગર્ભગર્ભસ્થં હેમળીજં વિભાવસોઃ;

”અનંત પુણ્યફલદં, અતઃ શાંતિં પ્રયચ્છમે.” ૨૦

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ યથાશક્તિ દક્ષિણાં સમર્પયામિ.

નિરાજની—(નીચે પ્રમાણે બોલી કપુરની આરતી કરવી)

”કર્પૂરગૌરં કરુણાવતારં સંસારસારં ભુજગેન્દ્રહારં;

”સદા વસંતં હૃદયારવિન્દે ભવંભવાની સહિતં નમામિ.” ૨૧

”મંગલં ભગવાન્ વિષ્ણુર્મંગલં ગરુડધ્વજઃ;

મંગલં પુંડરિકાક્ષો મંગલાયતનં હરિઃ” ૨૨

”સર્વમંગલમાંગલ્યે શિવે સર્વાર્થસાધિકે;

”શરણ્યે ત્ર્યંબકે ગૌરિ, નારાયણિ નમોસ્તુતે.” ૨૩

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ નિરાજનં સમર્પયામિ.

પ્રદક્ષિણા—(નીચેના ૨લોક બોલી દેવની પ્રદક્ષિણા કરવી)

”યાનિ કાનિ ચ પાપાનિ જન્માંતર કૃતાનિ ચ;

”તાનિ સર્વાણિ નશ્યંતુ, પ્રદક્ષિણુ પદેપદે.” ૨૪

શ્રી અમુક૦ દેવેભ્યો નમઃ પ્રદક્ષિણાં સમર્પયામિ.

પુષ્પાંજલિ—(નીચેના ૨લોકો બોલી દેવોને પુષ્પો ચઢાવવાં)

(દોહરા)

”ચક્ષુરુપ યજ્ઞેશનું યજન કરી દેવો વર્યા;

”શાશ્વત મહિમા ધર્મનો સ્વર્ગપદે સૌ સંચર્યા.” ૪

“હું બાળક કરું વિનતી, સ્વરૂપ પૂજન હું તો કરું;
 “કરૂણા કટાક્ષે બાળભે ભવસાગર સેહજે તરું” ૫
 (શ્લોકો)—અસિત ગિરિસમં સ્યાત્કજ્જલં સિંધુપાત્રે,

સુરતરુવરશાખા લેખની પત્રમુવીં;
 લિખાતિ યદિ ગૃહીત્વા શારદા સર્વકાલં
 “તદપિ તવગુણાનામીશ પારં ન યાતિ ૨૫

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ, પુષ્પાંજલિં સમર્પયામિ.

પ્રાર્થના—ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ,
 ત્વમેવ બંધુત્રય સખા ત્વમેવ;
 ત્વમેવ વિદ્યા દ્રવિષ્ટું ત્વમેવ,
 ત્વમેવ સર્વં મમ દેવ દેવ. ૨૬

મંત્રહીનં ક્રિયાહીનં ભક્તિહીનં સુરેશ્વર;
 ચત્પૂજિતં મયા દેવ પરિપૂર્ણં તદસ્તુ મે. ૨૭

શ્રી અમુકં દેવેભ્યો નમઃ પ્રાર્થના પૂર્વકં નમસ્કારં સમર્પયામિ.

અર્પણ—(હાથમાં જળ લઈ) અનેન અમુક પંચાયતન દેવ પૂજનેન
 શ્રી પરમેશ્વરઃ પ્રીયતાં નમમ ઓ તત્સદ્ બ્રહ્માર્પણમસ્તુ.

તીર્થપ્રસાદ—(સ્નાન કરાવેલું) પંચામૃત પીજવું)

(શ્લોક)—અકાળમૃત્યુ હરણું સર્વંચાધિ વિનાશનં;
 વિષ્ણુપાદોદકં પુણ્યં દિવ્યામૃતં પિબામ્યહ” ૨૮

ૐ વિષ્ણુવે નમઃ વિષ્ણુવે નમઃ વિષ્ણુવે નમઃ

તિલકવિધિ. ૫૬ ૨૬.

(દેવપૂજનકરી નીચેની વિધિ સમજી મંગળ તિલક કરવું)
 તિલકવિધિ—તિલક તિલક સૌભાગ્યનું, બાલે શોભે ચંદ;
 (હોહરા) વશીકરણ સૌ દેવનું દે સંપત્ત આનંદ— ૬

કરીએ નિત્ય પ્રેમથી કૃપા પ્રભુની થાય;

ધરીએ ટેક બે ધર્મનો, જમ ભય દૂર ટળી જાય. ૭

પ્રવેતગંધ બ્રાહ્મણ કરે, કરી ત્રિપુંડ્ર ને બાલ;

ઉર્ધ્વ પુંડ્ર ત્રિપુંડ્ર કે, કરે રક્ત મહિપાળ. ૮

વૈશ્ય કરે આદર થકી, ઉર્ધ્વપુંડ્ર પીતગંધ;

ખાકી શૂદ્ર બધા કરે, કૃષ્ણ ગંધનો ચંદ્ર. ૯

સુભાગા નિત્ય કરે રીઝી, કંકુ ચાંદલો બાલ;

બ્રહ્મી મધ્યે વળી કરે, નખલો ખિંદુ લાલ. ૧૦

મંગળસૂત્ર આભુષણો, મંગળ અંજન વેષ,

મંગળ માંનીનિ જે સજે, જીવન ધન્ય અશેષ. ૧૧

તિલક કરી વિધિવત પછી ધર્મની દ્રઢતા રાખીએ,

શુભ કરણી સૌભાગ્યનો, કળશ ન નમતો નાંખીએ. ૧૨

વિધવા વિભૂતિ ભાલમાં, રાખે ધરી વિરાગ;

ધવળ વસન દેહે ધરી, ત્યાગે વેષ સુભાગ. ૧૩

કામ ક્રોધ ત્યજી તપ કરે, ધરે નિત્ય હરિ ધ્યાન,

સ્વર્ગપદે તે સંચરે દેવ કરે ગુણગાન. ૧૪

દેવોના અનુગ્રહ થકી દૈવિજીવન થાય,

દેવ હિતાર્થે જીવીએ હિંમત હેતે ગાય. ૧૫

(પછી માત પિતાના ચરણ સ્પર્શી નમન કરવું.)

વંદના—માતરં પિતરં ચૈવ વંદે ઔરીમહેશ્વરો

સુહૃદૌ સર્વભૂતાનાં ચાક્ષ્યાં જાતમિદં જગત્ ૨૬

માતૃપ્રેમ. ૫૬ ૩૦ (ગરબો)

મીઠા મધુ ને મીઠા મેહુલારે લોલ,

એથા મીઠી તે મોરી માતરે,

જનની જોડ જગે નહિ જડે રે લોલ !

(ટક)

પ્રભુના પ્રેમની એ પુતળી રે લોલ,

જગથી અનેરી એની જાતરે. જનનીનીં

૧

અમીની ભરેલી એની આંખડી રે લોલ,

ઠહાલનાં ભરેલાં એનાં વેણુ રે, જનનીનીં

૨

હાથ ગુંથેલ એના હીરનારે લોલ,

હૈયું હેમંત ફેરી હેલ રે....જનનીનીં

૩

દેવોને દુધ એનાં દોઢાવારે લોલ,

શરીએ સિંચેલ એની સોડયરે....જનનીનીં

૪

જગનો આધાર એની આંગળી રે લોલ,

કાળજમાં કંઈક ભર્યાં કોડ રે....જનનીનીં

૫

ચિતડું ચડેલ એનું ચાકડેરે લોલ,

પળના બાંધેલ એના પ્રાણુરે....જનનીનીં

૬

મુંગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ,

લેતાં ખુટે ન એની લહાણુરે....જનનીનીં

૭

ધરણી માતાએ હશે ધ્રુજતી રે લોલ,

અચળા અચૂક એક માયરે....જનનીનીં

૮

ગંગાનાં નીર તો વધે ઘટે રે લોલ,

સરખો એના પ્રેમનો પ્રવાહરે....જનનીનીં

૯

વરસે ધડીક ઓમ વાહળી રે લોલ,

માડીનો મેઘ બારે માસ રે....જનનીનીં

૧૦

ચળતી ચંદાની હીસે ચાંદની રે લોલ,

એનો નહિ આશમે ઉજાસરે....જનનીં

૧૧

૫ અક્ષયજ્ઞ. (નિત્યપાઠ)

પ્રથમ આચમન પ્રાણાંચામ કરીને (અથવા ઓં નમો ભગવતે
વામુદેવાય” એ મંત્ર ભણી જમણે કાને જળનો સ્પર્શ કરીને)
ફરીને જમણે હાથે જળ લઈને સંકલ્પ કરવો.

સંકલ્પ—અત્રાઘ પુણ્યતિથૌ. ઓ તત્સત્ પરમેશ્વર પ્રીત્યર્થં

અક્ષયજ્ઞમહં કરિષ્યે. (જળ મુકી દેવું)

(બન્ને હાથની અંજળીમાં ગંધાક્ષત, પુષ્પ, તુલસી, દર્બ
શાખી નીચે પ્રમાણે બણવું.)

(દોહરા)

ૐ કારં બિદ્ધંસંયુક્તં, નિત્યં ધ્યાયંતિ યોગિનઃ

કામદં મૌક્ષદં ચૈવ, અક્ષયજ્ઞાય તે નમઃ ૧

“ૐ યો દેવઃ સવિતા સ્માકં મનઃ પ્રાણેન્દ્રિયક્રિયાઃ

પ્રચોદયતિ તદ્ભર્ગો વરેણ્યં સમુપાસ્મહે.” ૨

ગાયંતં ત્રાયતે યસ્માત્તસ્માદ્ ગાયત્રી ગદ્યતે,

વેદમાતા નમું તને, છંદો રૂપા સરસ્વતી. ૩

વેદ સ્વયંભૂઅક્ષ છે, કલ્પવૃક્ષ કહેવાય;

આરાધે જે વેદને, નર નારાયણ થાય. ૪

(ઓદિવિદ્યા)—સાંગોપાંગ મળી બધી, વિદ્યા ચૌદ પ્રકાર,

વરણવી વ્યાસે પિસ્તરી, ઉપનિષદ, પર સાર. ૫

રૂઝબુલ્લુ સામ અથર્વએ, ચાર વેદ પરધાન,

આયુર્ધનુ ગૌંધર્વને શિલ્પ ક્રમે ઉપમાન ૬

(૭વેદાંગ)—છંદ વેદનાં ચરણ છે, કલ્પ હાથ કહેવાય,

જ્યોતિષનેત્ર, નિરૂકત પણ કર્ણુરૂપ વરણાય. ૭

શિક્ષા નાસિકા વેદની, મુખ વ્યાકરણ ભણાય,
છ અંગો એ વેદનાં, લોક પ્રસિદ્ધ ગણાય. ૮

(ખટશાસ્ત્ર)—ન્યાય, મિમાંસા, યોગનાં, ખટ શાસ્ત્રો સમજાય,
પુરાણ, ભારત લેખવી ચૌદે વિદ્યા થાય. ૯

(ભારત)—નારાયણું નમસ્કૃત્ય, નરં ચૈવ નરોત્તમં,
દેવીં સરસ્વતીં વ્યાસં તતો જયમુદીરયેત્. ૧૦

(ઉપનિષદો)—સર્વોપનિષદો ગાવો, દોગ્ધા ગોપાલનંદનઃ
પાર્થો વત્સ સુધી લોકતા, દુગ્ધં ગીતામૃતં મહત્. ૧૧

વસુદેવ સુતં દેવં, કંસગ્રાણૂરમર્દનં,
દેવકી પરમાનંદં, કૃણુ વંદે જગદ્ગુરુમ્. ૧૨

પ્રપન્ન પારિજ્ઞતાય, તોત્રવેત્રૈકપાણ્યે,
જ્ઞાનમુદ્રાય કૃણુાય, વેદામૃત દુહે નમ્. ૧૩

(ગીતા)—ગીતા સુગીતા કર્તાવ્યા, કિ મન્યૈઃ શાસ્ત્ર વિસ્તરૈઃ
યા સ્વયં પન્નનાભસ્ય, મુખપદ્માદ્ વિનિઃસૃતા. ૧૪

સર્વ શાસ્ત્રમયી ગીતા, સર્વ દેવમયો હુરિઃ
સર્વતીર્થમયી ગંગા, સર્વવેદમયો મનુઃ. ૧૫

વેદામૃતં હિ સર્વસ્વં, વિષ્ણુર્વાકત્રાદ્ વિનિઃસૃતમ્,
ગીતા ગંગોદકં પીત્વા, પુનર્જન્મ ન વિધતે. ૧૬

મલ્લનિર્મોચનં પુંસાં, જલસ્નાનં દિને દિને,
સંકુદ્ ગીતાં ભસિ સ્નાનં, સંસાર મલનાશનમ્. ૧૭

એકં શાસ્ત્રં દેવકીપુત્રગીતં, એકો દેવો દેવકીપુત્ર એવ,
એકો મંત્રસ્તસ્ય નામાનિ યાનિ, કર્માપ્યેકં તસ્ય દેવસ્ય સેવા. ૧૮

(નવધાભકિત)—શ્રવણું કીર્તનં વિભ્રોઃ સ્મરણું પાદસેવનં,
 અર્ચનં વંદનં દાસ્યં સખ્યમાત્મનિવેદનમ્. ૧૬
 ભણી વેદ વિદ્યા બધી, સાર છે ભગવન્નામ,
 હૃદય ધરી પ્રાણણ થતાં પામે પ્રાણતું ધામ. ૨૦
 પાતક સઘળાં બળી જતાં, છુટે છે ભવ પાશ,
 હિંમત મત્ત બની લહે, પરમાનંદ પ્રકાશ. ૨૧

(ભાગવત)—આદૌ દેવકી દેવ ગર્ભજનનં, ગોપી ગૃહે વર્ધનં,
 માયા પૂતન શ્વિતાપહરણું ગોવર્ધનોદ્ધારણું.
 કંસચ્છેદન કૌરવાદિ હનનં કુતિસુત:પાલનં,
 એતદ્ ભાગવતં પુરાણ કથિતં શ્રીકૃષ્ણ લીલામૃતમ્. ૨૨

(રામાયણ)—આદૌ રામ તપોવનાદિ ગમનં હત્વા મૃગંકાચનં,
 વૈદેહિ હરણું જટાયુ મરણું સુગ્રીવ સંભાષણું.
 વાલી નિર્હતનં સમુદ્ર તરણું લંકાપુરીદાહનં,
 પશ્ચાદ્દરાવણ કુંભકર્ણુ હનનમેતદ્ધિ રામાયણું. ૨૩

યસ્ય સ્મૃત્યા ચ નામૌકત્યા તપોયજ્ઞક્રિયાદિષુ
 ન્યૂનં સંપૂર્ણતાં યાતિ સદૌ વંદેતમચ્યુતમ્. ૨૪

(ગંધ પુષ્પાદિ આકાશમાં સૂર્યનારાયણ તરફ નાંખવાં)

સંકલ્પ—(જળ લઈ) અનેન પ્રાણયજ્ઞેન ભગવાન પરમેશ્વર:
 પ્રીયતાં નમમ્.

(૫૬)

૬ તર્પણવિધિ

(દોહરા)

રહસ્ય-તર્પણ કરીએ ભાવથી દેવપિતૃને સંત,
જનમ જનમનાં પાપનો, આવે જલદી અંત. ૧
પ્રભ વસુ આરોગ્યને દારા આયુષ્ય લોગ,
તર્પણ નિત્ય કરે મળે શાશ્વત સુખ સંજોગ. ૨
તર્પણ કરીએ ન અંતથી, શાપ સર્વના થાય,
રૂધિરપાન પિતૃ કરે દેહશોષ થઇ જાય. ૩
જેણે આખ્યાં ધામ ધન, લોગવી કષ્ટ અપાર,
તેને સુખડાં નવ દીધાં ધિઃક તેનો અવતાર. ૪

પૂર્વાભિમુખે ભેસી આચમન પ્રાણાયામ કરી સંકલ્પ કરવો.

સંકલ્પ—(જળ લઇ) અત્રાઘં ૩૦ તત્સત્પરમેશ્વરમીત્મર્થ
દેવ-ઋષિ-પિતૃતર્પણ અહં કરિષ્યે. (જળ મુકી દેવું.)

(તાંબાના તરભાણામાં પવિત્ર જળ ભરી તેમાં દર્બ, તુલસી, ગંધ,
ગુણ્ધ, જવ, તલ નાંખી દેવોનું આવાહન હાથ ભેડી કરવું.)

આવાહન જવ લઇ કરું, વિશ્વદેવ મહાભાગ,

આવો અહીં તર્પણ કરું, સફલ કરો મુજ યાગ. ૫

જનોઇ જમણા હાથમાં પહેરી સીધા દર્બ રાખી પાણીની
અંજલી ખોળો ભરી નીચે પ્રમાણે બોલતાં અનુક્રમે આખ્યા કરવી.

(દોહરા)

દેવતર્પણ-બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ્વરા, તૃપ્ત સદા નિત થાઓ,
તર્પણ ભાવે હું કરું પાતક સમ્પળાં જાઓ. ૬
પ્રભ પતિને ગણપતિ દેવાનુગ ગંધર્વ,
ઋષિગણ સતીગણ વ્યાસને દેવો વેદો સર્વ. ૭

કાળ નાગ અખસર ગણેા તૃપ્ત સદા નિત થાઓ,
 તર્પણુ ભાવે હું કરું પાતક સઘળાં જાઓ. ૮
 પર્વત, સરિતા, સાગરો, ચક્ષુ, રક્ષ, આકાશ,
 સ્થાવર જંગમ ભૂત ગણુ તૃપ્ત થાઓ મુજ આશ. ૯
 વનસ્પતિને ઔષધી તરપત સઘળાં થાઓ,
 ભાવે તર્પણુ નિત કરું પાતક સઘળાં જાઓ. ૧૦

ઋષિતર્પણુ—(જનોઘ કંઠમાં રાખી. દર્બને આડા ઝાલી જે
 હાથ વચ્ચેથી જળની જેમે અંજળી આપવી.)

સનકાદિ ચારે ઋષિ, કપિલ સિદ્ધ ગણુધર,
 તર્પણુ ભાવે હું કરું, તૃપ્તિ પામે સર્વ. ૧૧

પિતૃ તર્પણુ—(હાથમાં તલ લઈ પિતૃઓનું આવાહન કરવું.)

આવાહન તલ લઈ કરું, પિતૃદેવ મહા ભાગ,
 આવો તર્પણુ અહીં કરું, સફળ કરો મુજ યાગ. ૧૨

(તલ જળમાં નાંખી ડામે હાથે જનોઘ પહેરી, દર્બને
 જેવડા વાળી તલ સાથે જમણા અંગુઠા લણીથી પિતૃઓને
 જળની ત્રણ ત્રણ અંજળી આપવી.)

કવ્ય વાહન સોમને, યમ અર્યમના ગણુ,
 અગ્નિજ્વાતા સોમપા, બર્હિષ્ઠ ગણુ પણુ. ૧૩
 પિતૃગણુ જળ દાનથી, તૃપ્ત સદા સૌ થાઓ,
 તર્પણુ ભાવે હું કરું, પાતક સઘળાં જાઓ. ૧૪
 પછી આપણાં પિતૃઓ, ત્રણ પેઢીના જેહ,
 સ્વર્ગે રહી સુખ ચિંતવે તેની કરીએ સેવ. ૧૫
 છવતાં આજ્ઞા પાળીને, મરતાં શ્રાધ્ધનાં દાન,
 ગયા જઈ પિંડદાન દે, પુત્રની પુત્રતા માન. ૧૬
 પિતૃ પિતા પ્રપિતામહ, અંજળી આપું આપ,^૧

સ્વર્ગે રહી સુખ ભોગવો, શાશ્વત કાળ અમાપ. ૧૭

ગુણ તારા કેમ ભુલીએ, અરપું સઘળું ધન,
તો પશુ બહલો નવ વળે એવું માને મન. ૧૮

સર્વ સંબંધી અમ તણા માતતાતનાં પક્ષ,
સંભારી તર્પણ કરું ખાતે દેજો લક્ષ. ૧૯

પિતૃ વંશે મૃતા યે ચ માતૃ વંશે તથૈવ ચ,
ગુરુશ્ચ મુરખધુનાં યે ચાન્યે બાંધવા : સ્મૃતા. ૨૦

લુપ્તપિંડોદકા યે ચ, પુત્રદાર વિવર્ણતાઃ,
તેષાં જલં મયાદત્તમક્ષયં મુપતિષ્ઠતુ. ૨૧

આશ્રયણો યે પિતૃ વંશ જાતા, માતૃસ્તથા વંશભવા મંદીયાઃ
વંશ દ્વયે યે મમ દાસભૂતા, ભૃત્યાસ્તથૈવાશ્રિતસેવકાશ્ચ. ૨૨

મિત્રાણિ શિષ્યાઃ પશવશ્ચ વૃક્ષા, દંષ્ટોપદષ્ટાશ્ચ કૃતોપકારાઃ
જન્માંતરે યે મમ સંગતાશ્ચ, તેભ્યઃ સ્વધા તોયમહં દદામિ. ૨૩

(કાકા, મામા, ફાઈ, માશી, દાદા દાદી, ખડેન, દીકરા,
વહું, ધણી, સાસુ, સસરા. ગુરુ, શિષ્ય, સેવકગણને સંભારી
અંજળી આપવી,) પછી જનોઈ જમણા હાથમાં રાખી ગંધ
પુણ્ય સર્વ કર્મના સાક્ષી સૂર્યનારાયણને તથા હશે દિશાઓના
દેવોને સંભારી પ્રદક્ષિણા કરી આકાશમાં ઉછાળવાં નમસ્કાર કરવા.
સંકલ્પ—(હાથમાં જળ લઈ) અનેન દેવર્ષિપિતૃ તર્પણેન સમસ્ત
પિતરઃ સ્વરૂપી જનાર્દન વાસુદેવ. પ્રીયતાં નમમ.

(૫૯)

૭ નિત્યદાન

(દોહરા)

દયા દાન દમ દક્ષતા સ્વર્ગતાણાં સોપાન,
તેમાં દાન વિશિષ્ટ છે ભવજળ તારક વહાણ. ૧

પત્ર પુષ્પ ફલ જલ અને અન્ન વસ્ત્ર આગાર,
ગો ભૂ , હિરણ્ય આદિ જે ભોગ્ય ગણ્યાં નિરધાર. ૨

અન ઉપકારી સુપાત્રને દેશકાળ સ્થિતિમાન,
શ્રદ્ધા ભક્તિથી બધું દેવું ત્યજી અભિમાન. ૩

આ લોકે સુખ ભોગવે સત્કિર્તિ વિલાસ,
દાતા સ્વર્ગે વિષે વસે અનંતકાળ સુખવાસ. ૪

સુચના—સુપાત્ર પ્રાદાણુ આદિને યથાશક્તિ અન્ન, જળ, અથવા
વસ્ત્ર, ફળ, પુલ વીગેરે કંઈને કંઈ ભોગના પદાર્થો
જે મળે તે દક્ષિણા મુકી નિત્ય આપણા અને પિતૃઓના
કલ્યાણ માટે આપવા. આપતી વખતે પ્રાદાણુ પૂજન
કરી નમસ્કાર કરવા.

સંકલ્પ—(જળ લઘ) અત્રાઘ૦ તિથૌ ઇદં પદાર્થં સદક્ષિણુકં
આત્મકલ્યાણુર્થં પિતૃકલ્યાણુર્થં વા વિષ્ણુરુપાચ
પ્રાદાણુાય અહં સંપ્રદદે તેન પરમેશ્વરઃ પ્રીયતાં નમમ.
(જળ મુકી દેવું પછી દાન આપવું)

(૬૦)

૮ વૈશ્વદેવ

(પંચમહાયજ્ઞ)

લોજનના અવસરે પ્રથમ ચૂલામાંથી થોડો અગ્નિ તાંબાના કુંડામાં લઈ તે સન્મુખ રાખી તથા, રાંધેલા ચોખા. (ભાત ઘી વાળો) એક પાત્રમાં લઈને નીચે પ્રમાણે વૈશ્વદેવ હોમ કરવો.

(હોહરા.)

હોમરહસ્ય—પાંચ પાપ નિત્યે બને, ગૃહીને ચેર અબાણુ,
ચૂલો, ઘંટીને ખાંડણી, સાવરણી જળ થાન. ૧
પાતકની શાંતિ થવા, પંચયજ્ઞ વેદે કલ્પા,
કરીએ આળસ પરહરી, વિધિવત શાસ્ત્રે જે લહ્યા. ૨
દેવ પિતૃ, ઋષિ, ભૂતને મનુષ્ય યજ્ઞ કહેવાય,
વૈશ્વદેવ એ નામથી પાંચ પ્રસિદ્ધ ગણાય. ૩
વૈશ્વદેવ કીધા થકી પાતક સઘળાં બાય,
સુખ સંપતિને સ્વર્ગપદ સોમ યાગ ફળ થાય. ૪
(પૂર્વાભિમુખે આસન પર બેસી અગ્નિ સન્મુખ જળ લઈ
સંકલ્પ કરવો.)

સંકલ્પ—અત્રાઘં મમગૃહે પંચસૂનાજનિતદોષપરિહારદ્વારા
નિત્ય કર્માનુષ્ઠાન સિદ્ધયર્થે વૈશ્વદેવાખ્યં કર્મ કરિષ્યે
(જળ મુકી દેવું.)

અગ્નિધ્યાન—મુખં યઃ સર્વદેવાનાં હૃવ્યભુક્, કૃવ્યભુક્ તથા,
પિતૃણાં ચ નમસ્તસ્મૈ વિષ્ણુવે પાવકાત્મને. ૫

વૈશ્વાનરાય નમઃ, નમસ્કાર કરવા. પછી ઘી વાળા ભાતને
દેવર્તીર્થથી (છતે હાથે) લઈ નીચે પ્રમાણે મંત્રભણી અગ્નિમાં
હોમ કરવો.

(૧) ઓં બ્રહ્મણેનમઃ ઇદં બ્રહ્મણેનમમ, (૨) ઓં પ્રજાપતયે નમઃ ઇદં પ્રજાપતયે નમમ, (૩) ઓમ ગૃહ્યાલ્યો નમઃ ઇદં ગૃહ્યાલ્યો નમમ, (૪) ઓમ કશ્યપાય નમઃ ઇદં કશ્યપાય નમમ, (૫) ઓમ અનુમતયે નમઃ ઇદં અનુમતયે નમમ, (૬) ઓમ વિશ્વેલ્યો દેવેલ્યો નમઃ ઇદં વિશ્વેલ્યો દેવે લ્યો નમમ, (૭) ઓમ અગ્નયે સ્વિષ્ટ કૃતે નમઃ ઇદં અગ્નયે સ્વિષ્ટ કૃતે નમમ. (ઓમકાર મન માં બોલવો.)

(આ વખતે દેવને માટે નૈવેદ્યનો થાળ પીરસાવી દેવ સન્મુખ પાટલાપર મુકાવી ગાયત્રીમંત્રથી* થાળને જળ પ્રોક્ષણ કરી તુલસી પત્ર તેમાં મુકી ઘંટા નાદ કરી નેત્ર મીંચી નૈવેદ્ય દેવને ધરાવવું. તથા આચમની જળ ચઢાવી દેવને ગંધ પુષ્પ ચઢાવી થાળ ભોજન શાભામાં લાવી મુકાવવો.)

(ગોઆસ) સુરભિ વૈષ્ણવી માતા નિત્યં વિષ્ણુપદે સ્થિતા,

ગોઆસં તુ મયાદત્તં સુરભિ પ્રતિ ગૃહ્યતામ્. ૬

(ગાય કુતરા માટે જુદો ભાગ કાઢવો.)

સંકલ્પ—(જળ લઇ) અનેન વૈશ્વદેવામ્ય કર્મણા યજ્ઞેશઃ
પ્રીયતાં નમમ. ઓ તત્સદ્ બ્રહ્માર્પણમસ્તુ.

*ગાયત્રીમંત્ર—“ૐ યોદેવઃ સવિતાસ્માકં, મનઃપ્રાણૈર્દ્રિયાકયાઃ,
,, પ્રચોદયતિ તદ્ભર્ગો, વરેણ્યં સમુપાસ્મહે.”

લોજનવિધિ

હાથ, પગ અને મુખ જળથી પખાળીને પાટલા પર બેસવું. જમણા હાથ ભણી જળ પાત્ર રાખવું. લોંચપર જળથી પોતનું કરીને તે ઉપર લોજન થાળ સામે મુકવો. પછી નીચે પ્રમાણે વિધિ પૂર્વક જમવું. (હાથમાં જળ લઇ) ઓમ નમો ભગવતે વાસુદેવાય.” થાળમાં પ્રોક્ષણ કરવું.

અન્નસ્તુતિ—(હાથ જોડી અન્નની સ્તુતિ કરવી)

અન્ન બ્રહ્મ, રસ વિષ્ણુ છે, લોકતા દેવ મહેશ,
એવું સમજીને જે જમે, દોષ ન લાગે લેશ. ૧

બ્રહ્માપંચ બ્રહ્મહવિ બ્રહ્માગ્નૌ બ્રહ્મણાહુતં,
બ્રહ્મૈવં તેનગંતવ્યં બ્રહ્મકર્મ સમાધિના. ૨

(પછી પીરસેલા ભાતમાંથી ત્રણ બળીદાન લોંચપર મુકવા)

૧ “ભૂપતયેનમઃ ૨ ભુવનપતયે નમઃ ૩ ભૂતાનાં પતયે નમઃ”

આપોશન—(જમણા હાથમાં જળ લઇ) “ ઓમ અમૃતોપસ્તરણ-
મસિ સ્વાહા ”) મંત્ર ભણી જળ પીવું. અને પછી
નીચે પ્રમાણે બોલી ભાતના પાંચ ગ્રાસ મુખમાં મુકવા.

પ્રાણાહુતી—૧ “ પ્રાણાય સ્વાહા, ૨ અપાનાય સ્વાહા, ૩
વ્યાનાય સ્વાહા, ૪ સમાનાય સ્વાહા, ૫ ઉદાનાય સ્વાહા”

પછી જમણે કાને જળનો સ્પર્શ કરી યથા રુચી બધું જમવું. વચ્ચેમાં થોડું જળ પીવું. જમી રહ્યા પછી ફરી જળ લઇને નીચેનો મંત્ર ભણી આચમન કરવું. ઓમ અમૃતો પિબાન—
મસિ સ્વાહા,” પછી ઉઠી હાથ મુખ સારી રીતે જળથી ધોઇ
તુલસીપત્ર ભક્ષણ કરી ત્રણ જળની અંજલીથી આચમન કરવાં.

(પછી નીચેનો પ્રલોક બોલી પેટે હાથ ફેરવવો.)	
ગરૂડ અગસ્ત્યને શનિ વળી વડવાનલ ને ભીમ,	
નામ સ્મરણ પાચન કરે જેમ રવિ પચાવે હિમ.	૩
લોજન કરી શતડગ ભરે, તાંબૂલભક્ષે જેહ,	
વામ કુખે જે સુઈ રહે, પામે કલેશ ન તેહ.	૪
પ્રાહ્મણ વિધવા ત્યાગીએ તુલસી લેવી હિત,	
બીજા લોગી જન ભલે તાંબુલ સેવે નિત્ય.	૫
હિંગ મરચુ ને આમલી, સોપારી ને તેલ,	
જો કાયાનો ખપ કરે તો પાંચે વસ્તુ મેલ.	૬
લવંગ જાયને એલચી, વરીઆળીને દ્રાંખ,	
જો કાયાનો ખપ કરે તો પાંચે વસ્તુ રાખ.	૭

સ્વધર્મશિક્ષા

(દોહરા) પદ ૩૧

પિતામાતા ગુરુ ભાર્યા પ્રજા દીન જે આશ્રિતો;	
જ્ઞાતિ બંધુજન તથો વર્ગ પોષ્યમાં ગણી લીધો.	૪૫
ન્યાયોપાર્જિત ધનવડે કરવું પોષણ કાર્ય;	
પણ કદિ ન્યાય નીતિ તણ કરવું નહિ અકાર્ય.	૪૬
ક્ષણભંગુર આ દેહ છે, ક્ષણભંગુર છે ભોગ;	
ધર્મનો ત્યાગ ન કીજીએ, સાથી એ પરલોક.	૪૭
સંઘ્યાકાળે લઘુ લઘુ કરો યજન લોજન;	
શક્ય હોય તે સાધવાં વિણ પરિતાપ-વજન.	૪૮
સત્સંગ સેવા સાધવી ખાંતે ગુરુ પ્રદક્ષિણ;	
બાધામૃત ઘટમાં ધરી ભાંગો બ્રમણ કિલક.	૪૯
હિંમત હેતે ગાઈએ, દિનચર્યા નિરવાણ;	
નિદ્રા નિર્દ્રન્દ્રભાવની, લઈએ અતુર સુખણ.	૫૦

(૬૪)

ગૃહસ્થાશ્રમની પ્રશંસા.

પદ ૩૨ (છપો)

ગૃહી કરેછે યજ્ઞ, દાન પણ ગૃહી કરે છે;
ગૃહી કરે છે તપ, જીવનભર કષ્ટ ધરે છે;
ગૃહી ધરે છે દયા, દીનનાં દુઃખડા હરે છે;
સુખડાં દેછે સર્વ, સર્વને પાળી મરે છે;
નદી નાળાંની ગતિસ્થિતિ, અંતે જળનીધિ થાય છે;
સ્થાવર જંગમ જૂતની, તેમ ગતિ ગૃહીગૃહ થાય છે; ૧

(શ્લોક)

„ સાનંદં 'સદનં' સુતાશ્રય સુધિયઃ કાંતા મનોહારિણી,
„ સન્મિત્રં સ્વધનં સ્વયોષિતિરતિશ્ર્યાજ્ઞાપરા સેવકાઃ;
„ આતિથ્યં શિવપૂજનં પ્રતિદિનં મિષ્ટાન્નપાનં ગૃહે,
„ સાધૌઃસંગમુપાસતે હિ સતતં ધન્યૈઃ ગૃહસ્થાશ્રમઃ

(દોહરો)

“ સુખ વસો ત્યાંજ જ્યાં બુલે રંક નિજ દુઃખો;
“ જ્યાં પામે આદરમાત્ર, પ્રવાસી ભૂખ્યો” ૨
“ તે ધન્ય જીવન ગૃહીજનતણું, સમભાવે સેવા કરે,
“ પરહિતમાં હિતનિજ ગણી, સદા સંતોષ ધરે. ૩
“ તજ્યા દ્વન્દ્વના ભેદ સૌ, આપ અભેદે નિત રહે,
“ તે જીવતાં જીવનમુક્ત, જનક વિદેહી લહે. ૪

સાચંકાલિકકર્મ.

સંધ્યાકાળે ફરી સ્નાન કરી પવિત્ર વસ્ત્રો પહેરી દેવમંદિર સન્મુખ આસનપર બેસી, પૂજોપચાર બોધતો સાથે લઈ, પ્રથમ આચમન પ્રાણાયામ કરી અથવા જમણાકાને નેત્રે અને જનોઠાએ જળનો સ્પર્શકરી વિભૂતિ ધારણ કરી શિખાભાંધી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

સંકલ્પ—(જળલઇને) અત્રાઘ તીથોઽ નિત્યકર્માનુષ્ઠાનસિધ્ધયે
સાચંસંધ્યોપાસનાદિન્ અહં કરિષ્યે. (જળ મુકી દેવું)

સૂર્યધ્યાન—(સૂર્યનારાયણનું ધ્યાન કરતાં બોલવું)

નમઃસવિત્રે જગદેકચક્ષુષે, જગત્પ્રસૂતિસ્થિતિનાશહેતવે;

ત્રયીમયાય ત્રિગુણાત્મધારિણે વિરંચિનારાયણશંકરાત્મને.

સંધ્યાધ્યાન—વૃદ્ધાં સરસ્વતીં કૃષ્ણાં પીતવસ્ત્રાં ચતુર્બાજાં,
આવાહયામ્યહં દેવીમાયાતીં વિષ્ણુમંડલાત્
આગમ્ય વરદે દેવી ત્ર્યક્ષરે વિષ્ણુવાહિનિ,
વૈષ્ણુવિ વિષ્ણુદૈવત્યા વિષ્ણુયોનિ નમોસ્તુતે.

અર્ચ્યપ્રદાન—(ગંધપુષ્પ તુલસી સાથે જળની અંજળીભરી)
ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય” (અથવા ગાયત્રીમંત્રભણી)
ૐ સવિતા સૂર્યનારાયણાય ઇંદ્રં અર્ધ્યં દત્તાં નમમ
(કહીત્રણ) વખત અર્ધ્યની અંજળી આપવી (જળ તરણાણામાં પાડવું.)

પછી ગાયત્રી મંત્રની અથવા “ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય”
એ દ્વાદશાક્ષરી મંત્રની એક કે ત્રણ માળા કરવી. દેવમંદિરમાં
અને પછી ઘરમાં દીપ પ્રકટાવી, સુગંધી ધૂપસળી (અગરબત્તી)
સળગાવવી.

દીવાને નમસ્કાર-દીપોજ્યોતિઃપરબ્રહ્મ દીપોજ્યોતિર્જનાર્દનઃ,
 દીપો હરતુ મે પાપં સંધ્યાદીપ નમોસ્તુતે ૩
 શુભંકરોતુકલ્યાણમારોગ્યં સુખસંપદં;
 શત્રુબુધ્ધિવિનાશં ચ દીપોજ્યોતિર્નમોસ્તુતે ૪
 સંકલ્પ-(જળ લઘ) અત્રાઘંશ્રી પરમેશ્વર પ્રીત્યર્થે પંચોપચારૈઃ
 દેવપૂજનમહં કરિષ્યે (જળ મુકી દેવુ) દેવ ઉપર
 ચઢાવેલાં પુષ્પ તુલસીદલાદિ નિર્માલ્ય કાઢી એક
 ટોપલીમાં મુકવાં.)

પંચોપચારાઃ-(પ્રથમ દેવને શુષ્ક જળથી ને પુષ્પથી પ્રોક્ષણ
 કરવું અથવા સ્નાન કરાવી સ્વસ્થાને પધરાવવા)
 સ્નાન-“ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય” સ્નાનં સમર્પયામિ.
 ૧ ગંધમ્ (ચંદન-કંકુ) ૐ નમો ભગવતે ગંધં સમર્પયામિ.
 ૨ પુષ્પમાલ્યં-ૐ નમો ભગવતે પુષ્પમાલ્યં સમર્પયામિ.
 ૩ ધૂપં-ૐ નમો ભગવતે ધૂપં સમર્પયામિ.
 ૪ દીપં-ૐ નમો ભગવતે દ્યુતદીપં સમર્પયામિ.
 ૫ નૈવેદ્યં-ૐ નમો ભગવતે દલાદિ નૈવેદ્યં સમર્પયામિ.
 પછી (અનુકૂળતા હોય તો આરતી કરવી તે પછી) સ્તુતિ.

પુષ્પાંજલિ નીચે પ્રમાણે— (શ્લોક)
 પુષ્પાંજલિઃ—યં બ્રહ્માવરુણેંદ્ર રૂદ્ર મરુત સ્તુન્વંતિ દિવ્યૈઃ સ્તવૈ
 વૈદૈઃ સાંગપદકમોપનિષદૈર્ગાયંતિ યં સામગાઃ
 ધ્યાનાવસ્થિતતદ્ગતેન મનસા પરચંતિ યં યોગિનો
 ચચ્ચાતં ન વિદુઃ સુરાસુરગણા દેવાય તસ્મે નમઃ પ
 (દેવને પુષ્પો ચઢાવી દેવાં. નમસ્કાર કરવા.)

કર્મોર્પણ—(જળ લઘ) અનેન સાયંકાલિક સંધ્યા પૂજનાચર્ચનેન
 ભગવાન્ પરમેશ્વરઃ પ્રીયતાં નમમ. તત્સદ્ બ્રહ્મોર્પણમસ્તુ
 ૐ વિષ્ણુવેનમઃ, વિષ્ણુવેનમઃ, વિષ્ણુવેનમઃ ઓમ.

સમન્વિધિ

૫૬ ૩૩

(રાત્રે લઘુ આહાર કરી, ભજનપાઠ કરી માતા પિતાને વંદન કરી સુષા જવું.)

દોહરા-નારાયણે નિદ્રા સુણ, રાત્રી સુણ તે માટ;
 નિદ્રાદેવીના અંકમાં, લે વિશ્રાંતિ વિરાટ. ૧
 રાતે ંહેલા જે સુષ, ંહેલા ઉઠે વીર;
 ધન બુદ્ધિને બળ વધે સુખમાં રહે શરીર. ૨
 પહેલો ખેડાર તો ભજનનો, છેલ્લે ખેડારે અભ્યાસ;
 વચલા બે વિશ્રાંતિના કાળે કીધો કયાસ. ૩
 નગ્ન કહિ નવ સૂઈએ, સુઈએ ન ઉત્તર શિર;
 સુઈએ પાઠ પખાળીને, શીર વેદન કરી ધીર. ૪
 દીપક, ઢંડને પાટુકા, જળપાત્ર, સુખવાસ;
 મૃદુશય્યા, ંજન, વળી ઓઢણ રાખો પાસ. ૫
 સુખશાયી સંભારીને ધરો ધ્યાન જગદીશ;
 પ્રીતર તણો ફાકો કરી લ્યો નિદ્રા નિત નિશ. ૬

ઈંદ્રસ્મરણ-“અગસ્તિર્માધવચૈવ મુચુકુંદો મહાબલ;
 “કપિલો મુનરાસ્તીક પચૈતે સુખશાયિન.” ૭
 “જલે રક્ષતુ વારાહ, સ્થલે રક્ષતુ વામન;
 “અટબ્યાં નારાસંહપ્રથ સર્વતઃ પાતુર્કેશવઃ.” ૮
 “યસ્ય સ્મરણમાત્રેણ જન્મ સંસાર બંધનાત્
 “વિમુચ્યતે નમસ્તસ્મૈ વિષ્ણુવે પ્રભવિષ્ણુવે.” ૯
 ં વિષ્ણુવેનમઃ વિષ્ણુવેનમઃ વિષ્ણુવેનમઃ ઓમ.

શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ.

દાંપત્યનોમહિમા (પરિશિષ્ટ)

૫૬ ૩૪

નારાયણે નારી સૃષ્ટ, સ્વેચ્છા શક્તિ સ્વરૂપ;
વિશ્વયોનિ માહેશ્વરી, લીલામયી અનુપ. ૧

પુરુષની પ્રકૃતિ સહચરી. અર્ધાંગી કહેવાય;
ઉપકારિણી દુઃખહારિણી, ભવતારિણી સમભાય. ૨

પુરુષ પ્રકૃતિના યોગથી, જગ-જીવના અવતાર;
લોકતા-લોગ્યના ભેડલાં, ભુકિત મુકિત સુજનાર. ૩

જીવતારણની જગલીલા નર-નારીને હાથ;
પ્રેમ પવિત્રના બંધને વિધિસર સાધે સાથ ૪

જેજણ થઈ જણ એક રૂપ, સંસારે ઘટતું કરે;
જીવનધ્યેયના કોડ સૌ, રસદાને પૂરા ભરે. ૫

દિલ્લુભાવણી નવ કરે, અભિચારને પરહરે;
રસિયાં રસમંથન કરી, દંપત્તિ નવનીત સુખ ધરે. ૬

માખણ પણ સાકર વિના, પૂરો સ્વાદ ન આવતો;
ભુલશે નહિ વિણ ધર્મ પણ, જીવન રસ નવ ભાવતો. ૭

ક્ષીરસાગર અમૃતભર્યો, રત્નભર્યો સુખમૂળ;
તે ત્યજી ખારજો ભરે, તેનું જીવન ધૂળ. ૮

હિંમતે હેતે દાખવી, નિર્ભય ગૃહસુખ ખાણ;
પદ નિર્દન્દની સાધના, સમજે ચતુર સુખાણ. ૯

જનની જણ તો ત્રણ જણ, હાતા ભકતા શૂર;
નહિ તો રહેજે વાંઝણી, પણ મત શુભાવીશ તુર. ૧૦

(૬૯)

ભુગલભેડ

પદ ૩૫

પતિ વિના પ્રમદાના મનના પુરાય ક્યાં થકી કોડ,

કહે સખિ પુરાય ક્યાં થકી કોડ ! ?

સર્જનહારે સરજી જગમાં નરનારીની ભેડ.

સરજી નરનારીની ભેડ ! પતિ વિના.

૧

પશુ પક્ષી વનવૃક્ષ નિહાળો, સૃષ્ટિમાંહી સઘળેજઘ ભાળો,

નાના મોટા જીવજંતુમાં પણ રાખી નથી ખોડ,

જોવી પણ રાખી નથી ખોડ !

સર્જનહારે સરજી જગમાં નરનારી ભેડ

સરજી નરનારીની ભેડ !—પતિ વિના.

૨

શ્રીસેવા

પદ ૩૬

(દોહરા)—કલ્પવૃક્ષ નારી ગણી, ગૃહિણી ઘર સુખખાણ

રૂતુવિષ્ણુ ફક્ત આપે નહિ, સમજે ચતુર સુખાણ—૧

રૂતુવિષ્ણુ શ્રી સેવન કરે, કામી ભોગવે ભોગ;

બુદ્ધિ જ્ઞાનને બળ ઘટે, પામે તે ભવરોગ—૨

નિષ્કામી તો નિયમથી, રૂતુરૂતુ શ્રી સેવા કરે;

સંતતિ સંપત્તિ શાન્તિ, મેળવી ભવસાગર તરે—૩

શ્યામા પોડશ વર્ષની, પચ્ચીસ પુરુષ પ્રમાણ;

હંપતિ ધર્મની પાત્રતા, આંરુઠ આવે એધાણ—૪

રૂતુસ્નાતા પતિને ભજે, વિધિવત લાગી પાય,

પતિ સત્કારે પ્રેમથી, સંભારી જગરાય—૫

(૫૦)

ધર્યો ગૃહસ્થનો વેશ, મન માન્યું ભવસાગરે,
સાથ ધર્યો સાથણતણો, તો પછી ભજવી ભવ તરે—૬
હિલહારાનું ન દુભાવીએ, આ સેવા પણ સાધીએ;
પ્રસન્ન રાખી પ્રેમદા, અવિચલ મુખડાં લાધીએ—૭
અમા, પૂર્ણિમા અઠમી, ચતુર્દશી એકાદશી;
વજર્બ તિથિ બીજી વર્જવી, ખાંતે રાખવી ચોકશી—૮
શાસ્ત્ર નિયમને પરિહરી, કામ ભોગ જે જે કરે;
હિંમત કહે લંપટ નરો, તે પડશે દુઃખ સાગરે—૯

દૈવીદાંપત્યપ્રેમ (ગરબો)

૫૬ ૩૭

કેઈ પ્રેમી દેવાંશી સંભારણે કારણે, વારણે જઈએ વારંવાર;
દેવતાઈ દહિત ભરથાર, અહો એ ધન્ય અવતાર !

(સાખી)

સંસારમાં ષડ રસ યદા, રસ રાજ આગળ નામના,
કામધેનુ, કલ્પતરુ, રસકૃપી, પણ ના કામના,
છે પ્રેમ એક અજળ જેની નવે ખંડે નામના!—કેઈ ૦ ૧
પ્રેમી પંખીને ઝંખી ઝંખી બુઝો, કેવાં રંગે ઉમંગે રમે રસીયાં!
લપાઈ છુપાઈને ડાળી ડાળી ધુમે, રંગ માતેલાં રંગીલાં રસીયાં!
ઠંડાલાથી ઠંડાલ અવર નથી આશા, પ્રેમથી પ્રેમ પાણીમાં પતાસા,
પરણ્યાલ પ્રેમ ભંડાર અહો સખી સ્નેહના સાગર!—કેઈ ૦ ૨

(સાખી)

પરણ્યા સાથે પ્રીતડી ખાસી અમૃત ખીર !
પર નરસુ વ્યવહાર તે ખાડૂ ખાડૂ નીર.

ખીર મુકી ખાડ નીર પીવાને બાથ,
ફટફટ ધ્રુવડ એ પૂરી પસ્તાય;
પ્રેમ રસ ખ્યાલો પરણ્યા સાથે પીવાય !
ભવે ભવે ભાગ્ય કળી ખીલેજ બાથ !—કોઈ ૦ ૩

નર્કનુંદાર

“દ્વારકિમેક” નરકસ્થ નારી.” ?

૫૬ ૩૮

(રાગ—કાનુડો, ૫૬, તાલ, ત્રિતાલ)

લલના લટકે લટકાવે !
ભાગ્યહીન જે હોય ભમેલા, તેને ભવ ભટકાવે—લલના.
પ્રથમ પટાવીને લપટાવે, આળાથી ચટકાવે,
ફંદે ખુબ ફસાવી અંતે, ફીટકારે ફટકાવે—લલના. ૧
છળના બળથી નરને નિર્બળ, ફરી પછી છટકાવે,
અનિવાર્ય અકાર્ય આહરી, પ્રગતિકરણ^૧ અટકાવે—લલના. ૨
(થેર) હથ સાપકો સીનેસે લગાના અચ્છા,
ખીછુંકો મુઠીમેં દબાના અચ્છા,
સળ દેહશતસે કામ કરના અચ્છા,
લેકીન ઓરતપેં ચકીન લાના નહિ અચ્છા !—લલના. ૩

મતલબીદુનિયા

૫૬ ૩૯

(રાગ—સોરઠ તાલ ત્રીતાલ)

દુનિયા મતલબકી ગરજ, અળ મોઢે બન પડી—દુનિ.
જબલગ બૈલ ફીરે ધાનીમેં તબલગ પ્રીત કરી,
થકા બૈલકો પુછત નાહીં ફીરતા ગલીઓ ગલી—દુનિ. ૧

હરા વૃક્ષપે પંછી આય જો'ઠે રટત નામ હરિ,
ખીર ગયે પત્તે ઉડ ગયે પંછી, જગતકી રીત ખરી—દુનિ૦૨

(સાખી) ગરજ ખીન કોઈ નહીં જાગે,
પહેલે પહોરે સખ કોઈ જાગે, ખીજે પહોરે ભોગી,
ત્રીજે પહોરે તરકર જાગે, ચોથે પહોરે ભોગી—દુનિ૦૩

(શાએર) પૈસા હોતો મરને બાદ આબરૂ મીલે,
રા રો કે ખેશ^૧લાઈ જનાઝેકો^૨ લે ચલે,
મુલ્લાં કશનકી દોડકે તૈયારીઆં કરે,
પૈસા ન હોતો કાતીહાલી કોઈના પટે—દુનિ૦૪

યોગચર્યા

પદ ૪૦

(દોહરા)

દુર્લભ માનવ જીવન છે, દુર્લભ અદ્વૈતવાસના;
દુર્લભ દર્શન યોગીનાં દુર્લભ યોગ ઉપાસના. ૧

જન્મો જન્મના પુણ્યથી, ભગવદ્ ભકિતભાવથી
ધન્યર-ગુરુ અનુગ્રહ થતાં, ચિજજડ ગ્રંથી દુટી જતી ૨

જેના લાભથી અધિક કોઈ અન્ય લાભ ન વળી થતો
જીવનો શિવ આપે થતો (વળી) ગુરુદુઃખે નહિચળી જતો ૩

ત્રિવિધ દુઃખ સંજોગનો આત્મતિક વિભોગ;
નિરવધિનિત્યાનન્દરૂપ, તે કહેવાયો યોગ. ૪

ગુરુસેવાપ્રણિપાતથી, મેળવી ગુરુગમ રીત;
સાધવી યોગકલા રૂડી, પ્રેમ ધરીને નિત. ૫

(૭૩)

- સર્વકામના લોગની ત્યજી નિરપૃહ રહે વીર;
અહંતા મમતા પણ ત્યજે તે પામે સુખધીર. ૬
- એકાંતે સ્થિર આસને, સરલ બેસી કરે યોગ;
દૃષ્ટિ એકાગ્રી કરે; ટાળે ચિંતવન લોગ. ૭
- પવન વિનાના સ્થાનનો દીપક સ્થિર પ્રકાશ;
તેમ સ્થિર ચિત્તનો આત્મા લહે રુપ આકાશ. ૮
- આત્યંતિક સુખ અનુભવી ચહે ન લોગ વિલાસ;
બ્રમણા ભાગી ભવતણી પ્રકટયો ભાનુપ્રકાશ. ૯
- જીવન મુક્તિ સુખમાં અમૃતના આહાર;
મર્ત્યભાવ સંધળો ટળે, આનંદનો નહિ પાર ૧૦
- જીવનમરણના પ્રશ્ન શા? સુખ દુઃખની શી કલ્પના?
સ્વપ્ન બ્રમ સંધળો ટળ્યો, રહી ન જુઠી વલ્લભના. ૧૧
- સર્વભૂતમાં આત્મા, આત્મરુપ જગ સર્વ;
હિંમત શોકને મોહ કયાં? ગળ્યો દ્વૈતનો ગર્વ. ૧૨

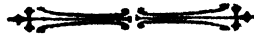
અંતકાલની તપશ્ચર્યા

(શ્લોકો)

- શરીરે જર્જરીભૂતે વ્યાધિગ્રસ્તે કલેવરે,
ઔષધં બાહ્યનવી તોયં વૈદ્યો નારાયણો હરિઃ ૧
- ન રુપમસ્યેહ તથોપલ્લભ્યતે નાંતો ન ચાદિર્નચ સંપ્રતિષ્ઠા,
સંસારવૃક્ષં સુવિરુઢ મૂલ મસંગશસ્ત્રેણ દહેન છિન્વા ૨
- તત : પદં તત્પરિમાર્ગિતવ્યં ચસ્મિન્ગતા ન નિવર્તિતિ ભુવઃ
તમેવ ચાદ્યંપુરુષં પ્રપદ્યે ચત : પ્રવૃત્તિ : પ્રસૂતા પુરાણી. ૩

(૭૭)

પ્રયાણકાલે મનસાચલેન ભક્ત્યા યુક્તો યોગબલેન ચૈવ
 બ્રુવોર્મથે પ્રાણમાવેશ્ય સમ્યક્ સ તં પરં પુરૂષમુપૈતિ દિવ્યં ૪
 સર્વદ્વારાણિ સંયમ્ય મનો હૃદિ નિરૂપ્ય ચ
 મુધ્ન્યાધાયાત્મનઃ પ્રાણમાસ્થિતો યોગધારણાં. ૫
 ઈર્મિત્યેકાક્ષરં શ્રદ્ધા વ્યાહરન્મામનુસ્મરન્
 યઃ પ્રયાતિ ત્યજન્ દેહં સ યાતિ પરમાં ગતિમ્ ૬
 મામુપેત્ય પુનર્જન્મ દુઃખાલયમશાન્થતમ્
 નાપ્નુવંતિ મહાત્માનઃ સંસિદ્ધિં પરમાં ગતાઃ ૭
 વેદેષુ યજ્ઞેષુ તપઃસુ ચૈવ દાનેષુ યત્પુણ્યફલં પ્રદિષ્ટં
 અત્યેતિ તત્સર્વમિદં વિદિત્વા યોગી પરંસ્થાનમુપૈતિ આઘમ ૮

નીતિધર્મ

૫૬ ૪૧ (લાવણી)

સહાચાર શિખ સહજ સુનાઉ, કળી ભુવના ના ચાહિએ;
 દુર્લભ મનુષ્ય દેહ દીયો હે, શ્રીર ગુમાના ના ચાહિએ. ૧
 કુલ કપટ અરૂ પાપ કર્મસે, ધનકો કમાના ના ચાહિએ;
 પરનારીસે કળી બૂલ કર, પ્રીત લગાના ના ચાહિએ. ૨
 દે કરકે વિશ્વાસ કિસીકો, કિર હટ જાના ના ચાહિએ
 દુર્જન નરકો અપને પાસમે, કળી બીકાના ન ચાહિએ ૩
 સાચે મિત્રસે દિલકી કોઇ બાત છીપાના ના ચાહિએ
 અપના ઘરકા લેઠ કળી, દુરમનકો બતાના ના ચાહિએ. ૪
 આમદસે પૈસા જ્યાહા, ખર્ચ બઢાના ના ચાહિએ;
 લોક બઢાઇમે બઢ બંકર, ધનકો છુટાના ના ચાહિએ. ૫

વેદશાસ્ત્ર કે ધર્મ સનાતન, કે બદલાના ના ચહિએ,
નયેં નયેં પંથોકી ખાતેં, સુનકે ફસાના ના ચહિએ. ૬

આશ પરાઈ ખુરી હમેશા, મનમે લગાના ના ચહિએ,
અપના પુરૂષાર્થ કરનેમેં દિલ શરમાના ના ચહિએ. ૭

પુણ્ય કર્મકો કરકે પીછે મનમે, પછતાના ના ચહિએ;
પાપ કર્મકી તરફ કદિ મનકો, લલચાના ના ચહિએ. ૮

જહાં ન આદર હોય કબી ઉસ, ઘરમે જાના ના ચહિએ;
અપને ઘરમેં આયે જનકે, દિલકો દુખાના ના ચહિએ. ૯

ખિના માલિકકે હુકમ કિસીકી, વસ્તુ ઉઠાના ના ચહિએ;
ઘરકે ઝગડે કારણ રાજ સભામેં જાના ના ચહિએ. ૧૦

ખિન જાને પરિણામ કિસી; કારજકોં ખનાના ના ચહિએ;
અપના કરના ભરના દોષ, દૂજેકો લગાના ના ચહિએ. ૧૧

રણભૂમિમેં જાકર મરનેસે ડરપાના ના ચહિએ;
વિપત પડે જો આય કબી, મનમેં ઘભરાના ના ચહિએ. ૧૨

ધન્યર અંશ જીવ હૈ સારે, દુઃખ ઉપજાના ના ચહિએ;
અપને ગુરૂ અરૂ માત પિતાસે, કપટ ચલાના ના ચહિએ. ૧૩

પરમેશ્વર હૈ તનમે ખનમેં ખોજ જમાના ના ચહિએ;
કર સતસંગ વિચાર દેખ દિલસે વિસરાના ના ચહિએ. ૧૪

યહ ઇન્દ્રિય દુરમન હૈ તેરે, વશ પડજાના ના ચહિએ;
જ્ઞાન વિવેક યોગ માર્ગસે દિલકો હટાના ના ચહિએ. ૧૫

સખ જગ મિથ્યા જાન ધરો, નિત્ય ધ્યાન ડુલાના ના ચહિએ
જાણાનંદ કો પાકર ફિર ભવમે ભરમાના ના ચહિએ. ૧૬

(૭૬)

જીવને ઉપાલંબ

પદ ૪૨

(ગજલ)

શ્રદ્ધા નથી હૃદયમાં, સાધન કરે છે શાને ?
તૃપ્તિ નથી જો તનમાં, ભુખે મરે છે શાને ? ટેક
શાન્તિ નથી જો સ્વપ્ને, સંયમ કરે છે શાને ?
સદ્ગુણ નથી હૃદયમાં, સાધુ બને છે શાને ? શ્રદ્ધા. ૧
જ્ઞાન્તિ રહી જરાજો, અનુભવ ગણે છે શાને ?
વૃત્તિ વિષય ભરેલી, નિવૃત્તિ કહે છે શાને ? શ્રદ્ધા. ૨
ઉર્મી નથી ઉલટની આગળ પડે છે શાને ?
સમજી નથી હૃદય, તો ઠહાપણુ કરે છે શાને ? શ્રદ્ધા. ૩
મૃત્યુ ભમે છે માથે, નિર્ભય ફરે છે શાને ?
રાગી હૃદય હમેશાં, ત્યાગી કહે છે શાને ? શ્રદ્ધા. ૪
હરતા ફરે કુસંગે, સતસંગ કહે છે શાને ?
હરિદાસ સમજી થઈને, ભુલો પડે છે શાને ? શ્રદ્ધા. ૫

સદ્બોધ

પદ ૪૩ (ગજલ)

સમજ્યા વિનાનું સાધન, કરવા છતાં નકામું.
મન વિનાનું મળવું, ભેટયા છતાં નકામું-ટેક
કારણ વિનાનું ફરવું, ફરવા છતાં નકામું,
નિજ બળ વિનાનું લડવું, લડવા છતાં નકામું-સમ. ૧
ખેડયા વિનાનું ખેતર, વાળ્યા છતાં નકામું,
શંકયા પછીનું ઠહાપણુ, આળ્યા છતાં નકામું-સમ. ૨

પાયા વિનાનું ભુવન, ઉચું છતાં નકામું,
 વિધવા પછીનું યૌવન, આઠ્યા છતાં નકામું—સમ૦ ૩
 રૂચી વિનાનું લોજન, તાજુ છતાં નકામું,
 લક્ષ્મી વિનાનું શુભન, ઝાઝું છતાં નકામું—સમ૦ ૪
 ગોવિંદ વિનાના ગુણને, ગાવા છતાં નકામું
 અનુભવ વિનાનું કીર્તન, કરવા છતાં નકામું—સમ૦ ૫
 રહેણી વિનાનું કહેવું, કહેવા છતાં નકામું,
 હરિહાસ હક વિનાનું, લેવા છતાં નકામું—સમ૦ ૬

હરિ નામની મહત્તા.

પદ ૪૪

જેનાં મુખમાં હરિનું નામ નથી,
 તે મનુષ્ય તણો અવતાર નથી.
 જેને હરિ કીર્તનમાં પ્રેમ નથી,
 તેને શ્રી હરિ કેરી રેમ નથી. ૧
 જેને સંત સેવામાં તાન નથી,
 તેને આ જગમાંહે માન નથી.
 જેની સેવામાં શાર્દૂંગરામ નથી,
 તેને વૈકુંઠમાં વિશ્રામ નથી. ૨
 જેને ખરા ખોટાનું જ્ઞાન નથી,
 તે સમજ્યા ખરા પણુ સાન નથી.
 જેનાં રૂઢિયામાં રાધેશ્યામ નથી,
 તેને સંસારમાં સુખ નામ નથી. ૩
 જેનાં ઘટમાં નીતિ ધર્મ નથી,
 તેનાં ઘરમાં કથુંચે મર્મ નથી.
 જેના મુખમાં સીતારામ નથી,
 તેના અંતરમાં આરામ નથી. ૪

સદ્બોધ

૫૬ ૪૫

સત્ય નહિ તે ધર્મજ્ઞ શાનો ? દયાવિના શું જ્ઞાન જોને ?
 મનવશ નહિ તે તપ પણ શાનું, શીલ વિનાશું જ્ઞાન જોને. ૧
 ભાવ વિનાની ભક્તિ શાની, ભક્તિ વિણ શું જ્ઞાન જોને,
 પ્રીતિ હોયતો પડદો શાનો, ધૈર્ય વિના શું ધ્યાન જોને. ૨
 સદ્ગુણ નહિતો સાધુ શાના, તૃષ્ણા ત્યાં શું ત્યાગ જોને,
 જ્ઞાન વગરના તે ગુરુ શાના, કંઠ વિના શું રાગ જોને. ૩
 જ્ઞાતિ રહી ત્યાં અનુભવ શાનો, સાચી ન મળે શોધ જોને,
 બ્રહ્મધર્મની કથા ન જાણે, તેને ફેાકટ બોધ જોને. ૪
 પ્રતાપ નહિ ત્યાં પ્રભુતા શાની, સાધ્યા વિણુશી સિદ્ધિ જોને,
 દૈવત નહિ તે દેવજ્ઞ શાના, રાંકપણે શી સિદ્ધિ જોને. ૫
 સાચા પ્રભુને જે નવ જાણે, તેને કહીએ કાચા જોને,
 કહે છોટમ નિરધાર કરીલે, વેઠ તણીએ વાચા જોને. ૬

(૨લોકો)

ઇશ્વરઃ સર્વભૂતાનાં, હૃદયેડજીવનં તિષ્ઠતિ;
 આમયન્સર્વભૂતાનિ, યન્ત્રારુઢાનિ માયયા. ૧
 તમેવ શરણું ગચ્છ, સર્વ ભાવેન ભારત;
 તત્પ્રસાદાત્પરાંશાંતિસ્થાનં પ્રાપ્સ્યસિ શાશ્વતં. ૨
 યત્ર યોગેશ્વરઃ કૃષ્ણો યત્ર પાર્થો ધનુર્ધરઃ
 તત્ર શ્રીવિજયો ભૂતિક્ષુવાનીતિર્મર્તમર્મ. ૩

(૭૬)

આરતીસંગ્રહ

સદ્ગુરૂની આરતી.

પદ ૪૬

- આનંદ મંગળ કરૂં આરતી હરિગુરૂ સંતની સેવા.—ટેક.
 પ્રેમધરી મંદિર પધરાવું, સુંદરિ સુખડાં લેવા.—આનંદ. ૧
 અડસઠ તિરથ મારા સતગુરૂ ચરણે, ગંગા જમુના રેવા — ,,
 થાળ ભરી મુકતાફળ લાવું. ભાત ભાતના મેવા— ,, ૨
 ત્રિભુવન તારણ ભક્ત ઉદ્ધારણ આનંદ રૂપી એવા— ,,
 કહે પ્રીતમ ઓળખો અણસારે સદ્ગુરુ ગોવિંદ જેવા— ,, ૩

દેવીની આરતી

પદ ૪૭

- જય આદ્યા શક્તિ માં, જય આદ્યા શક્તિ;
 અખિલ બ્રહ્માંડ નીપાળ્યા (૨) પડવે પડે મા—
 જયો જયો મા ભુગદંબે; ૧
 દ્વિતીયા બેય સ્વરૂપ, શિવ શક્તિ બાણું મા, (૨)
 બ્રહ્મા ગણપતિ ગાયે હર ગાયે હરિ મા,—જયો ૨
 તૃતીયા ત્રણ સ્વરૂપ ત્રિભુવનમાં વ્યાપાં મા, [૨]
 ત્રયસ્થળી ત્રયવેદી તું તરવેણી મા—જયો ૩
 ચૌથે ચતુરા મહાલક્ષ્મી આઠ સચરાચર વ્યાપ્યાં મા [૨]
 આર ભુજ ચૌદિશા પ્રગટ્યાં વિપ્રવેમા—જયો ૪
 પાંચમી પંચ ઋષિ પંચમ શુણ્ણપદમા મા [૨]
 પાંચા મૃતમચી દેવિ પંચે તત્ત્વે મા.—જયો ૫

૫થી તું નારાયણી, મહિષાસુર માર્યો, [૨]	
નરનાંરીને રૂપે, વાખ્યાં સઘળે મા;—જ્યો	૬
સખતમી સખત પાતાળ, સાવિત્રી સંધ્યા મા, [૨]	
ગૌ ગંગા ગાયત્રી, ગૌરી ગીતા મા—જ્યો	૭
અષ્ટમી અષ્ટ ભુજ, આઠ આનંદા મા, [૨]	
સુરનર મુનીવર વંદે દાનવ દધત્યો મા;—જ્યો	૮
નવમી નવકુળ નાગ સેવે નવદુર્ગા મા, [૨]	
નવરાત્રીના પુજન, શિવરાત્રીનાં અર્ચન, ક્રીધાં હરિ પ્રદા જ્યો	૯
દશમી દશ અવતાર, જયવિજય દશમી મા, [૨]	
રામે રામ રમાડયા, રાવણ રોજ્યો મા; જ્યો	૧૦
એકાદશી અગીઆરસ કાત્યાયની કામા મા; [૨]	
કામ દુધા કાળિકા, રથામા ને રામા, જ્યો	૧૧
બારશ બાળારૂપ બહુચરી અંબા મા; [૨]	
બટુક ભૈરવ સોહીએ; તારા છે તુ મા; જ્યો	૧૨
તેરસ તુળબ રૂપ તું તારિણી માતા મા; [૨]	
પ્રદા વિષ્ણુ સદાશિવ, ગુણ તારા ગાતા—જ્યો	૧૩
ચૌદશે ચૌદભુવન, ચંડી ચામુંડા મા, [૨]	
ભક્તિ ભાવકરી આપો સિંહવાહની મા, જ્યો	૧૪
પુનમે પૂરણ કુંભ કરજે કરૂણા મા, [૨]	
મારકંડ મુનીએ વખાણી; ગાંધ ગીતા મા; જ્યો	૧૫
સંવત સોળ સત્તાવન, સોળસેં બ્યાખ્યાં મા, (૨)	
સંવત સોળે પ્રગટયાં રેવાને તીરે; જ્યો	૧૬
ત્રંભાવતી નગરી મા ખંભાવતી નગરી (૨)	
ચોડ ભુજ વિરાજે કૃપા કરે ગૌરી જ્યો	૧૭
શિવ શક્તિની આરતી, જે ભાવે ગાશે મા; (૨)	
ભણે શિવાનંદ સ્વામી સુખ સંપતિ થાશે. જ્યો	૧૮

(૮૧)

હરિહરની આરતી

પદ ૪૮

જય હરિહરા જય હરિહરા, ગંગાધર ગિરિનાધર ગંગાધર ગિરિનાધર ધૃત્વર ઉંકારાજયદેવ મહાદેવ.	૧
વૈકુંઠે વસે વિશ્વંભર, શિવજી કૈલાસે (૨) હરિકાળા હરગોરા (૨) ધૃત્વર ઉંકારા	જય. ૨
લક્ષ્મીવર ઉમીયાવર, શંકર શિવ સામળીયા (૨) નટવર હરિહર સ્વામી (૨) એકાંતે મળીયા	જય. ૩
નંદિવાહન ખગ વાહન, શિવ ચક્ર ત્રિશૂળ ધારી (૨) ત્રિપુરારી મોરારી (૨) કર કમળા ધારી	જય. ૪
કૌસ્તુભમણી કેશવને, શિવને રૂંઢમાળા (૨) માધવને મુકતાફળ (૨) શિવને સર્પ કાળા	જય. ૫
વાઘાંબર પીતાંબર શિવસ્યામે પહેરયાં (૨) કમળ નયન કેશવને, (૨) શિવને ત્રિનયનાં	જય. ૬
શુભ ચંદન ત્રીકમને શિવને ભરમાંગે (૨) રામે રૂંઢયા રાખ્યાં (૨) ઉમીયા અર્ધાંગે	જય. ૭
એએ એક સ્વરૂપ અંતર નવ ગણુશે (૨) ભવભૂધરને ભજતાં (૨) ભવસાગર તરશે	જય. ૮
મોહનને મહાદેવ જે કોઈ ગાશે (૨) ભણે શિવાનંદ સ્વામી (૨) વૈકુંઠે બાસે	જય. ૯
જય હરિહરા જય હરિહરા, ગંગાધર ગિરિનાધર (૨) ધૃત્વર ઉંકારા જય દેવ મહાદેવ	જય. ૧૦

વિષ્ણુની આરતી

૫૬ ૪૬

જયદેવ જયદેવ વંદે ગોપાલં, (૨)
 મૃગમદ શોભિત ભાલં, (૨)
 ભુવન ત્રય પાલં—જયદેવ જયદેવ (ટેક)
 નિર્ગુણ સગુણાકારં સંહૃત ભુભારં (૨)
 મુરહર નંદકુમારં (૨) મુનિજન મુખકારં—જયદેવ
 વૃંદાવનસંચારં કૌસ્તુભમણિહારં (૨)
 કરુણા પારાવારં (૨) ગોવર્ધન ધારં—જય૦
 જયદેવ જયદેવ વંદે ગોપાલં, મૃગ૦— ૧
 મુરલીવાદનલૌલં સમ્પત સ્વરગીતં (૨)
 રથલચર જલચર નભચર (૨) રંજીતસદ્ગીતં—જય૦
 રતંભિતયમુના તોયં અગણિત વરચરિતં (૨)
 ગોપીજન મન મોહન હાંતં શ્રીકાંતં—જયદેવ
 જયદેવ જયદેવ વંદે ગોપાલં, મૃગ૦—૨
 રાસ કીડા મંડલ વેષિત મજલતનં (૨)
 મધ્યે તાંડવ મંડિત (૨) કુવલયહલનયનં—જય૦
 કુસુમિત કાનનરંજીત મંદરિમિત વહનં (૨)
 ક્ષણિવર કાલિયહમનં (૨) પક્ષીન્ધર ગમનં—જય૦
 જયદેવ જયદેવ વંદે ગોપાલં, મૃગમદ૦—૩
 અભિનવ નવનીત ચોરં કરધૃત હધિગોલં (૨)
 લીલા નટવર ખેલં (૨) ધૃત કાંચન ચૈલં—જય૦
 નિર્જર રક્ષણ શીલં વિહલીત રિપુબલં (૨)
 સ્વભકત જનતા પાલં (૨) જય જય ગોપાલં—જય૦
 જયદેવ જયદેવ વંદે ગોપાલં, મૃગમદ૦—૪

ભાગવત સમાહુમાં ગાવાની દશાવતારી આરતી

૫૬ ૫૦

ઉતારો આરતી શ્રી કૃષ્ણ ચેર આભ્યા !
 માતા મયોદા કુંવર કહાન ચેર આભ્યા !
 હરખને હુલામણે શામળીઓ ચેર આભ્યા !
 ઝીણે ઝીણે ચોખલીએને માતીડે વધાવ્યારે—ઉતારો ૦
 પ્રથમે મુઝાવતાર ધાર્યો, શંખાસુરને જળમાં માર્યો,
 બ્રહ્માદિકના કારજસાર્યાં, વેદો ચારે લાભ્યારે—ઉતારો ૦ ૧
 કમ્પપ રુપે કલા કરીને, મંદરાચળને પીઠે ધરીને;
 નાગનેતરે સાગરમથીને ચૌદ રતન રળી લાભ્યારે—ઉતારો ૦ ૨
 ત્રીજે ધાયા નાથજીભાવા માનવ સૃષ્ટિ વાસ વસાવા;
 વરાહરુપે કૈત્ય સંહારી પૃથિવ જળપર લાભ્યારે—ઉતારો ૦ ૩
 નરસિંહરુપે નહોર વૃધારી હાથે હિરણ્યકશ્યપ મારી
 અગ્નિ ખંભથી પ્રકટ થઈને પ્રહ્લાદ ભકત ઉગાર્યો—ઉતારો ૦ ૪
 પાંચમે વામન રૂપ ધરીને ત્રણ ડગલે ત્રિલોક વરીને,
 ખલી છલી પાતાળે ચાંપી ઇંદ્રને રાજ અપાવ્યારે—ઉતારો ૦ ૫
 છઠે રામે પરશુ ગૃહીને, નિક્ષત્રી આ પૃથ્વ કરીને,
 કામ ધેનુની બહારે ચઢીને, પિતૃઋણ ઉતાર્યું—ઉતારો ૦ ૬
 સાતમે સાગરે પથ્થર તારી, દશશીશ રાવણ રામે મારી,
 વિભિષણને લાંકા આપી, સીતા વાળી લાભ્યારે—ઉતારો ૦ ૭
 આઠમે તો આળ કીધી સોનાગેડી કાંધે લીધી,

જમના જળમાં પડતાં કીધાં પાતાળ નાગણી દર્શન દીધાં
 નાથી નાગને હમન કરીને કમળ હડો લઈ આઘ્યારે—ઉતારો ૮
 કંસપૂતના અસુર સંહારી જીવનિતાને રાસ રમાડી,
 ગોવર્ધનગિરિ હાથ ધરીને ઇંદ્રનાં માન ઉતાર્યાં—ઉતારો ૯
 કૌરવ રૂપે કરણી કીધી સઘળી પૃથ્વી જીતી લીધી
 દ્રૌપદી લજ્જા રક્ષા કીધી પાંડવ રાજ્ય અપાવ્યાં—ઉતારો ૧૦
 નવમે બુદ્ધનું રૂપ કરીને અજપા જાપે ધ્યાન ધરીને,
 હયા ભૂતનો ધર્મ ધરીને સૌ ભકતોને તાર્યાં—ઉતારો ૧૧
 દશમે અવની પર અવતરીને વિપ્ર કલંકીરૂપ ધરીને;
 પાખંડોને ખંડી નાખ્યા નરસી મહેતે શુભ ગાયારે—ઉતારો ૧૨

જુગલ કિશોરની આરતી

૫૬ ૫૧

આરતી જુગલ કિશોરકી કીજે,
 તન મન ધન નોછાવર કીજે—આરતી ૦
 ગૌર શ્યામ મુખ નીરખત લીજે,
 શ્રી હરિરૂપ નયન ભરી લીજે—આરતી ૧
 રવિશશિ કેટી વદનકી શોભા,
 વા દેખત મેરો મન ગયો લોભા—આરતી ૨
 પુલનકે પાઘ પુલનકી માળા,
 પુલન શૃંગાર ધર્યો નંદલાલા—આરતી ૩
 નંદ નંદન વૃષભાનું ફુલારી,
 પરમાનંદ પ્રભુ અવિચલ જોરી—આરતી ૪

(૮૫)

રાધેશ્યામની આરતી

પદ પર (ગરબા, તાલ કરવા)

મેં તો આરતી ઉતારું રાધેશ્યામકી રે !
રાધેશ્યામકી રે—મુકતી ધામકી રે—મેં તો
હૃદય કે કપાટ ખોલ—ભકતી કે તલે હિંડોલ
મધુર નામ ખોલ ખોલ
મેં તો ચરન છબિ પખાડું રાધેશ્યામકી રે—મેં તો ૧
લલા કે ચરણ પખાર—લલી કે વસન સંવાર
નમન કરું ખાર ખાર
યુગલ મૂર્તિ મેં સજાઉં રાધેશ્યામકી રે—મેં આરતી ૦ ૨

સ્તુતિસ્તોત્રસંગ્રહ

ગણેશસ્તુતિ

પદ પઝ (રાગ કલ્યાણ ક્રુપદ)

શ્રીપતિ ગણપતિ સિદ્ધિ સકલ પતિ;
દો મતિ દુઃખ સૂદન સદન નીધિપતિ—ટેક
કમલ નયન ગજવદન વિનાયક,
વરદપતિ વર દો સુખદાયક;
શાશ્વત સંગીત કલા વિધાયક;
કલાનથ પ્રિયપતિ મહન મનોહર
મંગલ મૂર્તિ—શ્રી પતિ ૦ ૧
વિઘ્નેશ્વર વિવિધ વિઘ્નહર મહેશ,
સિદ્ધિપતિ સકલ સિદ્ધિપ્રદ સુરેશ;
બુદ્ધિપતિ વિમલબુદ્ધિપ્રદ પ્રિયેશ,
વંદુ વિશુ વરદવાણીપ્રદ ગણેશ—
શ્રીપતિ ગણપતિ સિદ્ધિ ૦—૨.

બહુચરાણની પ્રાર્થના

૫૬ ૫૪ (છંદ)

જીઓ માણ હું કહું તે સાંભળો, બહુચરી અંબે દીન દયાળમા. (૨)
સંકટ દુઃખ મારૂં કરો નિવારણ, કર જોડી કહું તારો બાળ-ટેક.
જીલ્યો ભટકતો ફરું જગતમાં, છોડી અમારા દેશ વતન મા (૨)
તુજ વિશ્વ મેરા કોઈ નહિ બેઠી, જીવ કાચાનું કરો જતન;
સત્સંગતિ સદ્બુદ્ધિ આપજો, કર જોડી કહું સત્યવચન,

માણ કરજોડી; (૨)

કામ કોઈ કુબુધિ કાપજો, નિર્ભળમારૂં કરજો મન;
ધણું ધણું શું કહીએ અંબામા, રાખી પ્રીતર કરજો રખવાળ,
સંકટ દુઃખ મારૂં કરો નિવારણ કર જોડી કહું તારો બાળ-૧
બીજી અરજ એક સુણજો અંબામા રૂણ સંબંધે આબ્યોજ અહિં,
બંદગી કરું તારૂં દેણ મીટાવી, ઝટપટથી ફરી ભઉં તહીં;
સુદત બાંધીને આબ્યો જગતમાં, ઉસદિનકી મુને ખબર નહીં (૨)
કર જોડી મા સવાલ કરું મહારા મનના મનોરથ પુરજો સહી.
બાણ અચાનક પડશે કાચા, જમ જીવ લઈ જશે તત્કાલ,
સંકટ દુઃખ મારૂં કરો નિવારણ કર જોડી કહું તારો બાળ-૨
ઉસદિન મેરા પુરા હાલ હે કર જોડી કહું પાચે પડી, (૨)
ઉસ ખાતર સુબુદ્ધિ આપજો તુમકું કયો કહું ફરી ફરી
જર્જવાસમાં પડી રહીને (જે) વાતો કરી'તી બડી બડી.
જીલાબંધ દુનિયામાં આચા ગફલત માચા બાળ પડી,
તરણતારણ તુમતો જગમાં (મા) તેરી નામકી પકડી હાલ.
સંકટ દુઃખ મારૂં કરો નિવારણ કર જોડી કહું તારો બાળ ૩
હવે માણ મારી પ્રીતર તમુને, હું અજ્ઞાની તારો બાળ (૨)
જેવી તરેહથી બુદ્ધિ આપશે તેવી તરેહથી ચાલીશ ચાલ,

તારા ભક્તની નિંદા કરશે તે નરકે પડશે ચંડાળ. માણ.
 દુઃખ દારિદ્રને લીનતા લોગવી, પામર થાશે છેક બેઢાણ,
 અમીચંદ કહે છંદ બનાવ્યા; કરી કર્ણુ સદ્ગુણિ આણ,
 સંકટ દુઃખ માફ કરો નિવારણ કરજોડી કહે તારો બાળ. ૪

અંબા પ્રાર્થના

૫૬ ૫૫

ઓ મા જેમ તું રાખેરે આરાસુરી,
 અનીહારે મા નીભાવો તેમ રહીએ.

મનની વાતો બણે માવડીરે મુખથી શું કહીએ,
 ઓમા જેમ તું રાખે રે આરાસુરી. ટેક.

મૈયા ઉતર દેશે આરાસુરી, અનીહારે પશ્ચિમબહુચરીબાળી
 દક્ષિણમાં તું તુલજા ભવાની પૂરવ મહાકાળી ઓ મા જેમ ૧

ચૈયા ચોદિશે તું વ્યાપી રહી, સકલ બ્રહ્માંડે બાણી
 શી શોભા કહું માતની શિવની પટરાણી—ઓમા જેમ તું ૨

મૈયાં ચંડમુંડને તેં મારીઆ રકતબીજને રોળી
 સુરનર મુનીવર એમ બણે મારી માતા છે લોળી—ઓમા જેમ તું. ૩

મૈયા છત્ર કળશ તારા નામના વલ્લભ શીર છાજે
 ભુગ રૂઠયો કેમ વ્યાપશેરે, શીર પર અંબા બીરાજે
 જેમ તું. ૪

મૈયાં માતતાત તું માહરે, મારે આશરો છે તારો,
 તુજ વિના કોઈને દેખું નહિ, જળહળતો મા પારો ઓમા
 જેમ તું ૫

(૮૮)

પ્રાર્થના

૫૬ ૫૬

(તમે અભાગ્યા અમે જાણીતા રે—એ રાગ.)

ઓ અંબા અલગેલડી રે, મૈયાં તું છે સુખની વેલડીરે
મેં ન ઓળખી એરંડો કે સેલડી;

અંબા મા, પાય લાગુ પ્રીતથી રે. ૧

માજી મુજને છે આશરો તહારો રે, કર ઝાલોને
મૈયાં માહરો રે, ભવસાગર પાર ઉતારો; અંબા મા પાય૦ ૨
વસી ગજબર ગઢ ગુણવંતી રે,

તું છે ભકતવચ્છલ ભગવંતી રે,
હું તો તુજ દરશન કેરો ખંતી, અંબા મા. પાય૦ ૩
ધન્ય ધન્ય આરાસુરી માવડી રે,

આવી પ્રીતે પુંજી તું પાવડી રે,
દેખે દરશન જાણીને ગાવડી; અંબા મા. પાય૦ ૪

શિશ નામી તને પાય લાગવું રે,
તારી પાસેથી કંઈ કંઈ માંગવું રે;

મારા મનના મનોરથ પુરો. અંબા મા પાય૦ ૫

શિવસ્તુતિ

૫૬ ૫૭.

(રાગ—કાનડો ખ્યાલ તાલ ધીમે ત્રીતાલ)

શશિધર વિષધર શેલસુતાધર,

શૂલધર શિવશંભો દિગંબર

અક્ષમાલધર ત્ર્યક્ષ તરલધર—શશિધર ૦ ૧

બાલભસ્મધર વ્યાઘ્રચરમધર

શીશગંગધર જૂટ જ ટા ધ ર

કં ઠ બ્યા લ ધ ર પંચવહનધર—શશિ ૦ ૨

ગઝલ-તાલ ધમાલ.

સદાશિવ સર્વ વરદાતા, દિગંબર હોતો એસા હો,
 હરે સખ દુઃખ ભક્તનકે, દયા કર હો તો એસા હો—ટેક૦
 શિખર કૈલાસકે ઉપર, કલ્પતરૂવોં કી છાયામાં,
 રમે નિત સંગ ગિરિજકે, રમન ધર હો તો એસા હો.—સદા૦ ૧
 શીશપર ગંગકી ધારા, સુહાવે બાલમેં લોચન,
 કલા મસ્તકપેં ચંદરકી, મનોહર હો તો એસા હો.—સદા૦ ૨
 ભયંકર જહુર જખ નીકલા, ક્ષીરસાગરકે મંથનસે,
 ધરા સખ કંઠમેં પીકર, વિષધર હો તો એસા હો.—સદા ૦ ૩
 શિરોંકા કાટ કર અપને, ક્રિયા જખ હોમ રાવનને,
 દિયા સખ રાજ્ય દુનીયાકા દિલાવર હો તો એસા હો.—સદા૦ ૪
 કીયા નંદીને જા બનમેં, કઠન તપ કાલકે ડરસેં,
 બનાયા ખાસ ગન અપના, અમર કર હો તો એસા હો.—સદા૦ ૫
 બનાયે બીચ સાગરમેં, ત્રીન પુર દૈત્યસેનાને,
 ઉડાયે એકહી સરસેં, ત્રિપુરહર હો તો એસા હો.—સદા૦ ૬
 દક્ષકે યજ્ઞમેં જાકર, તજ જખ દેહ ગિરિજાને,
 કીયા સખ ધ્વંસ પલભરમેં, ભયંકર હોતો એસા હો.—સદા૦ ૭
 દેવ નર, દૈત્ય ગન સારે, જપે નિત નામ શંકરકા,
 વો પ્રદ્ધાનંદ દુનીયામેં, ઉજાગર હો તો એસા હો.—સદા૦ ૮

(૯૦)

ભારત સાવિત્રી*

(શ્લોકો)

માતાપિતૃ સહસ્રાણિ પુત્રદારશતાનિ ચ,
સંસારેષ્વનુભૂતાનિ, યાંતિ યાસ્યંતિ ચાપરે-૧
હર્ષસ્થાન સહસ્રાણિ, ભયસ્થાન શતાનિ ચ,
દિવસે દિવસે મૂઢભાવિશંતિ ન પંડિતમ્-૨
ઉર્ધ્વં બાહુ વિરૌઘ્યેષ, ન ચ કશ્ચિત્ શૃણોતિ મે,
ધર્માદર્થશ્ચ કામશ્ચ, સ કિમર્થં ન સેવ્યતે.-૩
“ન જાતુ કામાન્નભયાન્ન લોભાદ્,
“ધર્મ” ત્યજેન્નૃવિતસ્યાપિ હેતોઃ;
“ધર્મો નિત્યઃ સુખ દુઃખેત્વનિદ્રયે,
“જીવો નિત્યો હેતુરસ્યત્વનિત્યઃ” — ૪
ઇમાં ભારતસાવિત્રીં, સાયંપ્રાતઃ પઠેન્નરઃ,
સ ભારત ફલં પ્રાપ્ય, પરં બ્રહ્માધિગચ્છતિ ૫.

કૃષ્ણસ્તુતિ.

૫૬ ૫૬

(રાગ કન્યાણુ ધ્રુપદ ચોતાળ)

મોહન માધવ મુકુંદ મરહન,
મુરારી, મધુસૂદન મદન મનોહર—મોહન (ટેક)
કમલનયન કર્ણાકર કેશવ—
કમલાપતિ કીરતાર કદમ્બર—
કૃષ્ણ કૃપાનાથ કાલિંદીપર, જગન્નાથ જગદીશ,
જગધર જગજીવન જયકર —મોહન ૧

* જુઓ પાન ૧૨ ૫૬ ૪ થું ગુજરાતી ભાષાંતર.

(૯૧)

મધુરાષ્ટક.

૫૬ ૬૦. (રાગ-ભૈરવ)

મધુરાધિપતેરખિલં મધુરં—!

અધરં મધુરં વહનં મધુરં, નયનં મધુરં હસિતં મધુરં,
હૃદયં મધુરં ગમનં મધુરં મધુરાધિપતેરખિલં મધુરં !—૧
વચનં મધુરં ચરિતં મધુરં, વસનં મધુરં વલિતં મધુરં,
ચલિતં મધુરં ભ્રમિતં મધુરં, મધુરાધિપતેરખિલં ૦ ! ૨
વેલુર્મધુરા રેલુર્મધુરા : પાણીર્મધુરૌ : પાઠૌ મધુરૌ;
નૃત્યં મધુરં સખ્યં મધુરં, મધુરાધિપતે રખિલં ૦ ૩
ગીતં મધુરં પીતં મધુરં, ભુક્તં મધુરં સુપ્તં મધુરં,
રૂપં મધુરં તિલકં મધુરં, મધુરાધિપતેરખિલં ૦ ! ૪
કરણ્યં મધુરં તરણ્યં મધુરં, હરણ્યં મધુરં રમણ્યં મધુરં;
વમિતં મધુરં શમિતં મધુરં, મધુરાધિપતે રખિલં ૦ ! ૫
ગુન્જ મધુરા માલા મધુરા, યમુના મધુરા વીચી મધુરા;
સલિલં મધુરં કમલં મધુરં, મધુરાધિપતે રખિલં ૦ ! ૬
ગોપી મધુરા લીલા મધુરા. યુક્તં મધુરં ભુક્તં મધુરં;
રૂપં મધુરં શિષ્ટં મધુરં, મધુરાધિપતે રખિલં મધુરં—૭
ગોપા મધુરા ગાવો મધુરા, મઘિ મધુરા સૃષ્ટિર્મધુરા;
હલીતં મધુરં ક્ષલિતં મધુરં મધુરાધિપતે રખિલં મધુરં—૮

(૯૨)

દત્તમહિમ્ન : સ્તોત્ર.

૫૬ ૬૧

(હરિગીત છંદ)

જય દત્ત દીનદયાલુ ગુરુવર, કલ્પતરુવર કામના,
નિજ ભકતભવભય ભંજના, વિરકત હરસરંજના;
સર્વજ્ઞ સર્વાધાર સદ્ગુરુ, સ્નેહસરવરમાં ભ્રમું,
ઉન્મત્ત બાલ, પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૧

વેદાર્થવર્ણાશ્રમત્રયી, ગુણલોકને સાધનત્રયી;
ચમ્પક્રિંચિદ્ભૂતિત્રયી, વિરંચી હરિહર મુખમયી;
આત્રેય આનંદ બોધ ઉપરતિ, પ્રભામૂર્તિને નમું,
ઉન્મત્તબાલ પિશાચવત્જડ દત્ત પદરજમાં રમું —૨

સંસ્કૃતિ જટાબુટ ચંદ્રચૂડિત, ગંગશિરપર સાજતી
કરકંઠ હૃદયે માલ 'સોહ', ભસ્મ ભાલ વિરાજતી;
ભવકેતકી સુખલેશકંટક, ભાન ભુલી હું ભ્રમું,
ઉન્મત્ત બાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૩

અવધૂત ધૂલિત અંગરાગ, વિરાગ વસ્ત્ર દ્વિગંભરા,
કર કમંડલુ શંખ પદ્મ, ત્રિશૂલ ચક્ર ગદાધરા;
જગતવંદ્ય શ્રીપાદવલ્લભ પાદુકા પદમાં નમું,
ઉન્મત્ત બાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૪

માતા પિતા ત્રાતા અધિપ તું અંતરાત્મા જયકરા,
સર્વસ્વ યોગ ક્ષેમ કૃત તું, સર્વ જીવન ભયહરા;
તવમુખકરણ શિવચરણ શરણે સર્વ ત્યજને હું શમું,
ઉન્મત્ત બાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૫

મુજ આધિવ્યાધિ દેન્ય દુઃખો, તાપ પાપો પરિહરી,
 આરોગ્ય વિદ્યા આયુઃ શ્રીયશ લાભ આપો નૃહરિ;
 શ્રી વિશ્વવાસિત વાસુદેવાનંદ ગુરુ ચરણે નમું,
 ઉન્મત્ત બાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૬
 દેહિ ગુરુ સત્સંગતિ, અતિ ધર્મપ્રીતિ સન્મતિ,
 દેહિ ગુરુપદ યોગયુક્તિ, ભુક્તિ મુક્તિ સદ્ગતિ;
 અનુગ્રહ કટાક્ષે અભયવર, આનંદ અમૃતમાં શમું,
 ઉન્મત્ત બાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૭
 પુરાણ પુરુષોત્તમ પ્રભાકર વર્ણ તમપર જાણું હું,
 મૃત્યુ તરે જે એમ જાણે, ન અન્ય પંથ પ્રમાણું હું,
 ત્યજી માનમદ સજી મુદિત આશય, લોકવૃજમાં હું જમું
 ઉન્મત્ત બાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું —૮
 એ પૂર્ણ છે, આપૂર્ણ પણ છે, પૂર્ણથી એપૂર્ણ છે,
 એ પૂર્ણમાં આ પૂર્ણ જાતાં પૂર્ણ એક અવશિષ્ટ છે;
 સર્વત્ર વ્યાપક વ્યોમવત્ એ પ્રણવ પ્રહ્લપદે નમું,
 ઉન્મત્તબાલ પિશાચવત્જડ દત્ત પદરજમાં રમું —૯
 હિરણ્ય જ્યોતિર્મંડલે મુજ ઇંદ્રમુખ વિલસી રહ્યું;
 જે પુરુષ આદિત્યમાં હૃદયમાં જગતમાં જે તેજ હું;
 હિંમત્ત મોહને શોક કયાં? એકત્વ અનુભવી જ્યાં શમું,
 ઉન્મત્તબાલ પિશાચવત્જડ, દત્ત પદરજમાં રમું—૧૦

૫. નવગ્રહમંત્ર અને જપ સંખ્યા.

સૂર્યમંત્ર— જપા કુસુમ સંકાશં કારયપેયં મહાદ્યુતિમ્
 (૭ હજાર) તમોરિં સર્વ પાપહં પ્રણુતો સ્મિ દિવાકરમ્ ૧
 ચંદ્રમંત્ર— હધિ શંખ તુષારાભં ક્ષીરોદ્ધાર્ણવ સંભવમ્
 (૧૧ હજાર) નમામિ શશિનં સોમં શંભોર્મુકુટ ભૂષણમ્ ૨

- મંગળમંત્ર— ધરણી ગર્ભ સંભૂતં વિદ્યુતક્રાન્તિ સમપ્રભમ્
(૧૦ હજાર) કુમારં શક્તિ હસ્તં ચ મંગલં પ્રભુમામ્યહમ્ ૩
- બુધમંત્ર— પ્રિયંશુ કલિકારયામં રુપેણ પ્રતિમં બુધમ્
(૪ હજાર) સૌમ્યં સૌમ્ય ગુણોપેતં તં બુધં પ્રભુમામ્યહમ્ ૪
- ગુરુમંત્ર— દેવાનાં ચ ઋષીણાં ચ ગુરુ કાંચન સન્નિભમ્
(૧૬ હજાર) બુદ્ધિભૂતં ત્રિલોકેશં તં નમામિ બ્રહ્મરૂપતિમ્ ૫
- શુક્રમંત્ર— હિમકુન્દ મૃણાલાભં દૈત્યાનાં પરમં ગુરુમ્
(૧૬ હજાર) સર્વશાસ્ત્ર પ્રવક્તારં ભાર્ગવં પ્રભુમામ્યહમ્ ૬
- શનીમંત્ર— નીલાંજન સમાભાસં રવિપુત્રં ચમાગ્રજમ્
(૨૩ હજાર) છાયા માર્તંદુર સંભૂતં તં નમામિ શનૈશ્ચરમ્ ૭
- રાહુમંત્ર— અર્ધકાયં મહાવીર્યં ચંદ્રાદિત્ય વિમર્દનમ્
(૧૮ હજાર) સિંહિકા ગર્ભ સંભૂતં તં રાહું પ્રભુમામ્યહમ્ ૮
- કેતુમંત્ર— પલાશ પુષ્પ સંકાશં તારકા બ્રહ્મસ્તકમ્
(૧૭ હજાર) રૌદ્રં રૌદ્રાત્મકં ચેરં તં કેતું પ્રભુમામ્યહમ્ ૯
- ધર્મિ વ્યાસ મુખોદ્ગીતં યઃ પઠેત્સુ સમાહિતઃ
દિવા વા ય દિવા રાત્રૌ વિશ્વશાન્તિર્ભવિષ્યતિ ૧૦
- નરનારી નૃપાણાં ચ ભવેદ્દુઃ સ્વપ્નનાશનમ્
ઐશ્વર્ય મતુલં તેષા મારોગ્યં પુષ્ટિ વર્ધનમ્ ૧૧
- બ્રહ્મ નક્ષત્રજ્ઞઃ પીઠા તસ્કરાગ્રી સમુદ્ભવાઃ
તાઃસર્વાઃપ્રશમં યાન્તિ વ્યાસો યુતે ન સંશયઃ ૧૨

રામસ્તુતિ

પદ ૬૨.

શ્રીરામચંદ્ર કૃપાળુ ભજ મન, હરણુ ભવભય દારૂણ,
નવકંજ લોચન કંજમુખ, કરકંજ પદ કંજારૂણ;

(૯૫)

કંઠર્પ અગણિત અમિત છળી, નવનીલ નીરઢ સુંદર,
પટપીત માનહુ તડીત રૂચિશુચિ નૌમિં જનક સુતાવર.
શિર કિરીટ કુંડલ તિલકચાડ, ઉદાર અંગ વિભૂષણ,
આજનભુજશરચાપધર, સંગ્રામજીતખરદુષણ.
ભજ દીનખંધુ દીનેશ ઘનવહલન દુષ્ટનિકંઠન,
રધુનંદ આનંદકંઠ, કૌસલચંદ દશરથનંઠન.
મતિ વહતિ તુલસીદાસ શંકર, શેષ મુનિમન રંજન,
મમ હૃદયકંજ નિવાસ કર, કામાદિખલહલ ગંજન.

—:ૐ ઊં જ:—

ગુરુસ્તુતિ.

ૐ બ્રહ્માનંદં પરમ સુખદં કેવલં જ્ઞાન મૂર્તિં
દ્વંદ્વાતીતં ગગનસદૃશં, તત્ત્વમસ્યાદિ લક્ષ્યં
એકં નિત્યં વિમલ મયલં, સર્વધીસાક્ષીભૂતં
ભાવાતીતં ત્રિગુણ રહિતં, સદ્ગુરૂંત્વાં નમામિ ૧
અખંડાનંદબોધેન, શિષ્ય સંતાપહરિણે
સમિચ્છદાનંદરૂપાય, રામાય ગુરવે નમઃ ૨
શંકરં શંકરાચાર્યં, કેશવં બાદરાયણમ્
સૂત્રભાષ્યકૃતૌ વંદે, ભગવન્તૌ પુનઃ પુનઃ ૩
અજ્ઞાન તિમિરાન્ધરસ્ય, જ્ઞાનાંજન શલાકમા
ચક્ષુરન્મિલિતં થેન, તસ્મૈશ્રી ગુરવે નમઃ ૪
શ્રુતિ સ્મૃતિ પુરાણાના, માલયં કરુણાલયમ્
નમામિ ભગવત્ પાદ શંકર લોક શંકરમ્

ભગવત્લીલા

૫૬' ૬૩ (રાગ-ઘરવાપીલુ.)

જોગીંદ્રપણું શીવજી તમારું મેં જાણ્યું,
 જટામાં ઘાલીને રત્ન આ ક્યાંથી આણ્યું રે—ટેક
 પીળી પીળી પટોળી ને અંગે છે ગોરી,
 શીદને છુપાવે શિવજી છતી થઈ છે ચોરી—જોગીંદ્ર ૧
 ભોળા ભોળા શંભુ તમને વિશ્વ વખાણે,
 તમારી કળા તો શિવજી કોઈ નવ જાણે—જોગીંદ્ર ૨
 વિભૂતિ ચોળીને શિવજી વાળ્યો આડો આંક,
 આવે આવે લક્ષણે પાણી ન પાવું ટાંક—જોગીંદ્ર ૩
 કોઈ લાવે હાથે ઝાલી કોઈ લાવે ખાંડે ઝાલી,
 તમે તો લાવ્યા શિવજી જટામાં રે ઘાલી—જોગીંદ્ર ૪
 ઓળી પંખોળી શિવજી જટાઓ છોડાવું,
 જો નિકળે નારી તો ફરી ના બોલાવું—જોગીંદ્ર ૫
 નંદીનું વાહન કીધું કોટે કાળી નાગરે,
 આકડાની કુંપડીમાં રથોક માગે ભાગરે—જોગીંદ્ર ૬
 હાથમાં હી સોટા ને જગલમાં હી કુંડી,
 લીલી લીલી ભાંગ પીએ ભોળોનાથ જોગી—જોગીંદ્ર ૭
 વિજયાની રોટી કીધી વિજયાનું શાક,
 પીરસે પાર્વતીને જમે ભોળોનાથ —જોગીંદ્ર ૮
 ભોળા ભોળા શંભુ તમે દેવના છો દેવ,
 બ્રહ્મા વિજયુ નિત્ય કરે તમારીજ સેવા —જોગીંદ્ર ૯
 આક ધંતુરો શિવજી ભાંગનાં છો ભોળી,
 નરસિંહ મહેતાના સ્વામી અવિચળ જોગી—જોગીંદ્ર ૧૦

(૯૭)

હરિહર અલખ લીલા

૫૬ ૬૪

(લાવણી)

કૈલાસ ગિરિસેં આયેરે સદાશિવ, નંદ ચેર અલખ જગાયોરે,
બકે પાર નિગમ નહિ પાવત, સો આપહિ ગોકુલ આયોરે-૧
મૈયા યશોદા બાલ ઝુલાવત, પાલણીયે પોઢાવત રે,
વિષ વિષ ખેલ ખેલાવત પ્રેમ સેં, ગોવિંદકા ગુણ ગાવતરે-૨
પાઠાંગુઠ કરઝહી મુખ ધાવત, મોહન મોહ લગાવતરે,
મિલીત દગે સ્મિતભર મુખ સેં, હરિ વ્રજલલના લોભ જગાવતરે-૩
લોચન ખોલકે નંદન નિરખત, અલખ ધૂન કહાંસે આધરે,
છોરી રમત લખ અલખ ભયો તખ, માત યશોમતિ ધાયીરે-૪
ભિક્ષા લેકે આયી નંદરાની, શંકર શીશ ધૂનાયો રે,
નગન દેખકર ગઈરે ભુવનમેં, અંબર લાય ઓઢાયો રે-૫
કયા કરેં મૈયા તેરા પાટ પીતાંબર, હમં તો દિગંબર રાયારે
કયા કરેં ચંદન કંચન માલા, હમતો વિભૂતિ લગાયારે-૬
ચાહત ન ભિક્ષા અયાચક દિક્ષા, પરમાનંદમેં બાયારે,
તેરે બાલકકે હરશન કરનેકે અલખ જગાવત આયારે-૭
હાથ બેરકે કહત નંદરાની, તુમને અલખ જગાયોરે,
માલક નિંદ ધરત ન દિગંબર તુમસે જાત ડરાયો રે-૮
મકી દ્રષ્ટિ સકલ સૃષ્ટિપર, ઓ કયુ જાત ડરાયોરે,
જગ જીવન વો હિ અલખ નિરંજન, વો કયુ ભુવન છુપાયોરે-૯
શાવ, બલા સખ દુર કરેં મૈયા, શૃંગીનાદ બબાયોરે,
પાલકુબ્ધકું લે આધ નંદરાની, શંકર શીશ નમાયો રે-૧૦
ફરમો ૭ શરૂ)

(૯૮)

હપ્પા દ્રશ્ય દરસ સખ ભુલે, શંકર અલખ લખાયેરે,
ચિરંજીવો મૈયા તેરા બાલક, તુમને સખ સુખ પાયેરે-૧૧
આશીશ હેકર લોલે ગયે શંકર, સખમેં અલખ જાચેરે,
હિંમત હરિ મુખ નિરખી પારણે, આનંદ અમૃત પાયેરે-૧૨,

અવતારલીલા

પદ ૬૫

આબ્યા શ્રીગોકુલ તારવા, છબીલો લાલ આબ્યા શ્રીગોકુલ તારવા.
વસુદેવદેવકી ચેર જન્મ ધર્યો-છે, નંદજીની ગૌધેન ચારવા
છબીલો કહાન૦ ૧.

માશી પૂતનાના બહાલે પ્રાણજ લીધા, મામા તે કંસને મારવા
છબીલો કહાન૦ ૨

ટચલી આંગળીએ બહાલે ગોવર્ધન તોલ્યો, ધંદ્રના માન ઉતારવા
છબીલો કહાન૦ ૩

વંદ્રાતેવનની કુંજ ગલીમેં, ગોપીઓને રાસ રમાડવા
છબીલો કહાન૦ ૪

નરસી મ્હેતાના પ્રભુ સ્વામી શામળીઆ ભૂમીનો ભાર ઉતારવા
છબીલો કહાન૦ ૫

નાગદમન

પદ ૬૬

જમુનામેં કુહ પર્યો કનકયોર તેરો, જમુનામેં કુહ પર્યો—ટેક
કાળો કાળો નીર કાલિ હીકો બરીયો,

નીર દેખીને ના ડર્યો—કનકયો તેરો ૧

માતા જયોદા રૂદન કરે છે,

નયનમેં નીર બર્યો—કનકયો તેરો ૨

(૯૯)

ટચલી આંગળીએ વહાલે ગોવર્ધન તોળ્યો,
 ઇંદ્રકો માન હર્યો—કનકજ્યો તેરો. ૩
 બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરનાં ગુણ,
 ચરણમેં ચિત્ત ધર્યો—કનકજ્યો તેરો. ૪

નાગદમન

૫૬ ૬૭

જળ કમળ છોડી જાને બાળા, સ્વામી અમારો જાગશે!
 જાગશે તને મારશે, મને બાળ હત્યા લાગશે—જળાં ૧
 કહેરે બાળક તું મારગ ભૂલ્યો, કે તારા વેરીએ વળાવીયો
 નિશ્ચય તારો કાળજખૂંટ્યો, અહિંઆં તું શીઠ આવી ઓ—જળાં ૨
 નથી નાગણ હું મારગ ભૂલ્યો, નથી મારા વેરીએ વળાવીયો.
 મથુરા નગરીમાં ભુગદું રમતાં, હું નાગનું શીશ હારીયો—જળાં ૩
 રંગે રૂંડો રૂંપે પ્રેરો, દીસતો કોડીલો કોડામણો.
 તારી માતાએ કેટલા જન્મ્યા, તેમાં તું અળખામણો—જળાં ૪
 મારી માતાએ બેઉ જન્મ્યા, તેમાં હું નટવર નહાનડો
 જગાડ તારા નાગને મારું નામ કૃષ્ણજી કહાનડો—જળાં ૫
 લાખ સવાનો મહારો હાર આપું, આપું તુજને દોરીઓ;
 એટલું મારા નાગથી છાનું, આપું તુજને ચોરીઓ—જળાં ૬
 શું કરું નાગણ હાર તારો, શું કરું તારો દોરીઓ;
 શાને કાજે નાગણ તારે, કરવી ધરમાં ચોરીઓ—જળાં ૭
 ચરણ ચાંપી મૂંછ મરડી, નાગણે નાગ જગાડીઓ;
 ઉઠાને બળવાંતા કોઇ, બારણે બાળક આવીયો—જળાં ૮
 બેઉ બળીઆ બાથે વળગીયા, કૃષ્ણે કાળીનાગ નાથીઓ,
 સહસ્ર દેણા પુકવે જેમ, ગગન ગાજે હાથીઓ—જળાં ૯

(૧૦૦)

નાગણ સૌ વિલાપ કરે જો, નાગને બહુ દુઃખ આપશે;
મથુરાં નગરીમાં લઈ જશે, પછી નાગનું શીશ કાપશે—જળ૦ ૧૦
ઘેઉ કરભેડી વીનવે સ્વામી, મુકો અમારા કંથને,
અમે અપરાધી કંઈ નવ સમજ્યાં, ન ઓળખ્યા ભગવંતને—જળ૦ ૧૧
ધાળ ભરી ભરી મોતીએ, શ્રીકૃષ્ણને ત્યાં વધાવીએ,
નરસૈયાના નાથ પાસેથી નાગણે નાગ છોડાવીએ—જળ૦ ૧૨

બંસીલીલા

(ગરબો) ૫૬ ૬૮

યમુના તીરે કનૈયો બંસી લેકે ખડે (૨)
બંસી લેકે ખડે—બંસી લેકે ખડે—યમુના૦
હાં હાં બંસી બળવે, કહાનો ધેનુ ચરાવે,
બંસીના નાદે સઉનાં મન હરે
નહિ ઘાસ ચરે નહિ પાણી પીયે—બંસી લેકે ખડે૦
સઉનાં મન હરે સઉને વશ કરેરે—બંસી લેકે ખડે૦
ગોપી મહિ વેચવાને પંથે પડે
કાનો દાણ માગી મારગ રોકે
નહિ કાંઈથી બીયે નહિ જાવા દીયેરે—બંસી લેકે ખડે૦
ગોપી ટોળે મળીને સઉ વાતો કરે
જઈશું યમુના તીરે મળશું નંદકુવરને—બંસી લેકે ખડે,
યમુના તીરે કનૈયો બંસી લેકે ખડે

(૧૦૧)

રાસલીલા

૫૬ ૬૯

વાગે છે રે વાગે છે ! વૃંદાવન મોરલી વાગે છે !
તેનો નાદ ગગનમાં ગાજે છે ! વૃંદાવન૦—૧
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, હહીંનું દાણુ જ માગે છે વૃંદાવન૦—૨
વૃંદાવનમાં રાસ રમ્યો છે !
પ્રભુ રાસેશ્વર ત્યાં બિરાજે છે ! વૃંદાવન૦—૩
પીળાં પીતાંબર જરકસી જામાં,
પીળો તે પટકો સુહાગે છે વૃંદાવન૦—૪
કાને કુંડળ ને માથે મુકુટ,
મુખપર મોરલી બિરાજે છે ! વૃંદાવન૦—૫
વૃંદાવનની કુંજ ગલીઅનમાં,
ઠહાલો થનક થનક થઈ નાચે છે વૃંદાવન૦—૬
ખાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધરના ગુણ,
દર્શનથી દુઃખડાં ભાગે છે વૃંદાવન૦—૭

વસંત લીલા

૫૬ ૭૦ (કાગણુ હોરી) કુમરી

ખેલી આજ અજબ મૈને હોરી ! (૨)
હોરી (૨) સખિ ! આજ અજબ ખેલી હોરી !
રાસ રસિક નટવર પિયુ સંગે, લોક લાજ સખ તોરી—ખેલી આજ ઠોંક
પિયુવર રયામ અસંગ અભિરામ, મૈતો રંગીલી ગુણગોરી !
રંજરસભરી કરધરી પીચકોરી, પિયુ પટકુલપે મૈ છોરી—
ખેલી આજ અજબ૦ ૧

(૧૦૨)

હાં હાં કહત મોકું સાન કરત મોકું લાજ લખાવત ભોરી !
 બારબાર રસ રંગે ભીંભવું (પિયુ) મોકું હસાવત અનોરી—ખેલી૦ ૨
 અંતર રાચું ન પેખું પાછું, મદમાતી ગુમાની કિશોરી,
 પિયુ આય અચાનક ડરયો અખીર મુખ, મીંચ ગધ નેનનભોરી—
 ખેલી-૩

હાથ પકર મોકું માર ચપોટ ડર ! કર ગાલ ગુલાલ સુકેલી,
 રંગ રેલકી હેલી મચાવી, લીયો ચાતકચિત મુજ ચોરી—ખેલી૦ ૪
 દેખ લીયો સખ ખેલ અલખકો ગાવત ગુણીજન હોરી
 હિંમત હરખત અંતરનીરખત, તુચ્છ વિષય સખ ઢોરી—ખેલી૦ ૫

રાધાવું રસજીવું

૫૬ ૭૧

શ્યામ રંગ સંગે ન ભઠિ, મારે આજ પછી શ્યામ રંગ ટેક.
 કાળી કરતુરીની ખીંઠગી કર નહિ, કાજળ ન નેણ અંભવું
 સખી આજ પછી—૧

કાળી રેશમની કંચુકી ન પહેરું, કુણાના જળમાં ન નહાવું—
 સખી૦ ૨

કાળો રંગ શામળાની સુરતી જગાડે, લહે લગાડી તન ભાન
 ભુલાડે—સખી૦ ૩

મનડું મોહનજીને મળવા તલસાવેત્રેહ અગ્નિમાં ઠાલો નિત્ય પ્રભજે
 બોલાવું તેમ તેમ આડુંએ ભાજે ભોળી ભામાને મુને ભુલમાં
 ભમાવે—સખી૦ ૪

હિંમત સખીને શીખ સુણાવે, પ્રેમે પાતળીએ વશ થઈ આવે
 ધીરજ ધરી, વલોપાત વિલાવે શ્યામ સુંદર ઝટઝટ આવે—સખી૦ ૫

(૧૦૩)

પ્રેમ બંધનની વિલક્ષણતા

પદ ૭૨ (નૃત્ય)

કનૈયો તેરો કારો મૈ કૈસે ખ્યાહું રાધા !
 વનમાળી તેરો કારો, મૈ કૈસે ંટેક.
 તેરો કનૈયો ઐસો કારો જૈસી રેન અધેરી, માધ,
 મોરી રાધિકા ઐસી ગોરી,
 નવલખ તારા વામે અંદાકો ઉજારો—મૈ કૈસે૦ ૧
 કારો કારો મત કહે ગ્વાલન, વોહિ જગઉજારો મોહન
 નાગ નાથ કે નાચ્યો શિરપર
 નાગ પુંકારે બહન ભયો કારો—મૈ કૈસે૦ ૨
 બિન્દ્રાબનમે અંસી બજવે, ઓઢેકમલીયાં કારી મોહન
 છીન છીન દધી માંખન ખાવે,
 કૈસે ચલે હાં મેરી રાધાકો ગુજારો !—મૈ કૈસે૦ ૩
 મેરો દુહારો ઐસો નાહિ સખ પ્રજ જીવન હારો
 તેરી રાધિકા કામનગારી વામે ભયો વો માખન હારો—મૈ કૈસે૦ ૪

પ્રભુ પરાયણતા

પદ ૭૩ (કેરતો) નૃત્ય

મોરી ધીરેસે ગગરીયાં ઉતાર દીનેરે (૨)
 ઉતાર દીનેરે, ઉતાર દીનેરે—મોરી ધીરેસે૦ કેક
 કંકર કુછઆં, પાતાળ પાની,
 ભરત ભરત મૈતો થક ગધરે—મોરી ધી૦ ૧
 અંતરબની તુમ પ્રેમકી ખ્યાસીમે
 અખીઆંસે અખીયાં મીલાય લીનેરે—મોરી ધી૦ ૨

(૧૦૪)

અચલ ભક્તિ

૫૬ ૭૪

પ્રજા બહાલુરે, વૈકુંઠ નહિ આવું
ત્યા નંદકુંવર કયાંથી લાવુંરે—વૃજ૦
ત્યાં લલિત ત્રિભંગી નથી ગિરધારી
ત્યાં ન મળે અખુભાન દુલારી (રાધા)
જેને નીરખતાં આંખ ઠરે મારી—વૃજ૦ ૧
ત્યાં જમુનાજી ગિરિવર છેજ નહિ
ત્યાં મારું મન ઠરે જ નહિ—
મારા પ્રાણ પ્રસન્ન ત્યાં રહેજ નહી—વૃજ૦ ૨
ત્યાં પ્રદાવન નહિ રાસ નહિ
પ્રજાવર્નતાસંગ વિલાસ નહિ,
વેણું વૈષ્ણવી વાચાને અભ્યાસ નહિ—વૃજ૦ ૩
સુખ સ્વર્ગનું કૃષ્ણ વિના કડવું,
રહુને ન ગમે દેવસદન અડવું,
ધિક ધિક એ સુખ ભોગી પડવું—વૃજ૦ ૪

પ્રભુની વિભુતા

૫૬ ૭૫

ગોકુલમેં સહી, મથુરામેં સહી
તોંરી ખંસી બજત હૈ કહીં ન કહીં !
મંદરમેં સહી, મધુબનમેં સહી !
રહો ખંસી બજતે કહીં ન કહીં !
અજગવાલન બ્યાકુલ ભાગ ચલી !
સુન મુરલીકી ધુન ગૃહ ત્યાગ ચલી !

(૧૦૫)

મોઢે ખોજત કુંજ નિકુંજ ગલી !

કહાં શ્યામ અલી કહાં શ્યામ અલી !

નયનમેં સહી ! મોરે મનમેં સહી !

ઉસે હુંદ નિકાલો કહીં ન કહીં !

શ્રી કૃષ્ણ સંદેશ. (સખ્યભાવ)

પદ ૭૬ (મિશ્ર ગઝલ)

મુઝકો આનેમે તો કુંછ, ભારતમેં ઇનકાર નહિ.
પર ખુલાકો મેરે (ખુદ) આપહિ તમ્બાર નહિ !
પહેલે પેદા તો કરો, દેવકી માતા કોઈ;
ગોંદમેં ઉસીકી મુઝે, આનેમેં ઇનકાર નહિ. ૧
નંદ વસુદેવકી મુરતહે યહાં કીસ કીસકી;
કંસ ઔર કાલ યવનસે મુઝે કુંછ ખ્યાર નહિ. ૨
કોઈ કહેતા હે કી, ભારતકો કીયા ગારત મૈને !
મય ન.હોતા તો યહાં, હોતી તકરાર નહિ ! ૩
કોઈ અરબુન હો તો મૈ ગીતા સુનાઉ આકાર,
મેરે ઉપદેશકો તુમ લોક સબવાર નહિ ! ૪
મય તો યહ માનતા હું, સત્યકી સદા જય હોતી હય
સતમેં જો યહહે ઉન્હે, હોતી કબી હાર નહિ. ૫
સતીયા સત નવ મુકીએ સત છોડે પત બાય
સતકી બાંધી લક્ષ્મી શ્રીર મીલેગી આય. ૬

(૧૦૬)

ધોળ સંગ્રહ.

—+*+—

વૃજયાત્રા

૫૬ ૭૭

ધન્ય શ્રીજમુના, કૃપા કરી શ્રીગોકુલ વજ સુખ આપજો.
વજની રજમાં અહર્નિશ અમને સ્થિર શાંતિમાં સ્થાપજો. ટેક
તમે મ્હોટા છો શ્રીમહારાણી, તમે જીવ તણી કરૂંણાજાણી.
શરણે લેજો અમને તાણી ધન્ય શ્રીજમુના—૧

શ્રીવૃંદાવનની વાટમાં, ન્હાવું શ્રીજમુના ઘાટમાં,
વહાલે રાસ રમાડ્યાં રાતમાં, ધન્ય—૨

ચાલો તો થઇએ વજવાસી, પરિક્રમા કરીએ ચોરાસી.
મહારા જન્મ મરણની ટળે ફાંસીરે ધન્ય—૩

વજ જીવનની કરીએ સેવા, અરપીએ લોગ વિવિધ મેવા,
વૈષ્ણવને લાભ ઘણો લેવા, ધન્ય—૪

શ્રીગોકુલ મથુરાની મધ્ય વળી, વૃંદાવનકી એ કુંજ ગલી.
મહારાજ અમને ત્યાં મળીયા,

મારા સકલ મનોરથ સફળ થયારે, ધન્ય—૫

નંદજનો લાલો વનમાળી કાલિંદી તટ ધેનુ ચારી,
વહાલો હસી હસી હમથું લે તાળીરે. ધન્ય—૬

જીવ જાણે શ્રીજમુના નાહીયે, એવા અખંડ વજવાસી થઇયે
એ નૌતમ લીલા નિત્ય ગાઇયે. ધન્ય—૭

(૧૦૭)

વિરહવ્યથા

૫૬ ૭૮

કોઈ મને કૃષ્ણ દેખાડોરે શ્રીગોકુળમાં,
કોઈ મને પ્રભુજી મેળાવોરે મધુ વનમાં;
મેરિ મતિ હરિ તેરો મર્મ ન જાણે,
વનમાં ફરે બહાલો તનમાંરે મધુવનમાં. કોઈ મને. ૧
સકળ બન દુંદયા સકળ વ્રજ થેર્યા,
અતિરે ઉઠાસી મારા તનમાંરે મધુવનમાં કોઈ મને. ૨
અમર ચિર પહેર્યા મેઘાડંબર આઢયાં,
પુલડાં વીણતી બાગનમાંરે મધુવનમાં. કોઈ મને. ૩
ફાટયાં ચીર ને હાર મારા તુટયા.
નીર ભરાયાં લોચનમાંરે મધુવનમાં. કોઈ મને. ૪
સુરદાસ કહે પ્રભુ તીહારે મીઠનકું.
અતિરે ઉલટ મારા તનમાંરે મધુવનમાં. કોઈ મને. ૫

વ્રજવિરહ

૫૬ ૯૬

વ્રજના જીવન કરું વિનતિરે, હો શ્રીગોકુળના. ચંદ
વેગે તે આણ્યાં મોકલો હો શ્રીવલ્લભનંદ. વ્રજના ટેકો ૧
તમારા દર્શન વિના શ્રીવલ્લભરે કહોજી કેમ રહેવાય;
મનડુ તે કઈ પેરે વાળીએ. નયણે નીર ભરાય. ૨
અરજ સુણો આહર કરીરે, શ્રીજમુનાજીરે માય;
વિભેગતણાં દુઃખ દોહલાં, કહોજી કેમ રહેવાય.—વ્રજ ૩
નયણાં ભરી કયારે નીરખશું રે શ્રીઠંદ્રાણીનો ઘાટ.
અંતરમાં ઇચ્છા ઘણી, જોઉં છું રે વ્રજની વાટ.—વ્રજ ૪

દુર રહે કેમ ચાલશે, કહોને ક્યાંની એ રીત
 આજ કાલનું કોઈ નથી, એ છે પૂર્વની પ્રિત.—મજ ૫
 હરિરે હમ્યાના જાણે છે રે, એ છે પૂર્વનો સ્નેહ,
 દીન જાણીને દયા કરે, નહીં તો તજશું આ દેહ—મજ ૬
 તન સુકાઈ ત્વચાં થયાં રે, હરિ હળધર વીર,
 પાપી નયણાં ખુટે નહિ, ભરી ભરી આવે છે નીર.—મજ ૭
 મજમાં તે વાસ માંશું વીરારે, શ્રી ગોકુલ ગામ,
 શ્રી જમુનાજીને કાંઠે, શ્રાંકરાણીનું ઠામ.—મજ ૮
 રાંક ઉપર શાં રસણાં રે, તમે છે દીનદયાળ,
 હાસ પોતાનો જાણી ને ધરજે રે નિત્ય સંભાળ.—મજ ૯

એકાદશી વૃતચર્ચા

૫૬ ૮૦

ઉત્તમવ્રત એકાદશી સાહેલીરે, આજ મહારે અપવાસ
 જમનાજી જઈએ ઝીલવા સાહેલીરે; ટેક
 રંગીલી ગલી રળીયામણી સાહેલીરે, વૈષ્ણવની ભીડાભીડ—જમ૦
 સરખી સૈયર ટોળે મળી સાહેલીરે, સૌકોઈ દર્શન જાય—જમ૦
 સાકર કેરાં કરા પડયા સાહેલીરે, દુધડે વખ્યાં મેહ—જમ૦
 ગોકુલ ગામ રળીયામણું સાહેલી, સુંદર રે જમુના નીર—જમ૦
 શ્રી જમુનાજીમાં ઝીલતાં સાહેલીરે, તુટયા નવસર હાર—જમ૦
 મજવાસી સામા મળ્યા સાહેલીરે, ઠોર તણે નહીં પાર—જમ૦
 માધવદાસની વિનતી સાહેલીરે, આપોને મજમાંવાસ—જમ૦
 શ્રીજમુનાજી જઈએ ઝીલવા સાહેલીરે.

(૧૦૯)

એકાદશી વૃતચયાં

૫૬ ૮૧

ધન્ય એકાદશી, એકાદશી કરીએ તો વૈકુંઠ પામીએ.
 મારે એકાદશીનું વૃત કરવું છે, મારે ધ્યાન હરિનું ધરવું છે
 મારે વૈકુંઠમાં જઈ ઠરવું છે-ધન્ય એકાદશી. ૧
 જે કોઈ બાર માસ કરે એકાદશી, તેના અંતરમાં વસે અવિનાશી
 નહિ કરશે તે જશે હાથ ઘસી-ધન્ય એકાદશી. ૨
 મારે ગંગા ઘાટે જાવું છે, મારે જમનાજળમાં ન્હાવું છે
 મારે ભવસાગર તરી જાવું છે-ધન્ય એકાદશી. ૩
 જેણે એકાદશી વૃત કીધાં છે, તેના પાંચ પદારથ સિધ્યા છે
 તેને પ્રભુએ પોતાના કરી લીધાં છે,-ધન્ય એકાદશી. ૪
 અંબરીષે એ વૃત કીધું છે, દંડ દુર્વાસાએ લીધું છે;
 રસ કલ્યાણરાયે પીધું છે-ધન્ય એકાદશી. ૫

સ્વાગત સત્કાર

ધોળ ૮૨

મોહન મલપંતા ઘેર આવ્યારે,
 મહેતો લઈને મોતીડે વધાવ્યારે. ૧
 વહાલે મારે કંઠાણી દ્રષ્ટિએ જોયુંરે,
 બહેની મારે એ વરણું મન મોહ્યુંરે. ૨
 પડયું મારે નંદના કુંવર સાથે પાનુંરે,
 હવે હું તો કેમ કરી રાખીશ છાનુંરે. ૩
 દુરીજનને કહેવું હોય તે કહેજોરે,
 વહાલા મારા હૃદય કમલ વચ્ચે રહેજોરે. ૪
 ધન્ય ધન્ય ગોકુલના ગિરીધારીરે,
 વહાલાને જોવા મળી વૃજનારિરે. ૫

(૧૧૦)

હારે હું તો વલ્લભચંદ્રની હાસીરે,
હારે વહાલા કૃપા કરો વૃજવાસીરે. ૬

વહાલે મારે વૃજમાં તે આપ્યો વાસરે,
બલિહારી ગાય તે માધવહાસરે. ૭

વધામણી

પદ ૮૩

(સખી આજની ઘડી રળીયામણી. એ રાગ)

સખી આજની ઘડી રળીયામણી હોજી રે !
મારા ગુરુજી પધાર્યા તે વધામણી હોજી રે (૨)—સખી. ટેક
સખી સુરજ સોનાનો આજ ઉગીયો રે !
મારા ભાગ્ય તણો પાર જરી ના રહ્યો રે !—સખી.
સખી થાળ મોતી રત્નપુષ્પના ભરી રે,
ગુરુ રાજને વધાવું હું વહાલે કરી રે—સખી.
મળ્યાં તીર્થ સર્વ મુજ આંગણા મહી રે
આપે સુખ બહુ વાયુ શાંતિને વહી રે—સખી.
ગુરુ રાચે દીન જાણી કરૂણા કરી રે
મારા જન્મ મરણ કેરી આપદા હરી રે—સખી.
કીધી અખંડ સોહાગી કર અહીને રે
હર્યા તાપ પ્રભુ પ્રેમરસ પાઇને રે—સખી.
અણે જાણી હું તો આજ કૃતારથ થઇ જો
મારા અંતરની ઉરમીયો શમી ગઇ રે જો—સખી

(૧૧૧)

પ્રભુશરણતા

૫૬ ૮૪

સર્વ તણને બળએ શ્રી ગોવિંદને,
જે નારાયણ નોધારાના આધારજે;
ભાગે સંકટ કુહારે આ સંસારના,
જેના નામે ઉતરીએ ભવપાર જે—સર્વં

અપરમાને વચ્ચને ક્રુવળ વન સંચર્યા,
નારદજીએ દીધો છે ઉપદેશ જે;
જ્ઞાન ભક્તિવૈરાગ્ય તે મનમાં આણીયાં,
પ્રભુ ભજ્યા છે ત્યાં જઈ બાળેવેશ જે—સર્વં ૨

દૈત્યપુત્ર પ્રહલાદજી જે આગે થયા,
લાગ્યો છે કાંઈ પિતા પુત્રનો વાદ જે;
સ્તંભ થકી પ્રગટયારે નરસિંહરૂપ ધરી,
શ્રીમહાપ્રભુજીએ દીધો તેને સાદ જે—સર્વં ૩

લાખાગૃહમાં પાંડવોને આવી મળ્યા,
ભકતજનોને દીધી છે બહુ ધીર જે;
સમરણ પહેલા આગ્યા છોરે તમે રથામળા,
ભકતરે જન ઉગાર્યા પાંચે વીર જે—સર્વં ૪

સુહામાનું દરિદ્રપણું તો જાણીયું,
મુષ્ટિક તાંદુલ આરોગ્યા મહારાજ જે;
હાસ હયાના પ્રભુજીએ કરૂણા કીધી,
ભકત જનનાં કીધાં કોઠીક કાજ જે—સર્વં ૫

(૧૧૨)

ભજન મંજરી

શ્રુતિઓષ

૫૬ ૮૫

(ભારા વિનયી વિવેકે વિશ્વ વિજય વરતાવશેરે)

જય મંગળ સુખકર પ્રભુ ચરણ કમળ ચિત્ત રહાઈએરે;
ભવભય દુઃખહર આ શ્રુતિઓષ ઉરે ઉપાસીએરે—ટેક

ક્ષણિક જીવન માનુષી જીવ જાણી,
દુર્લભ અર્થદ દેહ પ્રમાણી

ત્વરિત ગતિએ ગુણ ગોવિંદના ગાઇએરે—જય ૧

વિષય કીચ કળી કૃતાર્થ માને (જીવ)
પંકે પડી પશુ જયમ સુખ જાણે,

પણ જળનિધિમાં તજી મળ વિધિએ રહાઈએરે—જય ૨

વર્ણાશ્રમ વપુ ધર્મ ધરીને,
અખિલ કર્મ બ્રહ્માર્પણ કરીને,

વેદ વિહિત આચાર વિચારે રહાઈએરે—જય ૩

મૂળ વિક્ષેપ તિમિર પટ જાતાં,
ભેદ ભેદ પ્રપંચ વિલાતાં,

આશિશ એ હિંમત આનંદે શમાઈએરે—જય ૪

(૧૧૩)

ગોરસના દાન (જ્ઞાનો પદેશ)

પદ ૮૬

ગોરસ હ્યો, ગોરસ હ્યો !
આ ભજન મંજરીનાં ગોરસ હ્યો ! ટેક
ઝાઘાં મીઠકાં જ્ઞાનનાં ગોરસ,
ભાવે રસિકકાં ઝીલી ઝીલી હ્યો !
કોઈ ગોરસ હ્યો, ગોરસ હ્યો ! ૧
હૈયાસૂના મહારી મટકી ન ઝાંખે !
પ્રેમી વિવેકી ભાળી રસ ચાખે; !
ઉરને ઉધ્ધારે, ભવને સુધારે,
આ ગોરસ હ્યો, ગોરસ હ્યો ! ૨
જીવન બહાવો ફરી ન મળશે,
પશ્ચાતાપથી અંતર જળશે;
(માટે) હેતથી હિંમત ઝીલી ઝીલી હ્યો ! ૩

વૈષ્ણવતાનો દંભ

પદ ૮૭

(રાગ આશાવરી-તીનતાલ)

વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે, શીઠ ગુમાન મન ધરે
હરિજન નથી થયો તું રે—(ટેક)
હરિજન જોઈ હૈકું નવ હરખે, દ્રવે ન હરિગુણ ગાતાં
કામધામ ચટકી નથી પટકી, કોઈ લોચન રાતાં-હરિજન૦૧
તુજ સંગે કોઈ વૈષ્ણવ થાયે, તો તું વૈષ્ણવ સાચો !
તાશ સંગનો રંગ ન લાગે, ત્યહાં લગી તું કાચો-હરિજન૦૨

(૧૧૪)

પરદુઃખ દેખી હૃદય ન દાઝે, પરનિંદાથી ન ડરતો,
 વહાલ નથી વિકૃલ્યું સાચું, હઠે ન હું હું કરતો-હરિજન૦૩
 પરાપકારે પ્રીત ન તુજને, સ્વારથ છુટયો છે નહિં,
 કહેણી તેવી રહેણી ન મળે, કાં હાંલખ્યું એમ કહેની-હરિજન૦૪
 બજવાની રૂચિ નથી મન મિત્રો નથી હરિનો વિશ્વાસ,
 જગતની આશા છે જ્યાં લગી, જગતગુરુ તું દાસ-હરિજન૦૫
 મન તણો ગુરુ મન કરીશ તો, સાચી વસ્તુ જડશે,
 દયા દુઃખકે સુખ માન પણ, સાચું કહેવું પડશે-હરિજન૦૬

જીવને ઠપકો

૫૬ ૯૮

(રાગ ખિહાગ-તીનતાલ)

હરિ નામ જપન ક્યૌ છોડ દીયા !
 કામ ન છોડા, ક્રોધ ન છોડા,
 સત્ય ધર્મ ક્યૌ છોડ દીયા !-(ધ્રુવ)
 જૂઠે જગમેં દીલ લલચા કર,
 અસલ વતન ક્યૌ છોડ દીયા ?—હરિ૦ ૧
 દ્રોડીકે તો ખૂબ સમાલા,
 લાલ રતન ક્યૌ છોડ દીયા ?—હરિ૦ ૨
 જીહી સુમરન તે અતિ સુખ પાવે,
 સો સુમરન ક્યૌ છોડ દીયા ?—હરિ૦ ૩
 હિંમત ! હરિ ભગવાન ભરોસેં,
 તન મન ધન ક્યૌ ન છોડ દીયા ?—હરિ૦ ૪

(૧૧૫)

પવિત્રતાનો વિવેક

પદ ૮૯

ખહારની ખહુ શુદ્ધિરે, અંતર કંઈ ન અસર કરે,
વિના અંતર શુદ્ધિરે, કારણ તારું ક્યાંથી સરે—
વણ વિચારે ક્રિયા વ્યર્થ છે, વારિવલોવે ધૂત નહિરે ગળે;
દેવને દુર્લભ કરી માનવ દેહ નહિરે મળે-ખહારનીં
નહાવું ધોવું તાપે તપવું વ્રત તીર્થ કરવાં વિશેષ,
આભડછેટ અધિકી પાળે, અંતર શુદ્ધિ ન લેશ,
અનુભવ કરી વિચારેરે, સાચું કહેતાં નિંદા ઠરે-ખહારનીં
આંતર શુદ્ધિનો ઉપાય એકજ, સદ્ગુરુ સંતનો સંગ,
વિવેક વિરાગે સાધન સાધે, ત્યારે નિર્માળ થાશે અંગ-ખહારનીં

પ્રભુ ભક્તિની વિકટતા

પદ ૯૦

(રાગ-છાયા ખમાચ, તીનતાલ)

હરિનો મારગ છે ચ્ચરનો, નહિ કાયરનું કામ જોને;
પરથમ પહેલું મરતક મુકી, વળતી લેવું નામ જોને-ધું
સુતવિતહારા શીશ સમરપે, તે પામે રસ પીવા જોને,
સિંધુ મધ્યે મોતી લેવા, માંહી પડ્યા મરજીવા જોને—૧
મરણ આંગમે તે ભરે મુઠી, હિલની હુગ્ધા વામે જોને
તીરે ઉભા જીએ તમાસો, તે કોડી નવ પામે જોને—૨
પ્રેમ પંથ પાવકની બવાલા, ભાળી પાછા ભાગે જોને
માંહિ પડ્યા તે મહાસુખ માણે, દેખન હારા ફાંજે જોને—૩

(૧૧૬)

માથા સાટે મોંઘી વસ્તુ, સાંપડવી નહિ સહેલ જોને,
મહાપદ પામ્યા તે મરણવા, મૂકી મનનો મેલ જોને—૪
શમ અમલમાં રાતા માતા, પૂરા ગ્રેમી પરખે જોને,
પ્રીતમના સ્વામીની લીલા, તે રજનીદિન નિરખે જોને—૫

ભુલભરી બ્રમણા

પદ ૯૧

(રાગ કાપ્પી—ધીરાની)

તરણા જોથે ડુંગરરે ડુંગર કોઈ દેખે નહિ !
અળગૂથ માંહિરે, સમરથ ગાજે સહિ^૧ (ધ્રુવ)
સિંહ અળમાં કરે ગર્જના, કસ્તુરી મૃગ રાજન,
તલને જોથે જેમ તેલ રહ્યું છે, કાળમાં હુતાશન
હધિ જોથે ધૃતજ રે વસ્તુ એમ છુપી રહી—તરણા૦ ૧
કોને કહું ને કોણ સાંભળશે, અગમ ખેલ અપાર !
અગમ કેરી ગમ નહિરે, વાણી ન પહોંચે વિસ્તાર !
એકદેશ એવોરે, બુદ્ધિ થાકી રહે તહીં—તરણા૦ ૨
મન પવનની ગતિ ન પહોંચે, છે અવિનાશી અખંડ !
રઘો સચરાચર ભર્યો પ્રહાપૂરણ તેણે રમ્યાં પ્રહાંડ !
ઠામ નહિ કો ઠાલોરે, એક અણુ માંત્ર કહીં—તરણા૦ ૩
સદ્ગુરુજીએ કૃપા કરી ત્યારે, આપે થયારે પ્રકાશ,
શાં શાં હોડી સાધન સાધે, પોતે પોતાની પાસ !
હાસ ધીરો કહે છે રે, જ્યાં જોઈ ત્યાં ટુંડી ટુંડી—તરણા૦ ૪

(૧૧૭)

ભજનનો મહિમા

પદ ૬૨

હરિને ભજતાં હજી કોઈની લાજ જતી નથી બાણીરે,
જેની સુરતા શામળીયાની સાથ, વહે વેદ વાણીરે—ટેક
બહાલે ઉગાર્યો પ્રહલાદ, હરણાકંસ માર્યોરે,
વિભિષણને આપ્યું રાજ્ય, રાવણ સંહાર્યોરે—હરિં ૧
બહાલે નરસીમ્હેતાને હાર, હાથો હાથ આપ્યોરે,
ધ્રુવને આપ્યું અવિચળ રાજ, પોતાનો કરી થાપ્યોરે—હરિં ૨
બહાલે મીરાં તે બાઈનાં ઝેર, હળાહળ પીધારે,
પંચાળીના પૂર્માં ચીર, પાંડવ કામ કીધારે—હરિં ૩
આવો હરિ ભજવાનો દહાવો, ભજન કોઈ કરશેરે
કર બેડી કહે પ્રેમળહાસ, ભકતોનાં હુઃખ હરશેરે—હરિં ૪

ગુરુમહિમા

પદ ૬૩

(રાગ બૈરવી-તીનતાલ)

સંત પરમ હિતકારી, જગતમાંહિ સંતં ધ્રુવ
પ્રભુપદ પ્રકટ કરાવત પ્રીતિ
ભરમ મીટાવત ભારી—જગતમાંં ૧
પરમ કૃપાળુ સકલ જીવન પર,
હરિસમ સખ હુઃખ હારી—જગતમાંહિં ૨
ત્રિશુષ્ણાતીત પ્રીરત તન ત્યાગી,
રીત જગતસેં ન્મારી—જગતમાંહિં ૩
બ્રહ્માનંદ સંતનકી સોખત,
મીલત હે પ્રકટ મુરારી—જગતમાંહિં ૪

(૧૧૮)

ગુરુમહિમા

પદ ૯૪

(સિંહાનો કાનરો-પીલુ તાલ દીપચંદ)

સો કારન હમ ગુરુવર ધ્યાવે,
 કરી^૧ પદમે^૨ પદ સખહિં સમાયે—સોકારન૦ ૧

વેદ વચન મહાદેવ શિવાકો,
 દેવ સકલમય ગુરુવર ગાવે—સોકારન૦ ૨

હરિહર વિશ્વ વિરચી બકો
 નિજ હૃદયે નિત ધ્યાન લગાવે—સોકારન૦ ૩

ગુરુ ગોવિંદ દોઉ સંગ ખડે તબ,
 કિનકું પહિલે શીશ નમાવે ?—સોકારન૦ ૪

ખલિહારી ગુરુ રાજકી બનું,
 જિન હમકું ગોવિંદ લખાયે—સોકારન૦ ૫

જ્ઞાન શલાકે ચખતમ કાટકે,
 રંગિન ગુરુ ભગવાન દિખાવે—સોકારન૦ ૬

સત્સંગ મહિમા

પદ ૯૫

વારૂ^૩-મહારા વીરાદે, સંગ ન કરીએ નીચનો રેણ.
 નીચપણું નિશ્ચે નરકે લઈ બાય—વારૂ મહારા૦ ટેક

આકડીયાના દુધલડાં, અતિ ઘણા ઉજળાં રેણ.
 (પણ) તેને પીધે તરત મૃત્યુ થાય—વારૂ મહારા૦ ૧

૧ કરી-હાથી ૨ શિવા-પાર્વતી ૩ વારૂ-રોકું છુ.

(૧૧૯)

ગવરી ગાયનાં દુધલડાં અતિઘણાં મીઠાં રેળ

સાકર લેળે સ્વાદ અઢકેરો થાય.

તેને પીધે કાયા કથપ થઈ જાય—વારૂ મ્હારાં ૨

બાવળીઓ કાંટાળોરે દીસે અળખામણોરેળ

તેની છાંયે અંગને વસ્ત્ર ઉજરડાય, પગમાં શ્વળ લોકાય—વારૂ ૩

આંબલીયાની છાંયારે દીસે રળીઆમણીરેળ

તેની છાંયે તાપ શમી સુખ થાય—

તનના તાપ શમાય—વારૂ ૪

ચૂરના પ્રતાપેરે જેઠીરામ બોલીઆરેળ,

મારું મનડું સંત શરણ નિત્ય મ્હાય—વારૂ ૫

કુસંગનો ત્યાગ

પદ ૯૬

તજ મન હરિ વિમુખનકો સંગ (૨)

તાકે સંગ કુબુદ્ધિ વિપજે, પડે ભજનમેં ભંગ

કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહમેં નિશદિન રહત ઉમંગ

કહા ભયો પયપાન કરાયસે વિષન છોડે ભુજંગ—તજ ૦

ખરકો કીયો અગરજ લેપન, શ્વાન ન્હાવાઓ ગંગ

સુરદાસ ખળ કાળી કામળીપર, ચઢે ન હુળે રંગ—તજ ૦

કર્મની ગહનતા

પદ ૯૭

દેખો કર્મનકી ગતિ ન્યારી ! (ટેક)

સખ નદીઆં જલ મધુર ભરૈયાં, સાગર કીસવિષ ખારી !

દેખો ૧

(૧૨૦)

ઉવલ પાંખ ઢીની બગલાકું, ઠાચલ કીસ વિધ કારી—

દેખો ૦ ૨

સુંદર નૈન મૃગાકું ઢીનો પર બન બન શીરત ઉભારી !

દેખો ૦ ૩

મુશબ રાજ રાજ કરતહે, પંડિત શીરત બિખારી—

દેખો ૦ ૪

હિંમત જૈસી કર્મકી ગઠડી મીલતી તુમકું તુમારી—

દેખો ૦ ૫

ભજનનો મહિમા

પદ ૯૮

(રાગ—ઝંભેરી હુમરી તીનતાલ)

ભજન બીન ભવજલ કોન તરે (ટેક)

કામ કોષ મહ ગ્રાહ બસતહે, મારગમેં પકડે—ભ૦ ૧

કુચ કંચન દોઉધરે પડતહે, સબ જગદૂબ મરે—ભ૦ ૨

ચક્ષુ દાન તપ નિર્બલ નૌકા, અર્ધબિચ દ્રટ પરે

બ્રહ્માનંદ કરો હરિસુમરણ, સબ દુઃખ દૂર ટરે—ભ૦ ૪

કર્તવ્યનો સંદેશ

પદ ૯૯

(રાગ—ટોડી ત્રીતાલ)

બબર નહિ આ જગમાં પલકી

સુકૃત કરીલે, રામ સુમરીલે,

ક્યા બાને કલકી—બબર નહિ ૦ ટેક

(૧૨૧)

સંત્ય ધર્મ પથ ચલો નિરંતર, કરલો પર ઉપકાર,
દેવ દ્વિજ ગુરુ પ્રાણ પૂજકે જ્ઞાન ભક્તિ મનધાર—૧

જો સખ દ્રશ્ય દીસે બ્રમનાના, તાહીમેં પ્રણનિહાર,
દત્ત બલકી ફાંસી તોડકર, કર આનંદ વિહાર—ખખર૦ ૨

હયા ધર્મ રખ ઇશ્વર સમરો બળ ચેહિહે હિતકી
રાગ દ્રેષ અભિમાન તજો તુમ વિનતી નાનકકી—ખખર૦ ૩

નાનક નાના હુણ્યે જેસી નાની હુબ
વૃક્ષ પાન ફળ ખરત હે હુબ ખુબકી ખુબ—ખખર૦ ૪

કુસંગીનો ત્યાગ

પદ ૧૦૦

(રાગ—ખમાય, ધુમાળી)

નારાયણનું નામ જ લેતાં, વારે તેને તણ્યેરે
મનસાવાચ્યા કર્મણા કરીને, લક્ષ્મીવરને ભણ્યેરે—ધ્રુ

કુળને તણ્યે કુટુંબને તણ્યે, તણ્યે માત ને બાપરે,
ભગિની સુત દારાને તણ્યે, કંચુકી તજે જેમ સાપરે—નારા૦ ૧

પ્રથમ પિતા પ્રહલાદે તણ્યા, નવ તણ્યું હરિ નામરે,
ભરત શત્રુને તણ જનેતા, નવ તણ્યા શ્રી રામરે—નારા૦ ૨

ઋષિ પત્નિએ શ્રીહરિ કાજે, તણ્યા નિજ ભરથારરે,
તેમાં તેનું કંઠ્યે ન ગયું, પામી પહારથ ચારરે—નારા૦ ૩

મજ વનિતા વિઠ્ઠલને કાજે, સર્વ તણ્યે ચાલીરે,
ભણે નરસૈયો વૃન્દા વનમાં, મજ જીવનસુ મહાલીરે—નારા૦ ૪

(૧૨૨)

સંતોષ મહિમા

પદ ૧૦૧

(ગઝલ)

ખુદાકી બંદગી કરીલે જીવનભર રો નહિ બાબા
પલકકી બંદગી હય અથ દિવાના રો નહિ બાબા—૧
મીલે જો માનસે મીઠાઈ અગર અપમાનસે રોટી
મીલે તો મોઝકર ઉસસે અગર તું રો નહિ બાબા—૨
કહર નહિ ખેવકા દુનિયા, મીલા જો સો છીનાવેગા,
રહેગા મોઝસે ભુખા, મરેગા જાનસે બાબા—૩
ખુદાકી મરજીસે જો કુછ, મીલેજો ઇશકકા કપડા,
ખુશીસે દિલ લગાકે શીર, દિંમત તું રો નહિ બાબા—૪

ઉપદેશામૃત

પદ ૧૦૨

(શાગ-ભણ્યું ભણ્યુંરે મેં જગતનું સર્વ કંઈ નથી રહેવાનું)
તમે ઓળખોને આતમારામ, ભવજળ તરવાને !
ભજો ભાવે ગુરૂ ભગવાન, પાર ઉતરવાને—ટેક
ખોટો ખેલ ખરો કરી માન્યો, એ ભુલિ કરો દૂરરે,
નામરૂપ સઉ નાશ થવાનું જ્યમ જળનું વહેતું પૂર-ભવ૦૧
મારૂં મારૂં શું કરે જીવડા તારું નથી તલભારરે,
ઘડી ઘડીમાં જો ઘાણુ વળે છે, આ ચટકી તો દીનચાર-ભવ૦૨
અહુંકાર અહિ જેને વળગ્યો તેના વાગ્યા ખારરે,
સદ્ગુરૂજીની શાન ગ્રહીને, નિર્મૂળ કરો તત્કાળ-ભવ૦૩
ક્ષમાસરલતા શાંતિ રાખી, ધીરજ મન અતિ ધરવીરે,
સમદષ્ટિ સૌની પર રાખી, પરનિંદા પરહરવી-ભવ૦૪

(૧૨૩)

શમદમ સાધન હાથ ધરીને, શ્રવણ મનન નિત્ય કરવું
નિદિધ્યાસને આત્મ સ્વરૂપે સ્થિરચિત અખંડ કરવું—ભવ૦ ૫
શુરભગવાન કૃપાથી આપે, અનુભવના ઉદગારે,
કરબોડી શુર ચરણે પ્રભુમું લળી લળી વારંવાર—ભવ૦ ૬

મનને ઉપદેશ

પદ ૧૦૩ (રાગ—ભેરવી. તીન તાલ)

ભજ મન રામચરણ સુખદાયી—ધ્રુવ૦
જિહ્વિ ચરનનસે નીકસી સુરસરી, શંકર જટા સમાધ
જટાશંકરી નામ પયોરે, ત્રિભુવન તાન આધ—ભજ૦
જિન ચરનનકી ચરન પાદુકા, ભરત રઘો લવલાધ,
સોધ ચરન કૈવટ ધોય લીચ, તખ હરિ નાંવ ચલાધ—ભજ૦ ૨
સોધ ચરન સંતન જન સેવત, સદા રહત સુખદાંધ,
સોધ ચરન ગૌતમ ઋષિનારી, પરસી પરમ પદ પાથી—ભજ૦ ૩
દંડક વન પ્રભુ પાવન કીન્હો, રૂષિઅન ત્રાસ મીટાધ,
સોધ પ્રભુ ત્રિલોકકે સ્વામી, કનક મૃગા પીછ ધાધ—ભજ૦ ૪
કપિ સુગ્રીવ બંધુભય વ્યાકુલ, તીન જય છત્ર ફિરાધ,
રિપુકો અનુજ વિભીષણ નિશીચર, રસત લંકા પાધ—ભજ૦ ૫
શિવ સનકાદિક અરૂ પ્રહ્લાદિક, શેષ સહજ મુખ ગાધ
તુલસીદાસ ભારત સુતકી પ્રભુ નિજ મુખ કરત બડાધ—ભજ૦ ૬

ભકિતની પાત્રતા

પદ ૧૦૪

જે કોઈ પ્રેમી અંશ અવતરે, પ્રેમરસ તેના ઉરમાં ઠરે
સિંહણ કેરું દુષ હોય તે, સિંહણ સુતને જરે (૨)

(૧૨૪)

કનકપાત્ર પામે સહુ ધાતુ ફેડીને નીસરે —પ્રેમરસ
સકકર ખોરનું સાકર જીવન, ખરના પ્રાણજ હરે (૨)

ક્ષાર સિંધુનું માછલડું જ્યમ, મીઠાં જળમાં મરે—પ્રેમરસ
સોમવદલી રસ પાન શુદ્ધ જે, પ્રાણજ હોય તે કરે (૨)

વગળ વંશીને વમન કરાવે; વેદ વાણી ઉચ્ચરે —પ્રેમરસ
ઉત્તમ વસ્તુ અધિકાર વિના મળે, તદ્દપિ અર્થ ન સરે (૨)

મચ્છલોગી બગલો મુક્તાક્ષ, દેખી ચંચુ ન ભરે—પ્રેમરસ
એમ કેટી સાંધન પ્રેમ વિના મળે, તદ્દપિ અર્થ ન સરે (૨)

હયા પ્રીતમ શ્રી ગોવરધન ધર, પ્રેમ ભક્તિએ વરે—પ્રેમરસ

સંતપરીક્ષા

પદ ૧૦૫

ઓ ભાઈરે શાંતિ પમાડે તેને તો સંત કહીએ !

એના હાસના હાસ થઈ રહીએ—ઓ ભાઈ૦ (ટેક)

વિદ્યાનું મૂળ મહારા ગુરુએ બતાવ્યું,

ત્યારે મેંતાનેા માર શીદ ખાઈએ;

કીધાં ગુરુજીને જોધ નવ આપે,

ત્યારે તેના ચેલાતે શીદ થાઈએ—ઓ ૧

વૈદ્યની ગોળી ખાતાં દુઃખ નવ જાયે,

ત્યારે તેની ગોળી શીદ તે ખાઈએ

લીધા વળાવા ને ચોર જ્યારે છુટે,

ત્યારે તેની સોબતે શીદ જાઈએ—ઓ ૨

કલ્પવૃક્ષ સેવીએ ને દારિદ્ર ઉભે,

ત્યારે તેની છાયામાં શીદ રહીએ;—ઓ ૩

(૧૨૫)

રાજાની નોકરીમાં જીજ્ઞાસુ નવ ભાગે,
ત્યારે તેની બેઠે તે શીઠ જમએ—ઓં ૩

નામ અમુલ્ય મારા ગુરૂએ જતાંયું,
ને તેતો ચોટયું છે મારે હૈયે;

મહેતા નરસૈયાની વાણી છે સારી,
તો શામળાને શરણે જમએ—ઓં ૪

સનાતન ધર્મની પરીક્ષા

૫૬ ૧૦૬

જુના ધરમ બ્યોને જાણીરે,
હો મારા સંતો જુના ધરમ બ્યોને જાણી, ટેક.

નદી કીનારે કોઈ નર ઉભો,
ને તૃષ્ણા તેની ન શમાણી

કાંતો પૂરો મુરખ પોતે કાંતો,
સરીતા સુકાણી. —સંતોં ૧

કલ્પતરૂ તળે કોઈ જન બેઠો,
જુધા ખુબ પીડાણી
નહિ કલ્પ એ બાવળીયો કે,
કાંતો ભાગ્ય રેખા ભેળાણી.—હો સંતોં ૨

સદગુરુ સેવે શિષ્ય નવ સુધર્યા,
વિમળ મળી નહિ વાણી;
કાંતો ગુરૂજી જ્ઞાન વિનાનાં
કાંતો પાપી એ પ્રાણી. —મારાં ૩

(૧૨૬)

ચિંતામણી મળ્યો પણ તોયે,
 ચિંતા ન સઘળી ઓલાણી;
 નહીં ચિંતામણી એ નકકી પથરો,
 કાંતો વસ્તુ ન ઓળખાણી. મારાં ૪

મળીયું ધન તોય મોજ ન માણી,
 કહું એના કરમની કહાણી;
 કાંતો ભાગ્ય બીજનું માનો,
 કાંતો ખોટી કમાણી. —હો મારાં ૫

અમૃત મળ્યું પણ અમર થયો નહિ,
 પીવાની ભુક્તિ ન બાણી;
 કાંતો ઘટમાં ગયું નહી કે,
 કાંતો પીવામાં આવ્યું પાણી, —મારાં ૬

ધરમ ને કર્મ કે ભક્તિ બાણો,
 ભેદ વિના ધૂળધાણી,
 કહે ગણપત સમજી લ્યો સંતો,
 પુરી પરીક્ષા પ્રમાણી. —મારાં ૭

પ્રભુની શરણતા

પદ ૧૦૭

માલીકના બાળક સૌ, માલીક સૌના શ્રી જગનાથ,
 કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના સૌ બાળ એને હાથ માલીક સૌનાં
 રણાનું બંધે આવી મળતું, ખાળ્યું નવ કેઈ નાથી ખજાતું
 જગત માત્ર એને આધીન છે, અનાથનો એ નાથ—છે સૌંમાલીક
 (સાખી) નહિં પિંડ આ પોતાંતણે, પોતાનું કાંઈ ન બાણવું
 સૌએ શુભાશુભ કર્મને, પોતા તણું જ પ્રમાણવું
 જગત માત્ર એને આધીન છે, અનાથના એ નાથ માલીક છે સૌં

(૧૨૭)

નિભય નિશાન

પદ ૧૦૮

જેને શીર કીરતાર સમર્થ વ્યર્થ તે શીઠને ભમેરે શાણા !
જેવા કેસરીકેરા કુમાર નિડર વન વનમાં ભમેરે શાણા (ટેક)
બાળકને ભૂત કહી ભડકાવે, જ્યાં સુધી સમજણ નાહી
સમજી થાતાં ભંરમ ભાંગતાં, મર્મ લહે મનમાંની-વ્યર્થ તે૦ ૧
છાંડાને ખહુ બીક બાજની જ્યાં સુધી પડદે પડીયાં
ગુરુ કૃપાએ પડદો તુટે, ઉડી ગગન ઘર અડીયાં વ્યર્થ તે૦ ૨

કરણીનો બદલો

પદ ૧૦૯

(રાગ કંવાલી)

જેવી કરે જે કરણી, તેવી તરત ફળે છે,
બદલો બુરા ભલાનો, અહીં નો અહીં મળે છે.

ઉંચે ચડે છે જ્યારે, સહુને એ તુચ્છ ગણતા,
પટકાય જ્યારે નીચે, ત્યારે સમજ પડે છે,

હસતાઓને રડાવે, રોતા ઉપર હસે જે,
રોનાર તેને કોઈ, આખર નહીં રહે છે

આખ્યા વિના ન મળશે, વાંચ્યા વિના ન ફળશે,
ઇન્સાફ એજ કુદરત, અહીંનો અહીં કરે છે.

(૧૨૮)

પ્રેમનો દાવાનળ

પદ ૧૧૦

(રાગ-કૃવાલી)

દિવાના પ્રેમના પંથી પ્રિતિના પંથે જશે ના
મુઘા માની એ વિષ ખ્યાલા પીશે કે કેને પાશે ના
કીનારા નહીં જડે શોધ્યા વિષમ વમળે ભમી મરશે
એ સાગરનાં અતલ તલમાં હુદયને કેઈ ખોશે ના
દિવસને રાત રોવામાં નયનમાં નીર ના રહેશે.
અરે છે પ્રેમ દાવાનળ વિમળ જ્યોતિને જોશે ના

સનમની આંખનાં જાદુ

પદ ૧૧૧

(રાગ-કૃવાલ)

દિવાના તે કહે શાહુ, સનમના ખ્યાલ છોડી દે
ભર્યો કાં ઇશકનો આ જામ, અરે બેફામ ઢાળી દે
કહે પાગલ શી પરવા છે, અમારા ખ્યાલની તમને
અગમ એરાહની રસમો, ન વસમી લાગતી અમને
તમારા ખ્યાલ જુદા છે અમારા હાલ જુદા છે
અમારી બેવકુફીના રસાળાં ફાળ જુદા છે
સનમનિ આંખનાં જાદુ, જીગરમાં ધર કરી બેઠા
તમારી આંખને મુઝે, અમે જીવન તજી બેઠા

(૧૨૯)

શુદ્ધપ્રેમ !

પદ ૧૧૨ (રાગ મઝલ)

હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને, નીગમનાં જ્ઞાન ઓછાં છે,
ન પરવા માનની તોયે, બધાં સન્માન ઓછાં છે.
તરી બવું બહુ રહેલું છે, મુરકીલ કુબવું જેમાં,
એ નિર્મળ રસ સરિતાથી ગંગાસ્નાન ઓછાં છે.
પ્રણય કલહે વહે આંસુ, યુમે આંખી હૃદય સ્વામી,
અરે એ એક પણ માટે જીવનનાં દાન ઓછાં છે.

નમ્રવર જીવન

(વૈરાગ્યોપદેશ)

પદ ૧૧૩

અરે આ શું માનવનો અભિમાન પલકમાં ટળી જશેરે,
અરે જેમ પીપળ ઉપર પાન પલકમાં ખરી જશેરે
પલકમાં ખરી જશેરે—માટીમાં મળી જશેરે—અરે૦ ૧.

ઘડી જીવતરમાં ઘડી એક સુખની ના.....રે નથી;
મૂઠ મમતામાં તોયે મરતા, આ અ.....રે મથી.

પામર નર નાદાન.....અરે શું—૨

||ખી— “કાયા કલેવર કારમું, છે ગંદકીનો ઘાડવો;”

“સમજી જને સમજી જઈ, અભિમાનને વણસાડવો”—અરે૦૩.

||ખી— “અભિમાન કૃષ્ણધરને નહિ, દુધ પાકને પેઢાડવો.

“રાવણ સરિખા રાજવીએ, લીધો નથી કાંઈ લાડવો.”—અરે૦૪

(૧૩૦)

કાયાની નમ્વરતા

પદ ૧૧૪

મન આયાના કરનારાયે, જરી બેને તપાસી તારી કાયા,
પુછી બેને તું પંડિત પુરાણારે, કેના અમર છે લેખ લખાણુ;—રે૦
કાચી છે કાયા આ, માટીની માયા. છે માટીના ખેલ બનાયા,
આણુ તો સમજી અલગ થયા, પણ બાલક બિચારા લપટાયા.—રે૦
લાખોની પાંખો ગઈ છે પીંખાઈ, બેણે મુછપર લીંબું ઠરાયા;
કાળના કો'વાડેથી કોણુ બચ્યું છે, ભલે રંક કે હોય મહારાયા.—રે૦
સંધ્યાના જેવા રંગ સોનેરી, વંધ્યાને લાડ લડાયા;
બેબનને તન ધન તેવાં સમજવાં, પાણીમાંના પડછાયા—રે૦

કાયાની નમ્વરતા

પદ ૧૧૫

રૂપે શું મન રાચોરે કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન બબે (૨)
હાલ માંસને રૂધિર ભરેલું મઠ્યું ચામડે અંજ, (૨)
ગંદા દેહનો ગર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ.
ભરૂસો નહીં સાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે, ભગવાન બબે—

ચેતવણીનો સુર

પદ ૧૧૬

ચેત ચેત તું ચતુર સુજાણુ, કાંઈ નથી રહેવાનું! (૨)
રાત્રી આદિ રાત્રી મોટા, મોટા જેનાં રાજરે,
તે તો ક્ષણમાં ક્ષીણ થયા છે, જેમ અગ્નિમાં આલ્ય—કાંઈ
કૌરવ પાંડવ માદવ ચોદા, જરાસંઘ પૃથુ અંજરે,
મન્વાદિક ઇંદ્રાદેવો, પણ કાળે કરીઓ ભંજ—કાંઈ

(૧૩૧)

જોડું સ્વપ્ન જેમ જોતા મનોરથ, જોડું મૃગજળ માનરે,
વિશ્વ સકળ પશુ જોડું છે તું શું કરે અભિમાન—કાંઈ
રહેવાનું જે એક અખંડિત આતમ આનંદ કંઈરે,
નામરૂપ પરપંચ છે મિથ્યા, જડ દુષ્પાત્રિ દ્વંદ્વ—કાંઈ
સાચા ગુરુને શરણે જઈને સેવા કર નિષ્કામરે
અવશ્ય કરી શાંતિનો મારગ, શોધી લે સુખ મામ—કાંઈ
સાચો અંતરજાગી સઘળે સચરાચર ભર સારરે,
ભવદુઃખ તજવા તેને ભજવા, કર જયકૃષ્ણ વિચાર—કાંઈ

વિશ્વવત્ની નમ્રવરતા

૫૬ ૧૧૭

સહા સંસારમાં સુખ દુઃખ સરખે સરખાં માની લઈએ,
રાખે જેવી રીતે રામ, રંગે તેવી રીતે રહીએ.

(સાખી) કાયા કાચો કુંભ છે, જીવ મુસાફર પાસ;
તારો ત્યાં લગી જાણજે, જ્યાં લગી શ્વાસોશ્વાસ—સહા ૧

(સાખી) પીપળ-પાન ખરંતા, હસતી કુંપળીયાં;
મુજ વીતી તુજ વીતસે, ધીરી બાપુડીયાં;
દશાના ઢંગ રતુના રંગ જેવા દેખી લઈએ
રાખે જેવી રીતે રામ—સહા ૨

(સાખી) કહિ મેહલો ને માળીયાં, કામળ છત્તપર ખાટ.
મેહલિન એવો આવશે, જુએ ન મળશે ભાત;
સહા સંસારમાં—રાખે જેવી ૩

(૧૩૨)

બુઠો સંસાર

પદ ૧૧૮

(રાગ-પીલૂ, ટીપચંદી)

ધસ તન ધનકી કૌન બસાઈ,
દેખત નૈનોમેં મીટી મીલાઈ ! (ક્રુવ)
અપને ખાતર મહેલ બનાયા,
આપહિ બકર જંગલ^૧ સોયા !—ધસ૦ ૧
હાડ જલે જૈસે લકડીકી મોલી^૨
બાલ જલે જૈસેં ઘાસકી પોલી !—ધસ૦ ૨
કહત કબીરા સુનો મોરે ગુનીયા,^૩
આપ મુવે પીછે ડુબ ગઈ દુનીયા !—ધસ૦ ૩

વૈલવની નશ્વરતા

પદ ૧૧૯ (ગઝલ)

પુલા પુલા કહાં તક, દિલકા ચમન રહેગા,
જબ સાદ હોગા વખત, રંજે મહન રહેગા.
ઢોલત નહિ રહેંગી, શાહિ નહિ રહેંગી,
મરનેકે સાથ અપને, દો ગજ કદન રહેગા—પુલા૦ ૧
તકીયે નફરસ મખમલ, કુંછળી ન હોગા બહાંપર,
મીટીકે. ફરસપર, નાબુક બદન રહેગા—પુલા૦ ૨
અહેલે વકાર અફસર, સબહી મીટીમેં મીલેંગે
યા બંદ વોહી હોગા, પ્રીકરે વતન રહેગા—પુલા૦ ૩
(દુહો) તન ધન સંપત્તિ કોઈ ન આવે સાથ
ધંધરના દરબારમાં જવું ખુલે હાથ—પુલા૦ ૪

૧ જંગલ-રમણાન. ૨ મોલી-બારી. ૩ ગુનીયાં-ગુલુવંતા.

(૧૩૩)

દશ્ય વિવેક

પદ ૧૨૦

(રાગ-ભૈરવી)

મૈંતો આખ થકા સખ ખારા થ (૨)

મોહ ધરત કયું ફસત બેઠમાની,

બની આખર જૂઠ જંગરા—મૈંતો ૧

શબ્દ સુનત હે બહુ વિષ દુનિયા,

હોત હે વિષય પસારા—મૈંતો ૨

પ્રેમસેં આહત સ્પર્શત કાંતા,

વિખરત સખ ખીર ધારા—મૈંતો ૩

જસકું નિરખત આહસેં દુનિયાં,

હોત હે આમ ઠઠારા—મૈંતો ૪

જસકું ખલક સખ કહત રસ મીઠા,

ઓ તો આપહિ આપહે ખારા—મૈંતો ૫

ગંધ ગ્રહત બે સુગંધ લહી મન,

હોતહેં દુરગંધ ગારા

હિંમતસખ સુખ જલત અંગારા—મૈંતો ૬

(૩૩૪)

સાક્ષીની વિરહાવસ્થા (ભક્તિ ઉપદેશ)

પદ ૧૨૧

(ગઝલ)

મુઝે અમ યાર^૧ તેરા હિજ્^૨ અબ ઐસા સત્તાતા હમ !
કે દુશ્મનબી મેરે યહ હાલ પર, આંસુ બહાતા હંય.
અગર કુછ મુંહસેં કહતે હય, મઝા ઉદ્દતકા^૩ જાતા હય,
અગર ખામોશ^૪ રખતે હંય, કલેજ મુંહકો આતા હંય—૧

જમે હંએ ઇશક સાદિક^૫ વોહ, કહાં ફરીયાદ કરતે હંએ ?
—હાં કરતે હંએ (૩)

લખોંપર^૬ મહોર ખામોશી,^૭ દિલોંમેં યાદ કરતે હંએ—
હાં કરતે હંએ (૩)

નહીં હુકમે દહન^૮ દેતે, નહીં આતે જનાજેં પર,^૯
વોહ ધર બયઠે હુવે મીટી^{૧૦} મેરી, બરખાદ કરતે હંએ
—હાં કરતે હમ (૩)—૨

મહોબબતકે જો કયેહી હંએ, ન છુટેંજે વોહ જતેજ,
સિસકતે હંએ, બિલગતે હંએ, તુમ્હીકો યાદ કરતે હમ—
—હાં કરતે હંએ. (૩)—૩

૧ યાર—પ્રિયતમ. ૨ હિજ્—વિયોગ. ૩ ઉદ્દત, ૪ ખામોશ—ચુપચા. ૫ સાદિક—પ્રેમ. ૬ લખોં—જીભ. ૭ મહોબબતની અપ. ૮ દહન—જાળવું. ૯ જનાજે—ઠાકડી. ૧૦ મીટી—જાત.

(૧૭૩)

કવાલી ગુણગણ

૫૬ ૧૨૨

(કવાલી-ગઝલ)

હતના તું કરના સ્વામી, જખ પ્રાણ તનસેં નીકસેં;
ગોવિંદ નામ લેકર, ફીર પ્રાણ તનસે નીકસે—ટેક
જખ કંઠે પ્રાણ આવે, કોઈ રોગ ન મુઝકો સતાવે;
ચમ દર્શન કબી ન દીખાવે,—જખ પ્રાણ તનસેં ૧
ચાહે બીંદ્રાબનકા સ્થલ હો, મેરે મુખમેં તુલસી દલહો;
પ્રણ ચરણ ગંગકા જલ હો—જખ પ્રાણ તનસેં ૨
ચાહે બંસી બટકા બટહો, ચાહે કાલિંદાકા તટ હો;
મેરે સાંવરા નિકટ હો,—જખ પ્રાણ તનસેં ૩
યમુના તટપેં બડા હો, બંસરીમેં સુર બરા હો;
જખ તીરછા પાંવ ધરાહો—જખ પ્રાણ તનસેં ૪
જખ શિરપેં મોરમુકુટ હો, મુખડેપે કાલી લટ હો;
મહ બ્યાન સદા મુજ ઘટહો,—જખ પ્રાણ તનસેં ૫
મેરા પ્રાણ નીકલે સુખસેં, તેરા નામ નીકળે મુખસેં;
બચ બાઉં બોર નરકસેં—જખ પ્રાણ તનસેં ૬
ઉસ વખત જલ્દી આના, મુઝકો નહિ તુમ બૂલ બના;
નેપૂરકી ધ્વનિ સુનાના—જખ પ્રાણ તનસેં ૭
મહ નેકશી અરજ હો, માનો તો કયા હરજ હો;
મહ સરકો ગરજ હો—જખ પ્રાણ તનસે નીકસેં ૮

(૧૩૬)

પ્રભુની વિભૂતા

૫૬ ૧૨૩

(ચમન કલ્યાણ રાગ-ભૈરવ)

હુમારો ભવ ભય ભંજન રામ ! (૨)
સોહિ રામ ઘટ ઘટમેં ધૂમત,
અન્ય ન ઉનકો ધામ—હુમારો ભવભય ભંજન ૦ ટેક
ચિદાનંદ ધન સ્વયં પ્રકાશી,
નિરાલંબ નિબકામ, હુમારો ભવભય ભંજન ૦ ૧
બાકી સંનિધ સભ જડ વિકસત,
દેહ ધન્દ્રિ મન પ્રાણુ—હુમારો ભવભય ભંજન ૦ ૨
ચિદાભાસ બાકો જડ ઘટમેં,
ધરત વિવિધ અભિમાન—હુમારો ભવભય ભંજન ૦ ૩
અબ્યય અક્રિય એક અલૌકિક,
અવિકૃત પૂરન કામ—હુમારો ભવભય ભંજન ૦ ૪
સો હિ રામ ધાતા વિશ્વેશ્વર,
રંગિન ગુરુ ભગવાન—હુમારો ભવભય ભંજન ૦ ૫

ઘશ્વરની વરણી

૫૬ ૧૨૪

(ખમાચ, દાદરાતાલ)

મેરે તો ગિરિધર ગોપાલ, દુસરા ન કોઈ;
દુસરા ન કોઈ સાધો, સકલ લોક જોઈ,
બાકે શીર મોરમુકુટ, મેરો પતિ સોઈ—મેરે ૦ ૧

(૧૩૭)

ભાઈ છોડ્યાં બંધુ છોડ્યાં, છોડ્યાં સગાં સોઈ;
 સાધુ સંગ ખેઠ ખેઠ, લોક લાજ ખોઈ—મેરે ૨
 ભગત દેખ રાજી હુઈ, જગત દેખ રોઈ;
 પ્રેમ અશ્રુ સિંચ સિંચ, અમરવેલ ખોઈ—મેરે ૩
 ભવકે તારણહાર મીલે, સંત રામ કોઈ;
 સંત પેર શીર ઉપર, રામ હૃદય હોઈ—મેરે ૪
 હધીમથ ધૃત કાઠ લીયો, ડાર ઠઈ છોડી;^૨
 રાણે વિખ ખ્યાલો લેજ્યો, પીય મગન હોઈ—મેરે ૫
 અબ તો બાત ફેલ પડી, બણે સખ કોઈ;
 મીરાં એસી લગન લગી, હોની હોયસો હોઈ—મેરે ૬

જીવનો પશ્ચાતાપ

પદ ૧૨૫

કોઈ મેરે કામ ન આયો, શ્રી હરિ બિન, કોઈ મેરે કામ ન આંચો.
 એ જૂઠી માયાકે કારણ, રતનસો જનમ ગુમાયો—શ્રીહરિ ૦
 કંચન કળશ સુશોભિત રચી રચી, જીવન સચિત્ર બનાયો,
 કાળ પકડકર કાઢત તતક્ષણ, પલ એક રહેત ન પાયો—શ્રી ૦
 ભરકી ત્રીયા કહે મેં સંગ ચલુંગી, ધૃતધૃત સખ ધન આયો,
 અંત સમે વો છુપગઈ ભીતર, એકહિ ડગ ન પહોંચાયો—શ્રી ૦
 પાલન પોષણ પુત્રકો કીયો બોતહિ લાડ લકાયો,
 જો સુત કાઠ લીયો કટી કંચન, અંગ અગનસેં જલાયો—શ્રી ૦
 અધમ ઉધારણ ગણિકા તારન, વહ પ્રભુ કબહુ ન ગાયો,
 મુમરન કીનો ન ધોખો રહ્યો ચહુ સુરદાસ પછતાયો—શ્રી ૦

૧ બોઈ-વાવી ૨ છોડી-જાસ,

(૧૩૬)

ગુરૂ શરણુલા

પદ ૧૨૬

ભરૂસોં દહ ઇન ચરનન કેરો ! (૨)

મજ વલ્લભ નખ ચંદ્ર છટા ખીન,

સખ જુગ મોહી અંધેરો

—ભરૂસોં.

સાધન ઝોર નહિ કલિમેં કછુ, જાસો હોત નિવેરો,

સુર કહા કહે દ્વિવિધ આંધરો, વિના મુલકો ચેરો—ભરૂસોં.

જીવનો પશ્ચાતાપ

પદ ૧૨૭

કોન ગતિ મજનાથ, અખ મેરી કોન ગતિ મજનાથ !

ભજન વિધુર અસ સમરણ નહિ, શીરત વિષયકે સાથ—

મહા પતિત અપરાધી પુરણ, ભર્યો હું હુન્ટ વિકાર;

આપકે શરણે આઈ પર્યો, લીપટાયો ચરણ મહારાજ;

સુરદાસ પ્રભુ પતિત પાવન, કીજે દાસકોદાસ—અખ

પ્રભુ પ્રાર્થના

પદ ૧૨૮

પ્રભુજી ધૂન મચાવ, તહારા દેહ મંદિરમાં—

આ કાયા મંદિરનો ઘડનારોં કડીયો છે કામણગારો,

એની શોભા તણો નહિ પાર, સરવે દેહ મંદિરમાં—પ્રભુ. ૧

રાતા રાતા રંગની કંઈ જાજમે પધરાવી,

તેની શોભા તણો નહિ પાર, સરવે દેહ મંદિરમાં—પ્રભુ. ૨

દ્વારિ દ્વારે ટેકા મુકયા એક દ્વાર ન મુકયા

મૂર્તિ પોતાની પધરાવી સર્વે દેહ મંદિરમાં પ્રભુ. ૩

(૧૩૬)

નેખતો નાડીની વાજે, ઠાલ ધબકારાના,
આસન અંતરના પથરાવ્યાં, સરવે દેહ મંદિરમાં-પ્રભુ
જે મંદિર મુકી બાહર બાજો, તો મંદિર મસીદ જ થાયે,
પુનિત ધામ ઠાલાં રહેશે, તારા દેહ મંદિરમાં-પ્રભુ
તો પછી ધામ ઠાલાં રેશે તારા દેહ મંદિરમાં-પ્રભુ

નારાયણની અકલતા

પદ ૧૨૬

તું તો ન્યારો રહીને ખેલે છે નારાયણારે (૨) ટેક
તારી ઇછા તે સૌ માયા, તેમાં સઘળા ભેદ સમાયા,
તું નિર્ગુણ પણુ ગુણુ તુજમાં દીસે ઘણારે-તું તો ૧
પવન પાવકનો પિંડ બનાવે, તેમાં ચૈતન્ય તારૂ આવે;
તુંજ ડહાપણુ જ્ઞેતામાં નહિ કંઈ રહી મણારે-તું તો ૨
નટ જેમ પટને ઓથે રહે છે, સકળ પુતળાં નાચ કરે છે !
તેમ તારા કરમાં સર્વેના તાંતણારે -તું તો ૩
એક કળે સઉજગત હલાવે, ચમક દૃષ્ટિ જેમ લોહ ચલાવે;
ઇચ્છા જ્ઞાન ક્રિયા ગુણુ તારા દીસે સોહામણારે-તું તો ૪
તું ખેલે છે બાજીતારી, એમાં ન પહોંચે બુદ્ધિ હુમારી
છોટમ તુજને બજતાં, ભાગે આ ભવની સઉ ભ્રમણારે-તું તો ૫

મીરાંની ભકિત

પદ ૧૩૦

નાથ તુમ જનતહો સખ ઘટકી, મીરાં ભકિત કરતહે પ્રગટકી
નાહી ધોધને મીરાં લે સ્મરણી, પુજા કરત શ્રીપતિ
સાલીઆમકુ તુલસી ચડાવે, ભાલ તીલક બીચ ટીપકી
રામ મંદીરમાં નાચત મીરાં તાલ બબલત ચુટકી

(૧૪૦)

રૂમરૂમ રૂમરૂમ ખાજત ધુધરા, લાજ તજ ધુંધટકી.૦
વિષના ખાલા રાણાજીએ લેખ્યા, સાધુ સંગત મીરાં અટકી;
કરી અરણ્યમૃત પી ગઈ મીરાં, તો અમૃત જૈસી ઘટકી.૦
મુરત દોર પર દોડ રહી મીરાં શીર પર પ્રેમકી મટકી;
બાધ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરનાં ગુણ,

સુરતા લાગી જૈસી નટકી—નાથ૦

સેવા કરત સંતનકી દાસી હો ગઈ નાગર નટકી—નાથ૦

પ્રભુ પ્રાર્થના

પદ ૧૩૧

(રાગ ખીલુ-તીનતાલ)

રધુવર ! તુમકો મેરી લાજ
સદા સદા મૈં શરન તિહારો,
તુમ બડે ગરીબ નિવાજ—રધુવર ! ૦

પતીત ઉખારન બિરહ તિહારો,
સ્ત્રવનન સુની અવાજ—રધુવર ! ૦

મૈં તો પતીત પુરાતન કહીયે,
પ્રભુ પાર ઉતારો જહાજ—રધુવર ! ૦

અધખંડન દુઃખ ભંજન જનકે,
ચહી તિહારો કાજ—રધુવર ! ૦

તુલસીદાસ પર કિરપા કરીયે,
ભક્તિદાન દેહુ આજ—રધુવર ! ૦

(૧૪૧)

પ્રભુ પ્રાર્થના

પદ ૧૩૨

(રાગ-કાફી દ્રુત દીપચંદી)

મુખડની માયા લાગીરે, મોહન તારા, મુ.
મુખડું મહેં બેયું તારૂં, સર્વ જગ થયું ખારું,
મન મારૂં રહ્યું હવે ન્યારુંરે —મોહન૦ ૧

સંસારીનું સુખ એવું, ઝાંઝવાના નીર બેવું,
તેને કરી તુચ્છ હવે રહેવુંરે —મોહન૦ ૨

સંસારીનું સુખ કાચું, પરણીને રંડાવું પાછું !
તેવી ધર વાતે શીઠ રાચુંરે —મોહન૦ ૩

પરણું તો પ્રીતમ ખ્યારે, અખંડ સૌભાગ્ય મારે,
રંડવાને બચ મેં નિવાર્યોરે —મોહન૦ ૪

બહાલા મારા વજવાસી, દર્શન દોને અવિનાશી
પ્રભુ ખ્યાસી છું હું દીન દાસીરે —મોહન૦ ૫

બાધ મીરાં બલિહારી, આશા મુને એક તારી
લોક લાજ મેં તો દીધી ડારીરે —મોહન૦ ૬

હરિસ્મરણની અખંડતા

પદ ૧૩૩

(કાલિંગડો દીપચંદી તાલ)

નહિરે વિસારું હરિ, અંતરમાંથી નહિરે૦
શ્યામ સુંદર શામળીઆની મુરતી
નીરખતાં નજરે ઠરી —અંતરમાંથી૦ ૧

જળ જમુનાનાં પાણીરે જતાં
શીરપર મટકી ધરી —અંતરમાંથી૦ ૨

આવતાં ને જતાં મારગ વચ્ચે,
અમુલ્ય વસ્તુ જડી —અંતરમાંથી• ૩

ઘંઠાવનની કુંજગલીયનમાં,
ગોધન ચારે હરિ —અંતરમાંથી• ૪

પીળાં પીતાંબર જરકસી જમા,
કેસર આડ કરી —અંતરમાંથી• ૫

મોર મુકુટને કાને કુંડળ,
મુખપર મોરલી ધરી —અંતરમાંથી• ૬

બાઈ મીરા કહે પ્રભુ ગિરધર નાગર,
વિકુંભ વરને વરી-ચરણ કમળ હું પડી,
અંતરમાંથી નહિરે વિસાડું હરિ ૭

આત્મલક્ષ્મી અરજ

પદ ૧૩૪

(રાગ-છાયા, ખમાચ, તીનતાલ)

મારી નાડ તમારે હાથે હરિ સંભાળજોરે,
મુંજને પોતાનો જાણીને પ્રભુ પદ પાળજોરે-મુવ
પથ્યા પથ્ય નથી સમજાતું, દુખ સદૈવ રહે ઉભારાતું
મને હશે શું થાતું, નાથ નિહાળજો રે—મારી નાડ• ૧
અનાદિ આપ વૈધ છે સાચા, કેમ ઉપાય વિષે નહિ કાચા
દિવસ રક્ષા છે ટાંચા, વેળા આવજોરે —મારી નાડ• ૨
વિશ્વેશ્વર શું હજી વિસારો, જાણ હાથ છતાં કાં હારો ?
મહા મુંઝારો મહારો, નટવર ટાળજોરે —મારી નાડ• ૩
કેશવ હરિ માડું શું થાશે, ઘણુ વળ્યો શું ગઢ વૈરાશે ?
સાજ તમારી જાશે ભૂધર ભાળજોરે —મારી નાડ• ૪

(૧૪૩)

આત્મલક્ષ્મી અરજ

પદ ૧૩૫

(રાગ-ભાગેશ્રી, તાલ ધમાર, અગર તવેરા)

દીનાનાથ ! દયાળ ! નટવર ! હાથ મ્હારો મૂકશોમાં
 હાથ મ્હારો મૂકશોમાં, હાથ મ્હારો મૂકશોમાં (ધ્રુવ)
 આ મહા ભવસાગરે, ભગવાન હું ભુલ્યો પડ્યો છું !
 ચોંદ લોક નિવાસ ! ચપલા કાંત ! આ તક ચૂકશોમાં-દીનાનાથ૦ ૧
 જોય ઇશ્વર આપની, સાધન વિષે સમજું નહિ
 પ્રાણપાલક ! પોત જોઈ, શંખ આખર પુકંકશોમાં !-દીનાનાથ૦ ૨
 માત તાત સગાં સહોદર, જે કહું તો આપ મ્હારે
 હે કૃપામૃતના સરોવર ! દાસ સારું સૂકશો મા-દીનાનાથ૦ ૩
 શરણ કેશવલાલનું છે, ચરણ હે હરિ રામ તારું !
 અખિલ નાયક ! આ સમયે, ખોટે મશે પણ ખૂટશોમાં-દીનાનાથ૦ ૪

લક્ષ્મીનાથ ભાવના

પદ ૧૩૬

યહ પ્રેમ સદા ભરપૂર રહે, ભગવાન તુમારે ચરણો મેં,
 યહ અરજ મેરી મંજુર રહે, ભગવાન તુમારે ચરણો મેં.
 જીવનકી મૈને સોપ દિયા યહ, દોર તુમારે હાથો મેં,
 ઉદ્ધાર પતન અબ મેરા હૈ, ભગવાન તુમારે ચરણો મેં.
 સંસાર અસાર હે સાર નાહ, બાકી ન રહી અબભુખ કહી
 મેં હું સંસારકે સાનમેં ભગવાન તુમારે ચરણો મેં
 આંખો મેં સુદા યહ ધ્યાન રહેઝોર મન ચરણો મેં લગા રહે
 જો અંત સમયકી અરજ હે ભગવાન તુમારે ચરણો મેં—
 યહ બાર બાર મેં કહેતાહું આગે પ્રભુ આપકી મરજીહે
 યહ ભાવ રવીંદ્રાનંદકે હમ ભગવાન તુમારે ચરણો મેં—

(૧૪૪)

ગીતાજ્ઞાન

(કવાલી)

૫૬ ૧૩૭

ગુરુજી ગીતાકા જ્ઞાન સિખા દો મુઝે
કૈસે હોતે હૈં યોગ બતા દો મુઝે ટેકા

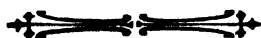
જન્મ ભર માયા મેં ફસકર, નામ પ્રભુકા ન લિયા,
મુક્તમેં જીવન ગંવાકર સંત સંગત ન કિયા;
અપની ભક્તિકા ખ્યાલા પિલાદો મુઝે, —ગુરુજી ૧

હમ પાપ દોષો સે ભરે હૈ, જ્ઞાન હમકો દીજીએ,
દુર્ગુણોસે દુર કર ગુરુ, મુક્ત હમકો કીજીએ,
અપને ભક્તોકે સાથ મિલાદો મુઝે —ગુરુજી ૨

કર્મ શુભ કીયે ન સીખે, યહ હમારી બૂલ હૈ,
જગતકી માયા કેા સમજા, યહ સુખો કા મૂલ હૈ;
માયા ઠગણીસે ગુરુજી બચાવો મુઝે —ગુરુજી ૩

હમ વિરોધી હૈ બડે, ગુરુ કીજીએ ભવપાર હે;
જુઠ સખ સંસાર ગુરુ હરિનામ હી જગસાર હે;
કૈસે નૈયા હો પાર બતા દો મુઝે —ગુરુજી ૪

મૈ હું જીવાનંદ કહતા, જન્મ જબ હોવે કહી
આપકી સેવા કરું ગુરુ, વજત યોં ખોવે નહીં;
સોચે ગફલત મેં ગુરુજી જગાદો મુઝે —ગુરુજી ૫

(૧૪૫)

પાપાનુવાદ.

પદ ૧૩૮ (રાગ કાશી તીનતાલ)

રે મન મૂરખ જનમ ગેંવાયો—કરી અભિમાન
વિષય રસ રાગ્યો, શ્યામ શરણુ નહિ આયો—રે મન.
યહ સંસાર પુલ સેમરકો, સુંદર દેખી ભુલાયો
આખન લાગ્યો રૂઠ ગઈ ઉડી, હાથ કછુ નહિ આયોરે—મન.
કહાભયો અબ કે મન શોચે, પહિલે નાંહિ કમાયો;
કહત સુર ભગવંત ભજન બિનું શીર ધુનિ ધુનિ
પછીતાયોરે—મન.

પાપાનુવાદ

પદ ૧૩૯ (કેદાર તીનતાલ)

મોં સમ કૌન કુટિલ ખલ કામી—
જન તનુ દીયો તાહિ વિસરાયો, એસો નિમક હરામી.—મો.
ભરી ભરી ઉદર વિષયકો ધાવોં, જૈસે સુકર આમી,
હરિજન છોડહરિ વિમુખનકી નિશદિન કરત ગુલામી—મોસમ. ૧
પાપી કૌન ખડો હૈ મોં નેં, સબ પતીતનમેં નામી;
સુર પતીતકો ઠૌર કહાંહે, સુનીયે શ્રીપતિ સ્વામી મોસમ. ૨

ભક્તને ધન્યવાદ !

પદ ૧૪૦

ધન્ય જેણે હરિગુણ ગાયા, સંસારમાં (૨)

બીજા સઉ જાણ્યો ભરમાયા, સંસારમાં

—ધન્ય.

(૧૪૬)

હું ને માફં તેમાં પડિતો પણુ જુદા,
કડાપણુ ત્યજી બેઠા કહયા સંસારમાં

ધન્ય૦

હાથી થોડા સુખપાલ બેઠે શું થયું ?
શું થયુંરે મેળવી માયા સંસારમાં

—ધન્ય૦

કંઠ સાહીને જમ કાઢશે પલકમાં,
બોધ રહેશે સુતવિતહારા સંસારમાં

—ધન્ય૦

દયા પ્રિતમ બળે નંદકુંવરને,
સફળ થશે તારી કાયા સંસારમાં

—ધન્ય૦

સાચી સમજણ

પદ ૧૪૧

સાચું સમજ્યું તેજ ગણાય, વરતનમાં મુકે,
નહિ તો પછી ખાલી વાત, વ્યર્થ અજ્ઞાન બુકે.
રસોષ કરવી જાણી સુંદર, તેથી પેટ કદી ન ભરાય,
ખાજરીઉં ભલે કરે ઢેમડૂ ભૂખનો ત્યારે જાય—વરતનમાં મુકે
લાખ રૂપીઆ મુકી રાખે દિન નવ વળે જરાય;
પાંચ પાઠ પણુ ખરચે ત્યારે પાન સુપારી ખવાય—વરતનમાં મુકે
અનેક ઔષધ જાણે તેથી, રોગ ન મટે જરાય;
ઔષધ ખાઈ પરેજી પાળે, ત્યારે દુખડાં જાય—વરતનમાં મુકે
તેમ જ્ઞાન જાણે દિન ન વળે, ભજન કરે અધ જાય;
જાદવ કહે તેજાની સાચા નિશાદિન હરિગુણ ગાય—વરતનમાં મુકે

(૧૪૭)

સંતનો સદુપદેશ

પદ ૧૪૨

છે સર્વ ધર્મનો સાર, જગ કરતાર બને !
તને વિષય વિલાસના છંદ, શુભ સત્સંગ સને—૧

સમજણનું મૂળજ એક, જગ કરતાર બને;
તને વાત વિતણાં છેક, શુભ સત્સંગ સને—૨

નથી રહેવાનું આહીં આમ, જગ કરતાર બને;
ઠરવાનું શોધો ઠામ, શુભ સત્સંગ સને—૩

તવોનો તારવ્યો તાર, જગ કરતાર બને;
સૌ સાચાનું એ સાચ, શુભ સત્સંગ સને—૪

જાદવનું સાધન એક જગ કરતાર બને;
હિલમાં દદ રાખી ટેક, શુભ સત્સંગ સને—૫

નારાયણ સમરણ

પદ ૧૪૩

સાચું સમરણ નારાયણનું, સઘળો સંસાર છે ખોટો;
છે છે છે નથી નથી આ, જેમ પાણીનો પરપોટો. ૧

અરે મુરખ શું ભુલ કરે છે, સમજી થઈ વાળે ગોટો,
પ્રભુ ભજનમાં ના ના કહેતો, તીવાનો થઈ કાઢે દોટથો. ૨

મન ગમતા શણગારો પહેરી, ભુગમાં થઈ ફરતો મોટેડ;
અણ ચિન્તો આવી કાળ પકડશે, ચમ કિંકર મારે સોટો. ૩

(૧૪૮)

મનુષ્ય દેહ અમુલ્ય મળ્યો છે, પ્રભુ ભજવાનો છે મોકો;
પ્રભુ ભજનમાં કોઈ દિન આવે, ઝોકાં ખાઈ વાળે ગોટો. ૪
મન ઇન્દ્રિયો વશ કરીને, પ્રભુ ભજને થા મોટો;
સગાં સંબંધી કામ ન આવે, અંતે તારી મૂકશે પોકો. ૫
મુરજ કર જોડી કહે લક્ષ્મી, નારાયણને કેમ મુકો;
મનુષ્ય દેહ વિશાળ મળ્યો છે, પ્રભુ ભજવાનો છે મોકો. ૬

જ્ઞાનનોમહિમા

૫૬૧૪૪

(રાગ—મધુર સ્વર ક્યાંથી આ સંભળાય)

જ્ઞાન વિષ્ણુ મુક્તિ કદિ નવ થાય, કોટિ જન્મ વહી જાય—(ટેક)
મોક્ષ નથી કોઈ દેશ કે દોલત કે લાગવગે પમાય,
ભવભય છેદી અભય સુખ લેવું આપે કૈવલ્ય પમાય—જ્ઞાન૦ ૧
પ્રભુકૃપા દીપ જ્ઞાન પ્રકાશે, પાણી દર્શન આપથી થાય,
કર્મ ઉપાસન સ્વર્ગ પમાડે, પુણ્ય ખવાયે પડાય—જ્ઞાન૦ ૨
ભક્તિ ભગવદ્લોક પમાડે દ્વૈત ન કદિ વિલાય,
પાતક નાશક તીર્થ વ્રતાદિક સંચય પુણ્યનો થાય—જ્ઞાન૦ ૩
પુણ્ય ભોગવતાં પાતક થાશે, રેંટ ઠલવાય ભરાય,
પુણ્ય પાપ સઉ દ્વૈતછુટ્યાં વિષ્ણુ જન્મ મરણ ન હણાય—જ્ઞાન૦ ૪
આપ અકર્તા અસંગી છતાં પણ અજ્ઞાને અકળાય !
મુર ભગવચ્ચરણ શિર નામે મહાજ્ઞે અજ્ઞાન કપાય—જ્ઞાન૦ ૫
નિજ સપનાના દુઃખડાં બંધન જાગ્યા વિષ્ણુ નહીં જાય
તત્વ વિચારે ભવભય છુટે, રંગીન અનુભવ ગાય—જ્ઞાન૦ ૬

(૧૪૯)

મુમુક્ષુતાનિર્દેશ.

પદ ૧૪૫ (રાગ-ભરવી કુમરી)

સખી અખ છોર તું મહીયર પ્રીતિ
ચહીહે સનાતન નીતિ—સખી અખ૦ ટેક.

દેખ યુવા તન પૂર છવાઇ, ચપલ ભયે દુગ ચીતિ—અખ૦ ૧
વિરસ ભયે સખરસ વિષયનકે, બીન રસીયાકી પ્રીતિ—અખ૦ ૨
ખાન પાનકી સાન રહત નહિ, પલટ ગઇ મુખ થીતિ—અખ૦ ૩
નિંદ ન આવત મુખ નવ પાવત દિન રેન રહત તન ભીતિ—અખ૦ ૪
કળક મીલે કયાં નાથહિ મેરો, પલપલ ચિતવત ચીતિ—અખ૦ ૫
મુખસેં કહત નહિ, લાજ સહત નહિ,

દુઃખ ચહી જાને જો વીતિ -અખ૦ ૬

કુરત કીરત કયું ચાતક ચિતડા,
બીન ગુર અનુભવ રીતિ -અખ૦ ૭

વિરહ બ્યથા નિશદિન બઢતી હે,
જ્યોં જ્યોં ધરત જન ભીતિ -અખ ૮

મંગલ ગુણ સજી તજી ભયનીતિ,
ગા પ્રેમસેં પ્રભુ ગુણગીતિ -અખ ૯

ઠેર ઠેર વરખત પિયુ રસધન,
પીલે અમૃત પ્રીતિ -અખ૦ ૧૦

હરસ પરસ નિજ નાથકો પાકે;
ખન મત્ત હિંમત પછીથી -અખ૦ ૧૧

(૧૫૦)

લજનની દુર્લભતા (યોગોપદેશ)

પદ ૧૪૬

સુરતા લાગીરે જેની, બ્રમણાઓ લાગી (૨) ટેક
સુરતા લાગીરે એક સંત પ્રહલાદને,
તાતનો ત્રાસ જેણે હૃદયે નવ ધરીયો—જેની૦
ખેલ રચાય છે નટનો ચોગાનમાં
દોર વિનાનું બીજું અવર ન દેખે—જેની૦
દીપે પતંગનો જેમ પ્રેમ બંધાણો
તન મન અર્પી જેણે દેહ દમી છે—જેની૦
મચ્છને જળની સાથે પ્રીત બંધાણી
મરતાં લગીરે તેની ઇચ્છા ન ત્યાગી—જેની૦
મરણવા સંતો જેણે મન વશ કીધાં
પેસી સાગરમાં મોતી વીણીને લીધાં—જેની૦
ભક્તિતનો મારગ એવો દોહલો કહે છે
પ્રીતમના સ્વામી તેના હૃદયમાં રહે છે—જેની૦

સુરતાનો અભ્યાસ

પદ ૧૪૭ (રાગ-સૌરઠ)

જ્ઞાની જ્ઞાન દશાની દોર કદિ ચૂકશે નહિરે (ટેક)
વિધ વિધ વ્યવહારો ભલે કરતા, સઘળું કરતાં છતાં અકતાં,
દોર ઉપર જેમ સુરતા નટ ચૂકે નહિરે —જ્ઞાની૦ ૧
જળમાં કમળો નિશદિન ન્હાતાં, જળ સંગાથે જળ મય થાતાં
અસંગતા જેમ અંગે છતાં ચૂકે નહિરે —જ્ઞાની૦ ૨

(૧૫૧)

હાવ ભાવ વિધ વિધના કરતી, આડી અવળી વાતો કરતી
હેલ નજરથી યુવતી જેમ ચૂકે નહિરે —જ્ઞાની૦ ૩

રસના રસમાં રસમય બનતી, સ્વાદે સ્વાદે તન્મય થાતી
અલેપતા જેમ લેપ છતાં મૂકે નહિરે —જ્ઞાની૦ ૪

જ્ઞાની ગુરુ ભગવાન મહાત્મા, પ્રપંચરૂપ છતાં પરમાત્મા
નિજ મહિમામાં રમતાં હૃદ મૂકે નહિરે —જ્ઞાની૦ ૫

બ્રહ્મની વિભુતા

પદ ૧૪૮

આતમ તનમાં અગમ નિગમમાં
છાયું છુપાયું બ્રહ્મ જગતમાં —આતમ૦ (ટેક)
માટી ઘટમાં તંતુ પટમાં, કનક કટકમાં ચેતન જડમાં—૧

જલમાં સ્થલમાં ચક્ષુ આવચલમાં
સકલ વિકલમાં, અસલ નકલમાં —આતમ૦ ૨

છાયું મનમાં છુપાયું વનમાં
સમાયું તનમાં, ન માયું ગગનમાં—આતમ૦ ૩

પ્રકટયું ગુરુ ભગવાને કરમાં
ધરમાં પરમાં સચરાચરમાં —આતમ૦ ૪

યોગાભ્યાસ

પદ ૧૪૯

નિયમ વિના યોગ નહિ ટકતો
પવન સંચાર રોક કર્યા વિષુ
દીપક ડગમગતો —નિયમ૦ ૧

રસના રસમાં રાચી રહ્યો ને નિદ્રા નાદ ન ગયે।	—નિયમ૦ ૨
રાત્રે નિદ્રા પરિમિત લેવીને લોજન પરિમિત તેવી	—નિયમ૦ ૩
શબ્દ વદનના બહુ ન કરવી માયા ચિંતવન પરી	—નિયમ૦ ૪
અંતરનાદ નાભિમૂળ નાદે ત્યાં નિશ્ચિન સુરતા ધરવી.	—નિયમ૦ ૫

યોગાધ્યાસ

પદ ૧૫૦ (ગઝલ)

અગર હૈ શૌક મીલનેકા, તો હરદમ લૌ^૧ લગાતા જા,
જલાકર ખુદનુંમાઈકો,^૨ ભસમ તનપર લગાતા જા.
પકડ કર ઈશકકી^૩ આંક, સફાકર હિન્^૪ એ દિલકો,
દુઈકી^૫ ધૂલકો લેકર, મુસલ્લે^૬ પર ઉંડાતા જા.
મુસલ્લા છોડ તસખી^૭ તોડ, કિતાબેં ડાલ પાની મેં,
પકડ દસ્ત^૮ તું શીરસ્તોકા, ગુલામ ઉનકા કહાતા જા.
ન મર ભૂખા, ન રખ રોજા,^૯ ન જા મરજીદ, ન કર સિજદા.^{૧૦}

૧ લૌ.—ધ્યાન. ૨ ખુદનુમાઈ—અહંકાર. ૩ ઇશક—પ્રેમ. ૪ હિન્—
જુદાઈ. ૫ દુઈ—દ્વૈતભાવ. ૬ મુસલ્લો—સાદી. ૭ તસખી—માળા. ૮ દસ્ત—
હાથ. ૯ રોજા—ઉપવાસ. ૧૦ સિજદા—પ્રણામ.

વળૂકા^{૧૧} તોડ દે કુળ,^{૧૨} શરાબે શૌક^{૧૩} પીતા બા.
હમેશાં ખા હમેશાં પી, ન ગફલતસે રહો ઇકદમ,
નશેમેં સૈર^{૧૪} કર અપની, ખુદીકો^{૧૫} તું જલાતા બા.
ન હો મુલ્લાં, ન હો ખમ્મન, દુધકી છોડ કર પૂજા,
હુકમ હે શાહ કલંદરકા, અનલ હક^{૧૬} તું કહાતા બા.
કહે મન્સુર મસ્તાના, હક મૈને દિલમેં પહચાના,
વહી મસ્તોકા મયખાના, ઉસીકે બીચ આતા બા.

અભ્યાનંદ લહરિ

પદ ૧૫૧

(કવિત)

જો દિલ ચાહુ ધરે સુખકી કદિ, તો સખસેં પહિલે મન છોરો,
ઝોર કબી મન છોર ન દો તો, ઉનકું પલોટકે આપસેં જોરો,
આપસેં જોરનકી જો રીતિ, કામિની જૈસી લગાવત પ્રીતિ,
ચાહુ ધરે નહિ ઝોર વિષયમેં કંથ રટે દિનરેત ન બીતિ. ૧
જો પતિકું પ્રિય સો પ્રિય ઉનકું, જો અપ્રિય સો પ્રિય નહિ,
ભાવ ધરે જો ભાવ પતિકો, અંતર કિંચિત દ્વૈત ન કંઈ,
અંતર પ્રીતિ બાહોર બીતિ, બન શકે ન કો મર્મકી રીતિ,
લેહુ લેહ લહે કો વીરલો, કેમ કથે પરસુ મનવીતી. ૨
જબ એકાંત મીલે તબ કાંતા, કાંતકું લેટી શાંત પુલે
દ્વૈત લખે અલખઈ અદ્વૈત, પીયે રસ મગન બની દેહ ગેહ બુલે,
કાલ વિલાય કલાય ન કીતનો, દૃષ્ટા દશ્ય ન લેહ હીસે
હિંમત આનંદ કૈસે વરણે? વર્ણન રહિત જો વિષય વિષે. ૩

૧૧ વળૂ-હાથપગ ધોવા. ૧૨ કુળ-વાસણ. ૧૩ શૌક-ઈશ્વર પ્રેમ,
૧૪ સૈર-મોજ ૧૫ ખુદી-અહંકાર. ૧૬ અનલહક-સોહંમ.

યોગચર્યાના આદેશ !

૫૬ ૧૫૨

ઢિલ દરિયામાં...આં આં (૨)

માર ડુબકી ! જીવડા, માર ડુબકી !

ગોતી^૧ લેને મોતી, માર ડુબકી—ઢિલ૦ ટેક

ખારા સમદરમાં છાંપની પાકે !

માંહિ ભાત ભાતનાં મોતી !

ગોતી લેને મોતી, માર ડુબકી ! —ઢિલ૦ ૧

એક અજખ જ્યોતનું મોહન મોતી,

અમૂલખ મોતીનું મોતી ,

ભવ ભવની તો ભાવટ ભાગે

કોઇ વિરલા શોધે એ મોતી ! માર ડુબકી—ઢિલ૦ ૨

સુત વિત દારા શીશ સમરપે

પરજળતી પાવક જ્યોતિ;

કોઇ મરજીવા એ નાદે લાગે,

તે પામે અજખ એ મોતી ! માર ડુબકી !—ઢિલ૦ ૩

સમદર સમદર ભટકે દુનિયાં,

ઉપર છલી સઉ પોતી,^૨

મૂરખ માછલી મારી વેચે,

કથાર^૨ લે છે ગોતી ! માર ડુબકી ! —ઢિલ૦ ૪

ભવે ભવે ભલે ભટકયો ભુલી,
નહિ હિંમત હાર હવેથી,

ગુરુ કૃપાથી ગુરુગમ લાખી (હવે)
ગોત નિરાંતે એ મોતી-માર ડુગકી.

તે તું હિ સ્વયંભૂ જ્યોતિ ! માર ડુગકી.

એ અજળ અમૂલજ મોતી-માર ડુગકી—દિલ ૦ ૫

પરાભક્તિ

પદ ૧૫૩ (કુમરી)

મૈં તો પ્રભુકે દરસકી ગ્યાસી (૨)

જ્યાં હિ પ્રભુકે ચરણ શરણ હે, વહાં સખ હિ સુખરાશી ટેક
દેખ દીયોં સંસાર હિ સારો, માયિક વ્યર્થ વિનાશી;

ગુરુ ગમસે સખ સાર નિસાર્યો, એક અચર અવિનાશી. —૧

છાડ દીયો સખ મોહ પદારથ, લોક કુટુંબ નાલાશી;

લગની લગી વિભુ અનુપમ રૂપસે, વિલસત વિશ્વ વિલાસી—૨

શમ નવ સાધત દમ ન આરાધત, વ્રત જપ તપ નિમરાશી;

સખ જગ રૂપકો અરૂપ નિરખનો, સખહિ સમય અબ્યાસી મૈતો—૩

હોત ન કછુ ઈચ્છા ન અનિચ્છા, તૃપ્તિ બઢત નિત રાશી;

મત્ત બનત હિંમત તનમનસેં જયોં જયોં લહત સ્વપ્રકાશી મૈતો—૪

આત્મસમર્પણ

પદ ૧૫૪ (કુમરી ખમાયચ)

સખિ અખ સખ પિયુ દિલ ભેદ કળ્યો

ભેદ કળ્યો ભવ ભેદ ટળ્યો—સખિ ૦ ટેક

મૈં દિલ શૌચત શીર પનઘટ તટ
સંત વિરલ એક લેહુ મળ્યો —સખિ૦ ૧

કાહોકુ શૌચત કાહોકુ રાવત,
ખંસી બટપેં નટવર નાથ મળ્યો —સખિ૦ ૨

તન મન ધન નોંછાવર કરકે,
બલિ છલનાર મૈંને છળ્યો —સખિ૦ ૩

રાગ દ્વેષ તણ નાથ હૃદયમેં
પ્રેમ અલેદે લીંબાઇ મળ્યો —સખિ ૪

શમ હમ સાધન બીન જયું અબળા,
નાથ નિહાળી સર્વ રળ્યો હિંમત હૈયે સર્વ કર્યો —સખિ૦ ૫

અજ્ઞાનનું આવરણ

પદ ૧૫૫

પાનીમેં મીન ખ્યાસી !

મોહે સુની સુની આવત હાંસીરે—પાનીમેં મીન૦

આતમ જ્ઞાન વિના નર ભટકે,

કોઈ મથુરાં કોઈ કાશી રે ! —પાનીમેં મીન ખ્યાસી ! ૧

મૃગકે નાબીમેં હે કસ્તુરી,

હુંઠત શીરે બન ધાસીરે ! —પાનીમેં મીન ખ્યાસી ! ૨

પિંડ પ્રદાન કરે પિતૃનકે,

ભકિત વિના સખ હાંસીરે !—પાનીમેં મીન ખ્યાસી ! ૩

ઘટમેં હિ વસ્તુ મરમ ન બને,

બન બન શીર ઉઠાસીરે ! —પાનીમેં મીન ખ્યાસી ! ૪

(૧૫૭)

કહત કબીરા સુનો ભાઈ સાધુ,
ઘટમેં મીલે અવિનાશીરે ! —પાનીમેં બીન ખ્યાસી ! ૫

ભેગી હો કર બસે જંગલમેં,
બન બન પ્રીરે ઉઠાસીરે —પાનીમેં બીન ખ્યાસી ! ૬

પોથી પઠ પઠ પંડિત મુવે,
તો હું ન મીલે અવિનાશીરે —પાનીમેં બીન ખ્યાસી ! ૭

મસીદ ચઢકર બાંગ પુકારે,
જીલ મુઢલાં ગઈ ઘાસીરે —પાનીમેં બીન ખ્યાસી ! ૮

કહત કબીરા સુનો ભાઈ સાધુ,
ગુરૂ બિન ટરે ન ચોરાશીરે —પાનીમેં બીન ખ્યાસી ! ૯

સહજ સમાધી.

પદ ૧૫૬

દગ રસ ભર મોરે દિલ છાઈ રહી
છાઈ રહી છલકાઈ રહી —દગ૦

ઝાંખ ઝપટ નિદ્રા નવ કાંઈ,
પલક પલક અલખાઈ રહી —દગ૦

પૂર્ણ ભરી મદ, મંદ વિલાસિની,
નવીન સુધા વરસાવી રહી —દગ૦

દુઃખી સખી વળી વિષ વિષ રંગી,
ખલક સુરંગ મચાવી રહી. —દગ૦

લીતર બાહર ઉપર નીચે
મણીમય મોદ મચાવી રહી —દગ૦

(૧૫૮)

પ્રભુ પ્રસાદની દહેર

૫૬ ૧૫૭

(રાગ હવે તો મને પ્રભુ નામની)

અનુકંપા તારી અનુપમ આજ મહેં જાણી,
વાણીથી જાય ન વખાણીરે—અનુકંપા—ટેક
અંથી ભેઠાણી મહારી, શંકા છેઠાણી સઘળી
કર્મની કોટિયો કપાણી

ત્રિવિધના તાપ મહારા, ચિંતા અંગારા ઠાયાં,

જ્ઞાન ગંગાના પુરમાં આણીરે —અનુકંપા૦ ૧

દૃશ્ય પ્રપંચ સઘળા સમરસ બાસે પ્રભુ જ્યુ' ન અધિકતા હણાણી

ભાવ અભાવ કેરી ભાવના છુટી સર્વે સ્વપ્નાંની બાજી

સમજાણી—અનુકંપા૦ ૨

ગુરુએ ગોવિંદ મહારા ઘટમાં પ્રકટાવ્યા તેમાં

મરત રહે છે મન વાણી,

ધન્ય રંગિન છુટી તાણતાંણી શાણી

સમતા રાણીથી સુખ માણીરે —અનુકંપા૦ ૩

અગમ્ય રાહ

૫૬ ૧૫૮

(રાગ-કન્યાણ ત્રીતાલ ગજલ)

તુમ બહાં ન આ શકોંગે !

જીસ રાહમે ચલતે હે હમ, તુમ બહાં ન આ શકોંગે ! (ટેક)

ન ચંદ્ર સૂર્ય પ્રકાશ બાસે, ન જ્યોતિ અન્ય ઉજાસહેં

ચિન્માત્ર નિત્ય પ્રકટ રહે, તુમ બહાં ન આ શકોંગે ! ૧

(૧૫૯)

- જહાં પુત્ર કે પરિવાર નહીં, મિત્ર ઓર દાર નહીં,
મન ઇંદ્રિ વિષય ચાર નહીં, તુમ વહાં ન આ શકોંગે ! ૨
- આશાકી ખ્યાસ નહીં, મમતાકી ભૂખ નાહીં,
અહંતા અંધકાર નાહીં તુમ વહાં ન આ શકોંગે. ૩
- જહાં મરણકા ભય નહિ નિદ્રાકા આવરણ નાહીં
નિરાલંબ સ્થાન જહીં, તુમ વહાં ન આ શકોંગે ૪
- ન જાગ્રતકે દેખના ન બુદ્ધિસે કુછ પેખના
જહાં આત્મ તત્ત્વ ઉલ્લેખના, તુમ વાં ન આ શકોંગે ૫
- વહુ રાહ ખાડાં ધાર હે, જાનેકા દુનિયાં પારહે,
તટ દોરવત વ્યવહાર હે, તુમ વહાં ન આ શકોંગે ૬
- જહાં પંડિતો ભરમાતે હે, ભક્ત ભય ખાતે હેં,
ભોગી મર જાતે હેં, તુમ વહાં ન આ શકોંગે ૭
- જ્યાં દ્રશ્ય દાહક યાગ હે દ્રષ્ટા બડા બલિ ભાગ હે
સ્વ પ્રકાશ ચિદધન આગહે વહાં તુમ ન આ શકોંગે ૮
- વહાં પ્રહારસકા પાન હે પતિ ગુરુ ભગવાનહે
રંગિન શિરકા દાન હે તુમ વહાં ન આ શકોંગે ૯

પરમાનંદની પ્યાલી

પદ ૧૫૯

(રાગ—હુવે મને તો હરિ નામની લહ લાગી)

પીધીરે હુવે પરમાનંદ રસ પ્યાલી !

અંગ અંગ લાગે વહાલી વહાલીરે—પીધીરે. ટેક

દીકરા દી'ધ્યાને મનમાંથી વિસયાં મેં સ્વાર્થાં રનેહને સંભારી,

કલત્રને કળતર ગણી મનની બળતર મેં હણી,

તનડાં તણા તાપ ઠારીરે —પીધીરે૦ ૧

વિષ્ણને પિત્ત પેખું, માનને મરણ લેખું, વિષયને વિષની પથારી
જીવાની દિવાની છાની, મોતની મેમાની માની,

મમતાની કીધી આરી કારીરે—પીધીરે૦ ૨

રાગ ત્યાં વિરાગ માનું, ભોગ સાટે ભોગ માણું,

ગુરુજ્ઞાનની એ બલિહારીરે —પીધીરે૦ ૩

ઉલટ સુલટ ફરી, નુરત સુરત મારી,

લાગી લાગી લાગી એ ખુમારીરે—પીધીરે૦ ૪

અંતર્યોતિ પ્રકાશ

૫૬ ૧૬૦

મારા અંતરમાં જ્યોતિ એક જાગી !

સુભાગી કેઇ વેણુ ઝીલો વેણુ ઝીલો. ટેક

ભગવદ્ ભજને ભ્રમણાઓ ભાગી,

સુભાગી કેઇ વેણુ ઝીલો વેણુ ઝીલો--મારા૦ ૧

જ્યોતિ અલૌકિક જીવન ઉજાળતી,

અંતરના અંધારીયાને પગમાં એ ટાળતી,

આંખી કરાવે નીજ રૂપ, અનુરાગી કેઇ વેણુ ઝીલો--મારા૦ ૨

હેતે હિંમત રસરેલી ઝોલાવે,

તન્મય કરાવી તન તાપ વિલાવે,

સિદ્ધિ સધાવે મ્હોભાગી બડ ભાગી કેઇ વેણુ ઝીલો--મારા૦ ૩

(૧૬૧)

ધૂનો (લયયોગ)

(રાગ ભીમપલાસી)

જય કૃષ્ણ હરે જય કૃષ્ણ હરે,
જય કૃષ્ણ હરે શ્રી કૃષ્ણ હરે—(ટેક)
વો નંદનંદન ગોકુલચારી,
વ્રજજીવન વિશ્વમનોહારી,
વો રાસરમણ મુરલીધારી—જય૦
વો કંસ પૂતના મુરમારી,
ગોવર્ધનગિરિવરકરધારી,
લક્ષ્મણકે લવસંકટહારી—જય૦ ૧.
જય રામ હરે જય રામ હરે,
જય રામ હરે શ્રી રામ હરે....ટેક
રઘુ નંદન હંડકવનચારી,
ખરદૂષણ હશકંધરમારી,
સીતાપતિ અધમપતીત તારી—જય૦ ૨
જય સાંખ હરે જય સાંખ હરે,
જય સાંખ હરે શિવ સાંખ હરે—ટેક
વો શૈલસુતાપતિ ત્રિપુરારી,
ગંગાધર શશિધર શૂલધારી
લક્ષ્મણકે ભીડ ભંજનકારી—જય સાં.
હિંમત હરિહરયશ ભલિહારી—જય૦ ૩.
શ્રી કૃષ્ણ ગોવિંદ હરે મુરારે,
હો નાથ નારાયણ વાસુદેવ દેવ —૪.
નંદકે લાલા હોમતવાલા

(૧૬૨)

કૃષ્ણ કનૈયા તુંહિ તુંહિ.
ભવ સાગરમાં ડુબી મરંતાં
તારક ત્રિકમ તુંહિ તુંહિ. ૫
ગોવિંદ જય જય ગોપાલ જય જય
રાધા રમણ હરિ ગોવિંદ જય જય. ૬
રઘુપતિ રાઘવ રાજા રામ
પતીત પાવન સીતા રામ ૭
જય જય રામ કૃષ્ણ હરિ,
જય જય રામ કૃષ્ણ હરિ.—જય
નવ નીરદ સમ શ્યામ સુંદર હરિ
ગોવિન્દજિ કૈવારી—જય જય૦ ૮.

શ્લોક

અચ્યુતં કેશવં રામ નારાયણં
કૃષ્ણ દામોદરં વાસુદેવં હરિં
શ્રીધરં માધવં ગોપિકાવદ્નભં
જ્ઞાનકીનાયકં રામચંદ્રં ભજે
જેના સ્મરણને કીર્તને ન્યૂનતાઓ પૂરી થતી,
ચક્ષુ દાન તપમાંહિ તે, અચ્યુતને નમું પ્રેમથી.
ૐ તત્સદ્ પ્રજ્ઞાપણં મસ્તુ,

પ્રકટકર્તાનાં પુસ્તકો.

કિં. રૂ. આ. પાઇ.

૧. સુદર્શનગદ્યાવલી. ૫—૦—૦ શીલીક નથી.
૨. ભગવદ્ગીતા (પાઠ માટે)... ૦—૨—૦
૩. લઘુ પ્રહ્લનિત્ય ક્રિયા. ... ૦—૪—૦
૪. ભગવદ્ ભજન મંજરી. ... ૧—૦—૦ નવું પુસ્તક
૫. પંડિતપદાર્થપ્રતીપિકા ... હવે પછી છપાશે.
૬. બૃહદ્ પ્રહ્લનિત્ય ક્રિયા. (મંત્રભાષ્ય અને રહસ્ય સાથે) ”

આ સર્વ પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે મળશે.

૧. પં. શ્રી હિંમતિરામ શર્મા,
ભગવદ્ધર્મપાઠશાળા. માધવપાગ મુંબઈ ૪.
૨. પં. નારાયણ મુલજી પુસ્તકાલય.
દાસબાદેવી રોડ, અવેરપાગ, મુંબઈ. ૨.
૩. એન. એમ. ત્રીપાઠીની કું. પ્રીન્સેસસ્ટ્રીટ.
બીજા પ્રસિધ્ધ બુકસેલરોને ત્યાંથી પણ મળશે.

